SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director • D. GUSTI

An 1 · N: 12 · Decembrie

INSTITUTUL SOCIAL ROMÂN

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Revista Secţiei Sociologice a Institutului Social Român

Director: D. GUSTI

Anul I. Nr. 12. Decemvrie 1936.

CUPRINSUL:

CRONICI:

DOCUMENTE:

RECENZII:

INSEMNĂRI:

Coperta şi vignetele de LENA CONSTANTE

Apare lunar. Exemplarul: 15 lei. *Abonamentul* anual pentru şcoli şi particulari 150 lei, 1000 lei pentru autorităţi şi instituţii.

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: Institutul Social Român, Piaţa Romană 6, etaj III. (Palatul Academiei de Inalte Studii Comerciale şi Industriale), Bucureşti.

D-nii autori şi editori sunt rugaţi să trimită publicaţiile despre care doresc să luăm notă, în două exemplare, pe adresa redacţiei.

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director: D. GUSTI

Anul I. No. 12 Decemvrie 1936

CEATA FECIORILOR DIN DRĂGUȘ

Dintre organizațiile tradiționale pe care le mai are satul Drăguș din jud. Făgăraș, cea a feciorilor sau a flăcăilor dela 18 ani până la căsătorie este printre cele mai bine păstrate. Ea constă în alegerea anuală a câte doi conducători, numiți vătafi, unul mare, altul mic, care capătă pe calea aceasta anumite drepturi față de ceilalți feciori, mai ales în materie de disciplină și care au sarcina să organizeze ceata de Crăciun pentru colindă și horă,, integrându-se astfel în obiceiurile și petrecerile de sărbători, la care participă în diferite chipuri satul întreg.

Datele privitoare la organizația aceasta a feciorilor le-am strâns în două rânduri: în vara anului 1932 în cadrul cercetărilor monografice, când ne-am adresat informatorilor autorizați, vătafii, cetașii și gazdele lor, și în iarna aceluiași an, de Crăciun, când am putut observa fenomenul direct, în desfășurarea lui concretă. Studiul nostru înfățișează cât se poate de apropiat realitatea însăși, deosebind organizația mare de ceata propriu zisă și redând întâmplările în ordinea desfășurării lor, așa cum este cerută de datină și cum este observată de feciori.

I. Organizația feciorilor din Drăguș

Distingem aici două momente: alegerea vătafilor cu grupările, conflictele și rivalitățile ce se ivesc și instituția vătafilor în funcțiune.

1. *Alegerea vătafilor.* Toți feciorii din Drăguș fac parte dintr'o organizație care are în frunte doi conducători aleși dintre ei: vătaful mare și vătaful mic. Infățișăm mai întâi materialul referitor la alegeri.

„La noi este un Sf. Neculae, în ziua aceasta se întrunesc toți flăcăii din comună și-și aleg un vătaf mare și un vătaf mic". (Inf. Năstase Luțian, 26 ani, vătaf în trei rânduri, ultimii doi ani și înainte de armată — anul acesta și-a pierdut vătăfia prin însurătoare). „Alegerea se face în ziua de 6 Decembrie, de Sf. Neculae— se adună toți feciorii din sat dela 18 ani — cei scăpați de armată își aleg vătaful mare, cei mici, vătaful mic, — pe cine vreau ei și pe care vrea și el". (Inf. Aurel Jurcovan, 21 ani, ales vătaf mic, devenit vătaf mare prin căsătoria celui ales: Năstase Luțian). „In ziua de Sf. Neculae, în 6 Decembrie, toți feciorii din sat au o întrunire să vadă care sunt mai capabili să conducă ceata de Crăciun. Se adună la primărie și chiamă pe primar și un delegat". (Inf. Neculae Sofonea, 25 ani, necăsătorit, cu armata făcută — a fost în ceată în anul 1930 sub vătăfia lui Năstase Luțian — a fost casier. Absolvent al unei școli de brigadiri de vânătoare). „Vătaful se alege

în ziua Sf. Neculae (în Decemvrie). — Se adună toţi feciorii dela 18 ani în sus, — de obiceiu la consum (cooperativă). Aleg prin vot secret (scriu numele pe o ţidulă) şi sunt propuşi cu glas tare oricâţi. — Prezidează primarul sau un delegat, din partea lor deasemenea câte un delegat ca membru pentru votare" (Inf. înv. Ion Sofonea, 24 ani). „Adunarea o conduce primarul. Primarul spune: „măi băeţi, azi e ziua de ales vătaf, care vreţi să fiţi vătaf?" Băeţii se aleg mai dinainte, unul zice „eu vreau". Primarul spune: „bunu-i vătaf mare?" băeţii strigă „e bun, e bun, sus cu el" — dacă nu se înţeleg, se pune la vot secret." (Neculae Sofonea). „Ordinea la alegerea de vătaf o ţin doi oameni însuraţi aleşi de feciori, cari fac ordine şi prin şezători". (Inv. Ion Sofonea). „Se întrunesc flăcăii să aleagă vătaf. Şi atunci o parte sunt scăpaţi de armată, o parte nescăpaţi — cei mari, cei scăpaţi de armată, au dreptul la un vătaf mare, cei mici, cei nescăpaţi de armată, au dreptul la un vătaf mic" (Inf. Năstase Luţian). „Toţi votează şi pe cel mic (vătaful) şi pe cel mare, numai cât sunt ei înţeleşi să aibe şi cei mici unul. Rar se face cu voturi scrise, ci se strigă" (Aurel Jurcovan). „Alegerea vătafului se face prin strigare, dar dacă nu se înţeleg, aleg prin vot secret, că sânt mai multe partide. Chiar eu, în 1928, am fost ales cu vot secret" (Năstase Luţian). „Ştiu că s'a pus cu vot secret la alegerea vătafului, în 1927, când o partidă a vrut pe Ion Fogoroş, l-au ridicat pe braţe, un alt grup a spus că nu e bun. Fiind neînţelegere, s'a votat şi s'a ales Solomon Trâmbiţaş, fost vătaf mic şi Ion Codrea" (Neculae Sofonea).

„Sânt doi vătafi — unul mare şi unul mic, care să-i ţină locul. Când aleg vătaful mare, al doilea cu voturi după el e vătaf mic" (Inv. Ion Sofonea). „Vătaful mic la fel se alege — tot „sus cu el" şi dacă e cu vot, al doilea cu voturi. După alegere se cinsteşte o vadră de vin — de vătaful mare" (Nec. Sofonea). „Vătaful mare poate să respingă alegerea vătafului mic şi atunci cei mici trebue să aleagă un altul". (Năstase Luţian). „Vătaf mare se poate alege şi dintre cei mici, că e după cei mai tari, dacă cei nescăpaţi sunt mai tari, se alege dintre ei, că doar nu merg la judecătorie — sântem noi în de noi. Chiar anul acesta, noi am fost mai tari. Şi pot alege doi mari sau doi mici, după cât sunt de tari" (Aurel Jurcovan). „Ăştia mai mici sânt mai fără judecată şi se mai încaeră cu cei mari — la alegerea vătafilor — dar de regulă se înţeleg să fie unul mare şi unul mic, ca să nu fie gâlceavă" (Aurel Jurcovan). „Se dau lupte între tabere de flăcăi dela 18 ani până la căsătorie, — fiecare vrea să-şi aleagă vătaf dintre ei. Uneori ajung chiar la bătae. O tabără o constitue partea *din jos* — ca şi la alegerile comunale — aici în majoritate sunt boeri sau grăniceri şi cei *din sus*, unde stau mai mult iobagii — dar acum s'au amestecat. Se face chestie şi de boerie, dar mai mult de faptul cum e, din jos sau din sus" (Inv. Ion Sofonea). „Diferenţă între sat se face între cei de dincolo de Vâlcea şi cei de dincoace — asta la alegerea vătafului. In chestiile comunei nu se iau aşa — noi ne-am aliat cu cine am crezut că face treabă, nu ne-am uitat din care parte a satului e" (Isac Stanimir, 51 ani, din foştii iobagi). „Aştia din sus se ţin mai buni, că e vecinătatea mai bună, că niciodată n'a fost vătaf din jos, — auzi şi oameni bătrâni că: uite mă, că vrea să fie vătaf din familia mai de jos" (Dumitru Sofonea, cojocar, 36 ani, din foştii boeri). „De obicei vătaful mare e din partea grănicerilor, adică a celor din jos, cel mic e de dincolo, din partea celor de sus, rar se întâmplă contrariul. S'au bătut prin 1928 şi în 1930 cei din jos cu cei din sus pentru alegerea vătafului. Ultimul vătaf, Năstase Luţian, e paur (iobag), dar e pe partea boerilor, pentrucă şade din jos. Din sus şi din jos — cam dela biserică spre munte sau spre şes" (Inv. Ion Sofonea). „Pentru vătaf de regulă se bat Husarii, Rogozarii şi Lăscarii (el e din Lăscari), dar ţin seamă de capacitate, dacă e bun de joc, dacă sunt băeţi de înţeles" (Năstase Luţian). „S'a întâmplat de s'au şi bătut, — prin 1927, s'au bătut că nu s'au putut înţelege cu alegerea, s'au şi înjunghiat, au avut şi lege. Năstase Luţian şi Ion Codrea au bătut, — au bătut pe Vasile Cristea de a stat o lună în spital — i-a pedepsit cu

3000 lei, dar a plătit numai Codrea, că pe Năstase l-a scăpat, s'au înţeles între ei şi Codrea avea bani mai mulţi. Până atunci, în 1927, n'a fost bătae şi nici de atunci n'a mai fost — atunci au luat-o cu capul, unde vor ieşi. După ce s'au bătut, s'au adunat a doua Duminică iar, faţă de primărie, că trebuie să fie şi primarul, şi au schimbat vătafii — în locul vătafului mare Ion Fogoroş au pus pe cel mic, pe Solomon Trâmbiţaş şi mic au ales pe Ion Codrea şi au rămas aşa". (Aurel Jurcovan).[1] „Vătaful ales plăteşte la ai lui băutură — chiar acolo, la consum sau la vreo cârciumă o vadră, două de vin sau cum poate" (Inv. Ion Sofonea).

2. *Atribuţiile vătafilor.* „Vătaful e ales pentru un an. El ţine ordinea între feciori la şezători, la horă, noaptea pe străzi, are drept chiar să bată, căci toţi ştiu frică de vătaf"[2] (Inv. Ion Sofonea) „Vătaful are răspundere, merge cu jandarmii, el e obligat să nu meargă flăcăii cu revolvere sau cuţite, să nu se bată, să nu facă scandal — să aibe o regulă oarecare. Are răspundere ca în comună să nu se facă gălăgie — numai cu tineretul, cu ceilalţi n'are amestec" (Năstase Luţian).

„Peste an vătaful mai face horă — prin şezători, iarna mai opreşte pe băeţi să se bată sau îi ia la întrebări dece fac rău, sau dă deoparte pe cei mici să le facă loc la cei mari — tot în şezători[3]) — are grijă să nu facă ficiorii scandaluri, să nu strige pe uliţi — că primăria şi jandarmii pe vătaf îl întreabă de orşice scandal" (Aurel Jurcovan). „Vătaful peste an face jocul de câte ori se poate — e responsabil de scandaluri, şeful de post, de se întâmplă ceva, pe el îl chiamă. Prin dulcele Crăciunului mai dă pe cei sub 18 ani afară din şezătoare, îi şi bate dacă vrea" (Nec. Sofonea). „Flăcăii cei mici, când stau pe laviţă în fundul casii la vreo şezătoare, sânt obligaţi, când vine unul mare, cu armata făcută, să se scoale şi să-i lase locul. Vătaful are voe să-l scoale de pe laviţă, dacă n'o face de voe bună. Cei mai mici de 18 ani n'au drept în şezătoare, numai dacă-i lasă vătaful -— îi întreabă câţi ani au sau îi ştie şi îi dă afară. Dacă nu se înţeleg cu vorba şi fac scandaluri sau chiar în alte împrejurări, dacă fură — vătaful e obligat, chiar să-i bată. — Peste an vătaful e obligat în fiecare Duminecă să aranjeze jocul — el încasează dela băeţi şi plăteşte lăutarii. Fetele nu plătesc decât câteodată, când zice vătaful că băeţii au plătit destul. Anul trecut am făcut joc în fiecare Duminecă, afară de alegeri şi de posturi" (Năstase Luţian).

Am asistat şi noi la o horă organizată de vătaful Aurel Jurcovan cu vre-o câţiva prieteni de ai lui, Duminică în 31. VII. 1932. N'a fost o manifestare a tuturor feciorilor din sat, cum se întâmplă când există armonie între ei, ci numai a unui grup restrâns de prieteni. După informaţiile pe care ni le dă Vartolomei Tătaru, tâmplar, 26 ani, cei mari nu prea vin la horă din cauză că a rămas vătaf dintre cei mici, iar alţii preferă să bea în sat, decât să joace. Unii mai sunt şi plecaţi la lucru în altă parte. Erau foarte puţini feciori. Fete erau mai multe, stăteau deoparte şi priveau. Informatorul nu juca, nici un văr de-al său: „Noi nu jucăm, sântem mai moi, asta e ca şi o carieră, unul e mai iute de picior şi-i place. La altul nu-i place". Fac jocul de obicei în câmp dincolo de râu, sub merii lui Trâmbiţaş. „Trâmbiţaş îi mai alungă, dar se împacă cu ei iar. Vezi că-i strică iarba" (Vartolomei Tătaru). Dăm numele perechilor de jucători: 1. Adam Rogozea, fecior mic, cu Zenovia Luţian. 2. Ion Fogoroş, sub drapel, în concediu, cu Livia Jurcovan. 3. Gheorghe Bobeica, mic, cu Rafira Fogoroş. 4. Gheorghe Rogozea, mare, cu Emilia Guşeilă.

---

1) Intorcându-ne pentru altă problemă în 1933, am aflat de un conflict al cetei din 1932, ivit într'o şezătoare, după plecarea noastră, terminat cu rănirea gravă a vătafului mare. Conflictul a avut la origine supărarea feciorilor mari pentru alegerea vătafului dintre feciorii mici. Cei mari au căutat un prilej ca să se răzbune.

2) Ori de câte ori se întrebuinţează termenul de *vătaf* fără nici o altă specificare, e vorba de *vătaful mare*. El se numeşte şi *primarul* sau *judele* feciorilor.

3) E vorba de şezătorile de tors ale fetelor, din serile de iarnă. Se strâng câte 20—30 de fete la o gazdă. Merg şi feciorii ca să petreacă. Apoi de şezătorile mici sau adunări, care se fac în zilele de sărbători. Atunci se adună fete şi feciori la o gazdă numai ca să se distreze, căci nu pot lucra.

5. Vasile Halmaghi cu Zenovia Gh. Scurtu. 6. Vasile Haneş, mare, cu Zenovia D. Scurtu. 7. Aurel Jurcovan, vătaf, cu Sofia Fogoroş. — „Cei cari joacă, dacă se ţine de una, joacă mai numai cu ea, încolo joacă cu care-i vine" (Vartolomeu Tătaru). Jucau şi trei perechi luaţi de curând: Ion Codrea cu soţia sa Anica, Ion şi Rafira Racu, Gheorghe şi Maria Andreiaş. „Mai târziu, după un an, aşa, nu mai joacă. Acum numai, că sunt luaţi de curând. Incolo, oamenii însuraţi nici nu dau pe aici" (Vartolomei Tătaru.)

„Lăutari n'are nimeni voe să aducă, decât dacă-l anunţă pe vătaf — lăutari ca să petreacă sau să facă joc" (Năstase Luţian).

„In satele vecine vătaful e numai pe două săptămâni, nu pe un an, ca la noi, — la ei nu e regulă ca la noi. Flăcăii streini cari vin în comună sânt obligaţi să vină la vătaf să se anunţe, atunci nu li se întâmplă nimic, nici un scandal în şezători, răspunde vătaful şi-i însoţeşte până la plecare. Dacă nu se anunţă, nici nu-i primesc în şezători" (Năstase Luţian). „Vătaful şi ficiorii lasă pe streini să vie aici, dacă-şi recunosc îi lasă. Pe cei cari fac ca în sat la ei şi nu le pasă de nimic, nu-i lasă, că se laudă pe urmă că la noi băeţii sânt aşa şi aşa — dacă-şi recunosc îi lasă, altfel îi trimite acasă şi dacă nu se supun la vorbă, îi şi bate. Bătăi cu feciorii din alte sate nu se prea întâmplă, căci băeţii streini recunosc. Dacă merg cu vătaful, apoi absolut nimic nu li se întâmplă şi nimeni nu le zice ceva — întreabă de vătaf, dacă nu-l cunoaşte fac cunoştinţă şi merg împreună prin sat, în şezătoare. Dacă merge cu un alt fecior din sat — poate — dar acela trebue să spună vătafului — asta dacă sânt băeţi mai tineri, cei mari ştiu cum merge treaba prin şezătoare. Vătaful poate să întrebe pe cel care aduce streini, cu ce fel de oameni umblă el, dacă acela nu ştie să se poarte. Feciori din alte sate vin — dela noi nu se prea duc, din cauză că sânt fete destule — unde sânt fete puţine şi băeţi mulţi, mai merg şi prin satele vecine. Vătaful poate să-i oprească să vină, mai ales dacă fac scandaluri, le face perchiziţie dacă au revolvere, pumnale — asta le face şi la cei din sat, mai ales la cei mici. — Astă iarnă au venit doi băeţi din Sâmbăta de Sus — au intrat în şezătoare şi vorbeau lucruri cari nu trebuiau. — Am pus gardienii să le facă perchiziţie şi aveau pumnal şi cuţit la ei. Atunci am zis: „oameni de omenie sânteţi voi, de umblaţi cu de-ăstea?" Atunci i-am şi bătut — când au eşit din curte dela Moise Guşeilă (gazda de fete) i-am bătut cu Nicolae Codrea de au fugit pe la oameni, la Galaftion Sofonea, şi-au stat până dimineaţa — nu ştiu, că nu ne-am mai dus după ei, noi ne-am întors în şezătoare. Cei pe cari i-am bătut astă iarnă se ţineau tari, dar n'am putut suferi să ne atace pe noi în comună la noi. Pe urmă nu mai veniau decât băeţi cinstiţi, nu să se ţină tari şi mari. Vătaful trebue să se bage, că altfel zic ficiorii noştri de ce nu facem ordine" (Aurel Jurcovan). „Am avut bătae încă cu unul, acesta din sat: Iftimie Fogoroş; e la armată acum. Eu am fost la chef cu un prieten — el s'a pus contra noastră şi a scos cuţitul. S'a încăerat cu Gheorghe Andreiaş, nu cu mine, dar eu am fost cu el şi am pus mâna ca să-i dea drumul la cuţit. — Andreiaş a fugit, dar Fogoroş n'a vrut să lase cuţitul, atunci i-am dat un pumn în nas de a căzut jos şi i-am luat cuţitul. N'am avut lege, că n'a putut, doar n'a avut motive şi ne-am împăcat chiar de atunci. Cuţitul nu i l-am dat — căci l'a luat jandarmii că s'au mai bătut. — Dacă erau băeţi cinstiţi, le dădeam înapoi că eu n'aveam ce face cu cuţite" (Aurel Jurcovan).

„Când se însoară vătaful mare, aşa cum am făcut eu anul acesta, pierde de nu mai e vătaf şi devine cel mic ca şi mare şi ca mic" (Năstase Luţian). „Când se însoară vătaful mare, rămâne cel mic. Luţian (Năstase) s'a însurat în dulcele Crăciunului, la vreo 3 săptămâni şi am rămas eu. — El nu mai are amestec între feciori" (Aurel Jurcovan). „Vătaful mic înlocueşte pe cel mare când lipseşte, iar dacă cel mare se însoară în timpul acesta, rămâne în locul lui" (Inv. Ion Sofonea). „Vătaful mic îndeplineşte ordinele vătafului mare, ce nu poate

acesta să facă, face el în loc, îi ţine locul când cel mare pleacă sau se însoară. El joacă după vătaf, era ca stegar înainte, că el juca steagul şi-l purta — acum ia vătaful mare şi plosca şi steagul şi pe urmă, după primul joc i-l dă" (Năstase Luţian). „Şi dacă pleacă la armată unul din vătafi, rămâne celălalt în loc — sau dacă unul se însoară şi celălalt pleacă la armată sau pleacă amândoi, însărcinează pe un băiat să aibă grijă în locul lor — sau se conduc feciorii singuri. — Altă alegere peste an nu se face — că de vătaf e nevoie mai cu seamă la ceată" (Aurel Jurcovan).

„Vătaful mai presus de toate întocmeşte şi conduce ceata feciorilor pentru colinda de Crăciun. Îşi ia prietenii, cu acordul tuturor, cam 6—8 inşi şi se constituesc în ceată" (Inv. Ion Sofonea). „După ce vătaful a fost ales, se face alegerea de ceată. — Vătaful mare anunţă pe băeţi dacă vreau să ia parte sau nu şi se învoesc. — Vătaful poate respinge" (Năstase Luţian). „Vătafii întreabă cine vrea să facă parte din ceată şi se aleg 5—9 inşi şi fac ceata. Cer prin primărie o autorizaţie dela pretură ca să fie în regulă şi aşteaptă sărbătorile" (Nec. Sofonea). „Vătafii îşi aleg apoi băeţii din sat pe cine cred ei că sânt mai bravi din sat. — Noi am fost şase inşi. — Ne-am ales cârciumar şi bucătar pe Matei Fogoroş — toate din vreme, înainte de ajun" (Aurel Jurcovan). „Dacă ăi mari nu se învoesc cu ceata, cheamă şi din cei mici, dar nu intră decât numai cei cari merită, adică băeţii cinstiţi, cari nu fac intrigă" (Năstase Luţian). „Până în ziua de ajun vătaful mare poate să nu vrea pe unul şi nici băiatul atunci nu se mai bagă. Se aleg întotdeauna prieteni" (Inf. Nec. Sofonea era văr bun şi prieten cu vătaful mare). „In ceată mai vin şi pe de lături, dacă vrea vătaful. — El poate lua pe cine vrea, căci el are răspundere şi dacă nu vrea pe cineva, nu-l primeşte" (Năstase Luţian). „Vătafii se interesează şi scot autorizaţie pentru ceată dela primărie şi o înaintează la pretură la Arpaş — ca să fie apoi neturburaţi de nimeni" (Aurel Jurcovan).

II. Ceata de Crăciun

Cea mai importantă manifestare a feciorilor este ceata de Crăciun. Ceata este urmărită de întreg satul cu mult interes şi cu multă simpatie. Dacă n'ar fi ceata nici luptele pentru alegerea vătafului n'ar fi atât de violente. Redăm în ordine cronologică toate întâmplările în legătură cu ceata.

1. Organizarea şi funcţiile cetei. „Ceata colindă în ajun de Crăciun — apoi stau cu toţii împreună şi în zilele de sărbătoare fac joc în sat, afară de ziua întâi de Crăciun şi de Bobotează. Au în permanenţă lăutari, un steag al cetei pe care îl poartă oricare cu autorizaţia vătafului, dar trebuie să facă parte din ceată. Ei ca semn distinctiv poartă bete tricolore" (înv. Sofonea). — „In alte sate se fac mai multe cete, aici una singură. — Mai de mult erau două cete, de iobagi şi de boieri" (înv. Sofonea). — „Ceata e organizată erarhic. In frunte e vătaful mare, după el vătaful mic dacă e şi el în ceată, au apoi un casier care ţine socoteala banilor, un bucătar care ajută gazda la bucătărie şi supraveghează mâncarea şi un crâşmar care poartă cheile dela pivniţă şi ţine socoteala băuturii" (înv. Sofonea). „Afară de vătaf ceata are un casier pentru bani şi plăţi, un crâşmar care dă băutura la masă şi scoate vin, încălzeşte băutura, anunţă când e pe terminate; un bucătar care ajută gazda la servit şi la facerea mâncării. — Au şi un lăutar cu vioara sau clarinetul care e tot timpul cu ei, de regulă ţigan din sat; în 1931 a fost Ilie Raita" (Nec. Sofonea). „Dintre cetaşi se pune un casier pentru bani, un bucătar ca să ajute gazdei, un cârciumar care are în grijă băutura. Vătaful mare cumpără băutura şi o dă pe mâna cârciumarului" (Năstase Luţian).

In 1931 au fost în ceată: 1. Năstase Luţian, vătaf mare, din Lăscari, fecior mare. 2. Aurel Jurcovan, vătaf mic, din Grădinari, fecior mic. 3. Adam Rogozea, din Lăscari, f. mic. 4. Valer Codru, din Grădinari, fecior mic. 5. Neculae Codrea,

din Nicheşti, fecior mic. Matei Fogoroş, din Rogozari, f. mare — cârciumar şi bucătar. — „A fost să fie în ceată şi unul din Husari: Gheorghe Andreiaş, dar i s'a îmbolnăvit sora şi n'a mai vrut el. Altfel se ia din toate uliţele câte unul" (Aurel Jurcovan). Casier n'au avut — banii i-au depus la gazdă, la Gh. Rogozea, vânzător la consum şi le-a dat el tot în contul sumei depuse (Gh. Rogozea). — In 1932 au fost în ceată: 1. Adam Rogozea, vătaf mare, din Lăscari, fecior mic. 2. Aurel Popernic, din Uliţa Bisericii, mic. 3. Ion Bogdan, casier şi cârciumar, din Nicheşti, mic. 4. Valer Codru din Grădinari, 22 de ani, scutit de armată pt. că n'are tată. 5. Spiridon Sucaciu. din Lăscari, mic. 6. Aurel Jurcovan din Grădinari, fost vătaf, f. mic. Din Husari n'au avut nici unul, nu s'au înţeles.

„Ceata convine dinainte asupra amenzii pentru orice abatere — 1 kgr. de vin sau bani etc. Şi dacă vreunul lipseşte dela gazdă, dela biserică sau dela joc sau dela lucru, e amendat. Dacă are vreo nevoe mare, cere însă voe vătafului, atunci scapă de pedeapsă" (Nec. Sofonea). Cetei i se cere o purtare exemplară: „In timpul cetei bem, dar scandal nu facem că n'am vrut să ne facem de râs, să ne batjocorească că a fost ceata aşa şi pe dincolo" (Aurel Jurcovan). „In toate zilele am petrecut, pe banii adunaţi, împreună cu gazda, dar de lăsat nu ne-am lăsat la nimeni, din partea oricui. Dar noi nu ne-am legat de nimeni" (acelaş).

„Ceata îşi tocmeşte din vreme lăutar, se aprovizionează cu băutură şi-şi caută o gazdă de feciori — anul acesta (1931) a fost Gheorghe Rogozea, căci toţi eram din partea aceasta" (Năstase Luţian). „Cu două zile înainte de ajun cumpără băutură din banii lor, pune fiecare cât îi vine, să ia puţină băutură până scoate din sat" (Nec. Sofonea).

„Dimineaţa până nu pleacă dela gazdă sau şi cu o zi înainte se face licitarea banilor pe cari îi va lua ceata din sat. — Anul acesta (1931) a licitat Matei Fogoroş. Noi am rămas cu suma aceasta. Cât a luat din sat e treaba lui, el a fost obligat să pună paralele jos" (Năstase Luţian). „Inainte de a pleca în sat licitează banii cât crede că ar ieşi, — cât iese îl priveşte, el pune suma licitată şi ia apoi tot ce iese din sat, la noroc" (N. Sofonea). „Ceata înainte cu o zi de ajunul Crăciunului licitează banii. Cel care oferă dintre ei suma cea mai mare trebuie să depună banii şi tot ce se încasează pe urma colindatului din sat îi rămâne lui fie că e mai puţin fie că e mai mult — pe ceată n'o mai interesează, ea rămâne cu suma licitată" (înv. Sofonea). „Licitarea banilor se face în sara înainte de ajunul Crăciunului. I-a licitat Matei Fogoroş în tovărăşie cu mine — am licitat pe 2710 lei şi ne-a ieşit din sat 2800 de lei" (Aurel Jurcovan). „Cel care licitează pune banii, încolo dacă pierde sau câştigă e treaba lui. Noi am câştigat şi încă le-am făcut şi cinste pe urmă 5 kgr. de vin. Să nu rămânem noi cu câştigul. Nu ne-a trebuit. Uneori se pierde, dar nu mult, se cam ştie cât are să iasă şi se joacă în jurul sumei — poate fi cam 100 lei deosebire" (acelaş). In 1932 n'au licitat banii din cauza crizei, căci nu mai puteau prevedea cât o să le iasă. Totuşi au încasat 2600 lei.

In 1932 au avut lăutar pe Niculae Savu, ţigan din sat, căsătorit, în vârstă de 27 de ani şi care ştie să cânte cu clarinetul. A primit 500 de lei, 2 care de lemne, 20 de colaci, 1 kgr. de rachiu şi 20 de bucăţi de carne (din cele care le capătă din sat).

Ceata din 1932 s'a strâns seara înainte de ajun la gazdă cu puţină băutură ca să înveţe să zăurească. S'au strâns din nou la ora 1 din noapte. La $4^1/_2$ dim., în ziua de ajun a Crăciunului, au plecat la zăurit.

2. Gazda de feciori. „Ceata îşi caută o gazdă care să-i găzduiască din ajunul Crăciunului până în ziua de 7 Ian., când se strică ceata. Se propune omul singur, care vrea să primească" (înv. Sofonea). „Ceata îşi caută cu o zi două înainte de ajun o gazdă, cine-i lasă să stea la el şi să le facă de mâncare. Băutura o iau ei" (N. Sofonea). „Gazda o alegem tot înainte. Noi am avut pe Gheorge Rogozea, l-am rugat şi noi am auzit că ar vrea şi el şi l-am socotit om bun, căci un om care nu vrea să te lase, de geaba îl rogi, că nu vrea să te lase" (A. Jurcovan). „M'au rugat

ei, de vreo câţiva ani mi-au tot spus să-i primesc, iarna asta i-am primit" (Gh. Rogozea, gazdă în 1931, 35 de ani, fost vânzător la consum). — „In cazul că nu se găseşte gazdă de ficiori printre ceilalţi, e obligat vătaful să-i lase la dânsul" (N. Luţian).

La gazda feciorilor, Gh. Rogozea, erau înfipţi la poartă de o parte şi de alta doi brazi tineri, legaţi sus cu o scândură de brad. Scândura era vopsită la capete în tricolor şi sta scris pe ea în lung, tot cu litere colorate: „TRĂIASCĂ, CIATA, DE, FICIORI, DIN, DRĂGUŞ". Poarta aceasta indica locul gazdei şi a rămas şi după ce s'a spart ceata. Nu se face însă în toţi anii.

„Gazda în afară de faptul că-i găzdueşte trebuie să gătească masa pentru cei din ceată, dintr'al lor însă. In schimb are dreptul să-i pună peste săptămână să-i taie lemnele sau şi la alte munci, dacă se înţeleg. Tăiatul lemnelor e obligator pentru ceată" (înv. Sofonea).

Feciorii vin la gazdă „dimineaţa de ajun de pe la ora două, le dăm să mănânce, apoi pleacă la zăurit. Se întorc şi mai beau ceva, apoi pleacă în tot satul" (Gh. Rogozea). „Dimineaţa de ajun la 3 am venit la gazdă şi ne-am făcut înţelesul în ce parte să plecăm întâi, după ce prânzim" (A. Jurcovan).

„Gazda ne făcea de mâncare şi ne îndruma cum să ne purtăm, să nu facem scandaluri" (A. Jurcovan). „Noi le pregăteam demâncarea, varză cu carne, orez. — Pâine, colaci aveau din sat, răci, cârnaţi. Mâncau supă, lapte acru cu mămăligă, tăieţăi. Mâncau de toate felurite ce putem face pela noi" (Gh. Rogozea şi soţia). „Ei dau carnea şi pâinea, celelalte dela noi. — In alte părţi le cere să cumpere, dar noi le-am avut. Zahăr numai au cumpărat pentruca să încălzească vin. Obiceiul e să cumpere ei tot. Gazda numai pregăteşte" (Gh. Rogozea). „Ceata mănâncă de patru ori, dimineaţa când se scoală mâncau, apoi la amiazi, la 12, sara pela 5—6; — plecau şi când se întorceau pela 12 noaptea din şezători, iar mâncau. — De dormit dorm unul, doi la gazdă — care vrea dormia, care nu, pleca acasă sau se ducea pela fete, doar n'o să stea la noi" (Soţii Gh. Rogozea). Mai înainte însă ceata dormea în întregime la gazdă [1]).

„Neplăceri n'am avut, au ascultat de mine ce-am zis, că le-am spus că de fac scandal nu-i mai primesc. Nici în sat să nu facă. Au venit în şezătoare nişte feciori străini şi m'am dus eu să nu-i bată, i-am chemat acasă şi au venit toţi. Trebuie să asculte de gazdă. Mai aveau ceartă între ei, dar nu i-am lăsat, le spuneam că-i bat, doar sânt ca un tată de ficiori—ne zice gazdă, dar şi aşa" (Gh. Rogozea).

In 1932 a fost gazdă Săvăncea Guşeilă (37 ani) şi soţia sa Anisefta (50 ani) din Teoteşti, Nr. casei 153, n'au copii. Au fost gazdă de feciori încă în trei rânduri. Pot pentrucă n'au copii, spun ei, poate sta femeia de feciori. Masa o iau împreună.

3. *Colinda şi Zăuritul.* „In ajun de Crăciun ceata colindă pela toţi oamenii din sat. Primesc bani, colaci şi carne — din care trăesc cele două săptămâni cât sunt constituiţi în ceată. Din banii pe cari îi au cumpără băutură cât pot şi nu dau socoteală nimănui" (înv. Sofonea). Mai întâi e zăuritul.

„In dimineaţa de ajun ceata se adună la gazdă, de cu noapte mult, cu întunerecul. Se face apoi zăuritul la fruntaşii comunei: un cântec care se zăure la fereastră" (Nec. Sofonea). „In ajun de Crăciun de cu noapte, des de dimineaţă vine timpul să zăure la cei mai văzuţi, la notar, primar, popă, preoteasa veche, la învăţători, la Loghin Scurtu (un american — fost în America)" (N. Luţian). Textul zăuritului în ajun de Crăciun:

In ziua ajunului
Vin junii Crăciunului
Câte şase, câte şapte
De cântă pe la fereastră
Cruce'n masă, cruce'n casă
Gazda afară să iasă
Cu'n colac de grâu curat
C'o pecie de porc gras
Şi c'o mână de parale
Să băgăm prin buzunare [2]),

(inf. A. Jurcovan)

1) După informaţiile culese de monografistul A. Negrea.
2) Muzica se va publica deosebit.

„In ajun după ce ne-am dus la gazdă, întâi am luat-o la zăurit pela fruntaşii comunei. Am zăurit întâi gazda de ceată, apoi primarul Neculae Poparad, notarul nou nu era aici, am fost la notarul cel bătrân (pensionar Aurel Făgărăşanu), la viţi-primarul: Dumitru Tătaru, învăţătorul Ion Sofonea, învăţătorul Gheorghe Rogozea, părintele Jurcovan (i-am luat la rând cum stau, ca să nu-i sărim) şi la casierul D. Fogoroş" (A. Jurcovan). „Prima dată se zăureşte gazda — dă toată ceata mâna cu el şi pleacă din casă, îl zăuresc şi se întorc în casă de cinstesc" (N. Luţian). In 1932 au zăurit în afară de gazdă pe primarul Rogozea, părintele Jurcovan, casierul Fogoroş, preoteasa văd. Făgărăşanu, notarul pensionat Făgărăşanu, înv. Ion Sofonea, înv. Rogozea, stud. Gh. Rogozea, notarul Jurcovan, înv. Gh. Sofonea, noul primar Nec. Poparad, d-şoara Scurtu (elevă de liceu) şi contabilul Ion Sofonea. – Cei zăuriţi cheamă feciorii în casă, le dă darul şi băutura, feciorii strigă: la mulţi ani trăiască. La ei nu mai colindă, la cei zăuriţi. Când trec pela poartă îi sare, nu se mai bagă" (Nec. Sofonea).

„După zăurit începe colindatul dintr'un cap de sat în celălalt, pe rând cum vine, până termină" (N. Sofonea). „După zăurit urmează colindatul, aranjează vătaful de unde să înceapă după numere, dela numărul unu. Eu am luat-o din Lăscari ca să terminăm cu ţiganii" (N. Luţian). „După zăurit am luat casele la rând. — Nu colindăm şi nu cântăm nimic, numai chiuim pe uliţă. În fiecare casă cântă lăutarul, facem un joc şi mustră feciorii, vătafii dau de închină din ploscă. — Aşa e obiceiul la noi — în alte sate sânt colinde, dar sânt diferite obiceiuri" (A. Jurcovan). — (V. mai încolo mustrăturile obişnuite). In 1931 „am început dela gazdă — am luat Nicheştii, Grădinarii, Lăscarii, Vâlcerenii, Codrarii. Uliţa Mare, Uliţa Mică, pela Biserică, Husarii toţi. Trecem dela casă la casă toată uliţa şi pe o parte şi pe alta, nu numai pe o parte şi apoi să luăm cealaltă" (A. Jurcovan). In 1932 au colindat dela gazdă, Teoteştii, Uliţa Mică, Uliţa Bisericii, Rogozarii, Nicheştii, Grădinarii, Lăscarii, Codrarii, Pela Biserică, Uliţa Mare, Husarii, Vâlcerenii (ţiganii). Au început la ora 7 dim., au terminat la ora 4 d. m.

In timpul colindatului „vătaful umblă cu plosca cu băutură, cinsteşte lumea pe stradă şi dă în fiecare casă să închine" (N. Sofonea). „In timpul colindatului, când ajung pe la feciorii din ceată, părinţii îi primesc cu masa. — Se pun la masă, mănâncă, beau şi merg mai departe" (N. Sofonea). „Când ajung cu colindatul pela fete, fac şi un joc, au lăutarul cu ei tot timpul. In fiecare casă joacă, dar fără învârtită, unde e fată mare joacă şi învârtita" (acelaş)." Pe ţigani îi colindăm şi pe ei, dar facem aşa ca să terminăm cu ei şi nu primim de ale gurii" (N. Luţian).

Din sat ceata primeşte daruri. „La Crăciun ne dă colac, carne şi parale: 5, 10, 15, 20 de lei, după cum e şi omul cu starea" (A. Jurcovan). „La colindă se pune colac, carne şi bani începând dela 5 lei, după neam, familie, avere, cum pofteşte fiecare" (N. Sofonea). Pentru căratul darurilor din sat se angajează doi oameni însuraţi care duc cu rândul desaga. Ei sunt plătiţi în natură.

„După ce isprăvesc de colindat se duc la gazdă, mănâncă, petrec, — unu-doi dorm la gazdă, ceilalţi merg acasă, că n'au loc toţi să doarmă la gazdă. In ziua de Crăciun însă vin înapoi des de dimineaţă" (N. Sofonea). „După colindat venim la gazdă cu toţii, ne apucăm de petrecere. In ziua de Crăciun facem steagul şi mergem la biserică — în ziua aceia nu facem joc" (A. Jurcovan).

4. *Sărbătorile, hora şi iniţierea fetelor în joc.* In cele două săptămâni activitatea cetei variază după zilele de lucru şi zilele de sărbători. Expunem mai întâi activitatea de sărbători în ordinea acestora.

„La Crăciun pleacă toată ceata la biserică. In biserică intră erarhic, vătaful mare întâi, apoi cel mic, casierul, crâşmarul şi ceilalţi. Dela biserică ies ceva mai înainte şi pleacă la gazdă. Se pun la masă, gazda mănâncă cu ei. Se împrăştie apoi ca să adune material pentru facerea steagului" (N. Sofonea). „Feciorii trebue să aducă material pentru facerea steagului — anume: 2 cârpe, una neagră cu pui roşii şi una roşie cu pui negri, o pereche de bete de înfăşurat în 3 iţe, 2 perechi de bete cu mărgele şi 2 ciucuri de sârmă (îi are Petru Adămoiu dela armată; tot el face şi steagul)" —

(acelaş). Am verificat direct aceste afirmaţii în 1932. In ziua întâi de Crăciun ceata a fost la biserică şi a făcut apoi steagul. L'a lucrat Petru Adămoiu, 32 ani, căsătorit. Le lucrează din 1919. El face steagurile şi pe la nunţi. Nu ia bani, pe prietenie, îl cinstesc cu băutură şi mâncare. Steagul era făcut dintr'o cruce de lemn cu două rânduri de braţe (v.desenul şi fotografia), înfăşurate cu o pereche de bete în 4 iţe şi 2 perechi de bete, una pe o parte, una pe cealaltă, întinse între braţe, doi ciucuri ofiţereşti (austriaci) la braţele de jos, la vârfurile braţelor smocuri de săschie. Pe coada steagului două cârpe, una neagră şi una roşie, cu pui în cealaltă culoare, legate una de alta în toate 4 colţurile, cu două capete prinse de coadă. Apoi un tricolor pe ambele părţi ale steagului, fixat la amândouă capetele de coadă. Vătaful A. Rogozea a adus coada steagului dela Gh. Andreiaş, o cârpă (cea neagră) dela Simion Fogoroş (are fată, dar nu e acasă) şi o pereche de bete pentru crucea steagului dela acelaş. Ion Bogdan a adus o pereche de bete în patru iţe dela Livia Fogoroş. Aurel Jurcovan: betele tricolor de acasă şi saschiul dela Ana Tătaru şi Ion Tătaru. Aurel Popernic: cârpa roşie dela Rafira Tătaru. Valer Codru: o pereche de bete pentru cruce, dela Gh. D. Sofonea. De regulă împrumută dela fetele de joc.

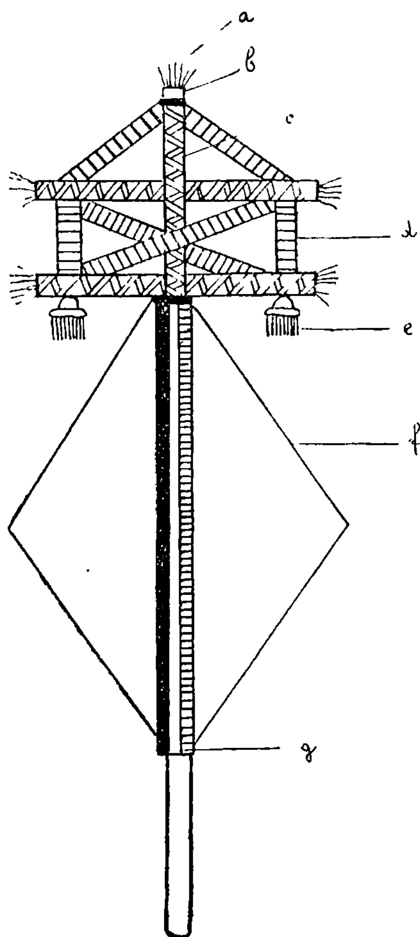
„Când ies cu steagul nu e iertat să-l ia decât vătaful mare şi mic sau unul din ceată cu voia vătafului—nu trebuie să ajungă în mână streină.—De furat steagul nu s'a furat niciodată la noi, poate mai de mult" (N. Luţian). „In caz că fură cineva care nu e în ceată steagul cetei şi-l duce la crâşmă şi-l pune zălog, poate să ceară oricâtă băutură, o vadră, două, pentrucă îl scoate ceata oricât ar fi, altfel se fac de râs" (N. Sofonea).

„In seara zilei întâi de Crăciun iau masa împreună şi se împrăştie. A doua zi de Crăciun vin la biserică tot cu ceata, dupăce s'au strâns de dimineaţă la gazdă. Dacă lipseşte vreunul, e amendat, iar după masă se schimbă pentru joc şi fac joc pentru tot satul" (N. Sofonea). „A doua zi de Crăciun şi în toate sărbătorile mergem la biserică şi facem joc la rând" (A. Jurcovan). „Toate zilele de sărbătoare afară de ziua întâi de Crăciun şi Bobotează, ceata face joc dela amiazi până seara.—In celelalte zile pot juca acasă" (N. Sofonea). „A doua zi de Crăciun fac joc şi a treia zi, apoi în toate sărbătorile. —In zi de lucru mai taie lemne dacă le dăm şi ce le dăm de lucru" (Gh. Rogozea).

„La jocul făcut de ceată „vătaful ia plosca, cel mic poartă steagul. Vătaful cel mare umblă cu plosca pela oameni şi îi cinsteşte, închină cu ei — cel mic e dator să joace steagul primul joc, pe urmă oricare din ceată, dar nu un strein" (N. Sofonea).

„Vătaful e obligat să poarte plosca şi să cinstească din vin sau ce are, la tineret şi la cei din jur — şi când umblă prin sat şi la joc" (N. Luţian).

Portul distinctiv al cetei: tricolor în diagonală şi numai pieptare fără recăle (sumane). Se deosebesc uşor de ceilalţi (vezi fotografia cetei).

Desen schematic al steagului. a=smocuri de săschie; b=crucea de lemn; c—o p. de bete înfăşurate; d—2 p. de bete întinse între cruci; e=ciucuri; f = cârpele, una de o parte, alta de cealaltă; g—bete tricolore.

Ceata iniţiază fetele în joc. „A doua zi de Crăciun ceata face joc. Intâi ia

la joc fete mai vechi, cari au mai jucat. După ce au venit băeţii satului ca să aibă cine juca pe cele vechi, pe toate, ceata ia la joc din cele cari n'au mai jucat, fete de pela 17 ani, pe care are el dorinţa, una-două" (N. Codrea, fost cetaş, 20 ani). Fetele se împotrivesc, feciorii le iau cu forţa sau le apucă de mărgele, atunci merg ca să nu se rupă mărgelele. „Ele vreau să fie băgate în joc, dar aşa e legea, să nu se lase în ziua întâi, nu joacă nicidecum. Ea îţi spune cu o zi înainte că vrea şi noi le întrebăm, dar de faţă cu lumea se împotriveşte de trebue s'o sileşti — o iai cu sila" (N. Codrea). „Intâi nu vin pregătite ca de joc, sunt mai puţin îmbrăcate, dar ele ştiu că le băgăm în joc, că sântem înţeleşi. A doua zi apoi vin gătite şi atunci joacă în bună regulă — care vrea şi părinţii nu se împotrivesc prea tare" (N. Codrea). „Fetele băgate în joc poartă păstură (neagră) pe dos şi şorţ cu flori şi cu fodori, Fata e băgată în joc când a fost băgată pe sub mână de fecior, figură care face parte din joc (când începe jocul fata trece pe sub braţul băiatului ţinută de un deget), dacă n'o trece pe sub mână, fata nu e considerată ca băgată în joc".—(inf. înv. Rogozea). „Numai cei din ceată bagă în joc. Cele nebăgate nu joacă în timpul cât e constituită ceata. La ospeţe, şezători şi jocuri obişnuite (vara pe luncă) joacă oricare, dacă vrea" (inf. N. Codrea). „La ospeţe şi prin şezători joacă toate, dar la joc numai cele băgate. Dar nu le putem băga pe toate, căci n'are cine să le joace, că odată intrate trebuie să le joci. Intră cele cari se au mai bine cu feciorii — fiecare băgăm pe ale noastre. Se întâmplă ca unele să rămână nebăgate în joc — că nu se bagă toate şi nu-i musai. După ce-s băgate sânt fete mari — până nu joacă de regulă sânt mici". După unii informatori, se socoteşte câte fete de joc din cele vechi au rămas nemăritate şi câte trebue să mai intre de Crăciun ca fiecare flăcău să aibe la joc două fete (maximum câte poate juca). Dacă numărul fetelor întrece numărul îndoit al feciorilor, unele ar rămâne nejucate, ceea ce se consideră ca ruşine. Căci feciorii sunt datori după obicei să joace toate fetele care vin la joc, după cum o fată intrată în joc e datoare să joace tot timpul anului cu oricare fecior ar chema-o. (Feciorii cheamă fetele la joc dintre cele care stau în jur, făcându-le un semn cu capul sau cu ochiul).

In 26.XII.932 ceata a început hora pela ora 2 d. m. Jucau în cerc mare de peste 20 m. diametru, ca să aibă loc şi cei cari vor veni pe urmă[1]). Lăutarul era aşezat în mijloc, avea şi un scaun. In cerc se găseau şi câţiva copii. Privitorii stăteau aşezaţi în jurul horei, pe vârste şi sexe. Deoparte bărbaţii, apoi femeile bătrâne, feciorii, fetele şi femeile tinere. Jucau şi perechi de oameni căsătoriţi. Cei din ceată băgau fete în joc. Ele se împotriveau, ei le ţineau de cârpă şi încercau să le treacă pe sub mână. Valer Codru a căzut cu una pe jos. Se opun primele jocuri, le iau cam pe aceleaşi şi nici nu le lasă din mână, ca să nu le scape. Pauzele sunt scurte. Au fost băgate în joc: Sofia Husea (18 ani), Maria Tătaru (17 ani), Rafira Husea (19 ani), Ana Stoia (20 ani) de către Valer Codru; Eva Codru (19 ani), Ana Bobeica (19 ani), Siana Fogoroş (22 ani), Maria Fogoroş (18 ani) de către Aurel Popernic; Zenovia Scurtu (18 ani), Sofia Fogoroş (20 ani), Emilia Guşeilă (15 ani) de către Aurel Jurcovan; Zenovia Luţian (15 ani), Ana Tătaru (15 ani), Eva Dobrotă (19 ani) de către vătaful A. Rogozea; Eva Bogdan (18 ani), Ana Fogoroş (18 ani) de către Spiridon Sucaciu şi Zenovia Stanimir de către Ion Bogdan.

5. *Activitatea cetei în zilele de lucru.* „Lucrătoarea venim la gazdă, petrecem şi lucrăm — tăiem lemne pela gazdă sau mergem cu vioara în şezătoare la fete" (Aurel Jurcovan). „In zilele de lucru, dacă gazda are de lucru — lemne de tăiat, de rânit în grajd, de curăţit zăpada, vătaful îi anunţă de cu sară şi toţi trebue să

---

[1]) După spusele lui Vasile Sofonea (de 73 ani) în tinereţea lui era obiceiul ca feciorii să meargă la horă nu numai cu pieptare sau cu recăle, ci şi cu sarice. Işi desbrăcau însă saricele, le puneau grămadă la mijloc şi jucau în jurul lor.

vină, altfel sunt pedepsiţi. Dacă n'au de lucru, se pot duce acasă" (Nec. Sofonea). „Le-am dat în vreo trei zile să ne taie lemne şi mai dădea câte unul apă la vite. Mi-au tăiat doi stânjini de lemne, că n'am avut mai multe" (Gheorghe Rogozea, 35 ani, fost gazdă). „In timpul cât ţine ceata fixează o zi-două ca să umble după lemne prin sat. Tocmesc două căruţe şi merg cu plosca prin sat — oamenii le dă care vrea şi cine poate câte o blană — la cei cari ştiu că nu pot, nici nu se duc" (Nec. Sofonea). „Cine doreşte din sat mai dă cetei o bucată de lemn—într'o zi, când umblă ei prin sat anume după lemne. — Numai chiar care nu are nu dă, la cari nici ceata nu îndrăzneşte să ceară" (Năst. Luţian). „Lemnele strânse din sat sânt pentru economia lor, căci le rămân banii — adică ceata licitează lemnele şi le cumpără cineva din sat.—Dacă nu găsesc pe nimeni, le taie şi le pune stânjen până vine muşteriul" (Nec. Sofonea). „In zilele de lucru merge — ceata — cu vioara în şezători la fete — şi face cam câte trei jocuri, în trei sări. In ajun de Anul Nou ele au şezătoare fără furcă — atunci se joacă şi ele plătesc câte cinci lei — aia e plata lor de sărbătoare. — Jocul îl face ceata şi ei iau banii" (Aurel Jurcovan). „Atât timp cât stau împreună, feciorii din ceată sânt obligaţi să facă trei jocuri în fiecare şezătoare — Ele sânt obligate să plătească tariful fixat de vătaf, cam cinci lei de fată, la noi" (Năst. Luţian). „Cu două seri înainte de Anul Nou ceata face joc prin fiecare şezătoare de fete — aceste două jocuri sânt de cinste, nu le plăteşte nimeni nimic. In sara de Anul Nou fac al treilea joc prin şezători, deastădată fiecare fată care a jucat în celelalte două rânduri, vine cu bani (li se spune dinainte) şi plătesc 5—10 lei casierului sau vătafului" (Nec. Sofonea).

6. *Obiceiuri de Anul Nou, de Bobotează şi spargerea cetei.* „De Anul Nou, sara pela 11—12 ceasuri, după ce se termină jocul prin şezători, începe zăuritul. — Se zăure iar fruntaşii şi ceilalţi pe cari îi chiamă Vasile — feciori sau oameni mai tineri şi cari sânt prieteni" (Aurel Jurcovan).

Textul zăuritului:

„Ziori, ziori, fraţi surori
Nu grăbiţi la revărsat
Că ne-apucă ziua'n sat
Şi nu-i murgu de furat
Că noi bani pe el am dat
Şi banii i-am numărat
Pe ieselea grajdului
Pe dârlogul calului.
Hi, hi, hi, murgule, hi,
S'ajungem în sat cu soare
C'am o mândră ca şi-o floare
Din obraz îi pică sânge,
După ea inima-mi plânge."
(Inf. Nec. Sofonea).

„Ceata după ce termină jocul prin şezătoare, după ora 12, pleacă la zăurit pela fruntaşii satului şi la cei pe cari îi chiamă Vasile şi ştiu că îi cinstesc — altfel nu-i mai scoală din somn. Cântă ca la zăurit — după cântec mustră diferite mustrături, ca:

Lasă-ne leliţă'n casă,
C'afară plouă de varsă
Lasă-ne barem suşop,
C'afară plouă potop,
Lasă-ne batăr la şură,
C'afară plouă şi cură.

Îi lasă în casă, dacă vrea, sau ese cu o scovardă, sau le mulţumeşte, le dă 20 de lei sau le spune „ne împăcăm la biserică" (achită acolo). Unii îi chiamă la crâşmă de-i cinsteşte" (Nec. Sofonea).

Mustrăturile sunt cele obişnuite în sat dela horă. In 1932 cel mai bun strigător din ceată era Spiridon Socaciu. Ştie multe din broşura: „125 chiuituri de cari strigă feciorii în joc" adunate din popor de Ioan Pop Reteganul şi date Poporului de A. Teodoran, tipograf. Tip. Aurora", Gherla 1919. Cunoaşte însă şi altele.

Reproducem câteva din cele strigate de acesta atât în timpul zăuritului, cât și la hora organizată de ceată și la petrecerile pe care le făceau la gazdă:

De trei ori și de trei ori
De trei ori am vrut să mor
Tot în codru călător,
Și-am vrut să mai mor odată
In brațele la o fată
Și-a fost fata tinerea
Și-a vrut să moară și ea,
Mori, mândră, să mor și eu
Să ne facă-un copârșeu
Să ne'ngroape pe-amândoi
In grădină sub altoi,
Să ne pună tot o cruce,
Să ne fie somnul dulce.

Bate-mă, Doamne, să mor,
Pe perină de fuior
In brațele cui mi-i dor.
Bate-mă, Doamne, să zac
Pe perină de bumbac
In brațele cui mi-i drag.

Pentru ochi ca murele
Ocolesc pădurile
Pentru sprâncene'nbinate
Ocol țara jumătate,
Când eram la jumătate
Șapte mândre-aveam la spate
Șapte mândre calea'm țin
Cu șapte cofe de vin,
Și mă roagă să le'nchin.
Eu le las cu vinu lor
Și mă duc la cari mi-i dor
Eu le las cu vinu'n pace
Și mă duc la care-mi place.

Mândra care-mi place mie
N'are boi, n'are moșie,
Numai puișori pe ie,
N'are boi și n'are vaci,
Numai ochii ei cei dragi.
Mândro, ochii tăi cei dragi
De pe uliță mă tragi
Și'n casă la voi mă bagi,
Mândro, ochii tăi cei dulci
De pe uliță mă duci
Și'n casă la voi mă duci
Și cu tine'n pat mă culci.

Mândruliţo, ochi bârnaci
Neagră ești și tare-mi placi
Una zici și alta faci,
Una faci și alta zici,
Tu cu capul tău te strici.

Floricică de dudău
De-ar fi lăsat Dumnezeu
Ce iubesc să fie-al meu,
Dar Dumnezeu a lăsat
Să iubești, să părăsești
Și să iai ce nu gândești.

Iubește, mândro, iubește
Dar bine te socotește,
Nu iubi pe fie cine,
Să-ți faci neamu' de rușine
Să iubești un om frumos
Să-ți fie neamu' fălos.

Se zăuresc de anul nou: „Fruntașii, ca și în ajun de Crăciun. Am mai zăurit pe Vasile Halmagiu, pe Vasile Stoia al lui Dionisie, pe Vasile Stoia al lui Dumitru, pe Vasile Rogozea care e primar acum — și crâșmarii" (Aurel Jurcovan).

„La Anul Nou mamele feciorilor din ceată duc plocon scoverzi cetei, iar la Bobotează duc câte un blid de răci, câte o varză și carne de porc" (Nec. Sofonea). „La Anul Nou aduc mamele feciorilor din ceată scoverzi, dar ne-a făcut și gazda. — La Bobotează se face joc, sara spre Sf. Ion se zăuresc Ionii. — de Sf. Ion. — Fruntașii nu se mai zăuresc" (Aurel Jurcovan).—Textul zăuritului de Sf. Ion:

„In grădină la Ion
Toate păsările dorm
Numa' una n'are somn
Ibovnica lui Ion
Și zboară din pom în pom
Și strigă Ion, Ion,
Și zboară din creangă'n creangă
Și strigă Ioane draga.
Și zboară din nuc în nuc
Și strigă: Ion, mă duc,
Dragă, dragă nu te duce
Că te țin cu lapte dulce.
De m'ai ține cu zăhar,
Mi-am pus șeaua pe cal
Și căvăstru' la bălan,"

(Inf. Aurel Iurcovan).

„După cântecul de zăurit cântăm „mulţi ani trăiască" repetat de trei ori. — Atunci se zăuresc numai Ionii, feciorii şi cei însuraţi cari sânt mai tineri. După zăurit, a doua zi, fac chef cu Ionii împreună, după ce ies dela biserică, la o crâşmă — noi am fost la consum. Dă cam 1 Kg de vin de fiecare Ion sau dă un pol de cu sară şi nu mai merge la crâşmă. Am zăurit pe Ion Bogdan, pe Ion Poparad, pe Ion Tătaru, pe Ion Codrea, Ion Racu, Ion Luţian — ficiori; — pe Ion Rogozea, însurat — nu mai ţin minte să mai fie vreunul, n'am zăurit mulţi" (Aurel Jurcovan).

„Ceata durează până în seara zilei de Sf. Ion (7 Ianuarie), când se strică. In seara spre Sf. Ion merg la zăurit la Ioni. In ziua de Sf. Ion ies cu jocul, constată cât mai au de băut sau de plătit şi seara la despărţenie vine fiecare cu familia lui. Spun de dimineaţă gazdei că seara dela 6 până la 12 petrec cu toţii şi-apoi seara iau masa, îşi zic seara bună şi se strică ceata" (Nec. Sofonea). „La sfârşit se face o petrecere la gazdă cu toţi părinţii cetaşilor — în sara de Sf. Ion şi cu asta se termină ceata" (Inv. Ion Sofonea). „Obiceiul e ca flăcăii să se despartă după două săptămâni, cu părinţii — iau o masă cu toţii. Dacă n'au părinţi, împrumută neamuri (un bărbat şi o femeie) — îi omeneşte ca să fie mulţumiţi şi-apoi pleacă fiecare acasă. Cu asta ceata s'a stricat" (Năstase Luţian). „In ziua de Sf. Ion am făcut joc. Sara am chemat fiecare părinţii, căci ne-am despărţit de ceată — am stat cu toţii la masă, am cântat, am jucat până pela 12 sara şi când am ieşit, am dat mâna cu gazda, i-am cerut iertare dacă l-am supărat cu ceva şi cu asta s'a spart ceata" (Aurel Jurcovan).

Lucrurile s'au petrecut la fel şi în 1932—1933.

III. Câteva observaţii sociologice

Materialul înfăţişat ne lasă în deajuns să vedem natura organizaţiei feciorilor din Drăguş şi chiar stadiul de evoluţie în care se găseşte.

Regulele după care se conduce organizaţia în mare, ca şi ceata propriu zisă, sunt moştenite în întregime dela înaintaşi şi sunt impuse de opinia publică a satului, ele sunt, cu alte cuvinte, de esenţă tradiţională şi instituţională. Nimic nu se petrece la întâmplare, ci după norme instituite mai dinainte, cu o existenţă mult mai veche decât a celor chemaţi pentru un timp să le dea viaţă şi să se conformeze lor. In lumina sociologiei unităţilor sociale, ceata feciorilor din Drăguş nu ne apare ca o simplă grupare, ci ca o instituţie socială obicinuelnică. Pentrucă aşa cum există un drept obicinuelnic, un „obiceiu al pământului", există în toate societăţile etnice, reguli de viaţă, organizaţii şi instituţii sociale, tehnici de viaţă adaptate împrejurărilor mai de seamă, de acelaşi fel.

Se observă totuşi în viaţa cetei din Drăguşi, o transformare lentă, potrivnică tradiţiei. Unele reguli ale ei au fost părăsite, altele sunt pe cale de a fi părăsite. De aici şi o seamă de contradicţii care apar în informaţiile culese. Ele desvăluesc uneori deosebiri de opinie faţă de regulele vechi şi faţă de inovaţiile ivite; alteori deosebiri de interese, care nu mai întâmpină rezistenţa de altădată şi în toate cazurile sdruncinarea tradiţiei şi o treptată simplificare a ei. Reamintim numai câteva fapte.

Regula ca să se aleagă vătaful mare dintre feciorii mari şi vătaful mic dintre feciorii mici este călcată pe zi ce trece. De sigur că numărul câte odată mai mare al celor tineri, împrejurare care le asigură succesul în alegeri, a contribuit la acest lucru. Fapt e că regula aceasta a intrat în domeniul discuţiei, ceea ce pentru o dispoziţie tradiţională este un semn de slăbire. In perioada de faţă este încă un izvor de conflicte între cele două categorii de flăcăi, dar după toate semnele ea nu-şi va mai recăpăta niciodată autoritatea pierdută. Natura însăşi a alegerilor favorizează pe cel cu voturi mai multe.

O altă regulă, de astă dată complet părăsită, priveşte numai ceata de Crăciun

In alte sate din Ţara Oltului feciorii locuesc la gazdă tot timpul în care sunt constituiţi în ceată — şi ziua şi noaptea. La Drăguş, noaptea se duc să doarmă pela casele lor. Totuşi regula aceasta e cunoscută de cei bătrâni ca una care se respecta mai demult şi în satul lor.

In schimb, la Drăguş, s'a păstrat organizaţia feciorilor în tot decursul anului, ceea ce în multe sate din Ţara Oltului nu se mai păstrează sau poate nici nu s'a cunoscut vreodată. Fenomenul merită în orice caz să fie urmărit.

N'am putut cerceta până acum organizaţiile şi cetele de feciori în toată întinderea lor geografică, dar ne dăm seama că lămurirea lor completă nu se poate obţine decât pe calea aceasta. Din studiul comparativ al celor constatate la Drăguş cu ce se petrece în altă parte, se va putea desprinde şi caracterele generale ale fenomenului şi fazele principale prin care a trecut şi poate chiar locul lui de origine şi de răspândire.

Socotim un astfel de studiu comparativ al organizaţiilor de flăcăi ca foarte însemnat pentru sociologie. Pentrucă se pare că în toate tipurile ei mai de seamă şi în toate treptele ei de evoluţie, viaţa socială a oamenilor depăşeşte cercul de origine biologică al familiei şi al relaţiilor dintre sexe, ca să se constituiască pe temeiul simpatiei dintre oamenii de acelaşi sex şi dintre cei de aceeaşi vârstă. Asociaţiile de bărbaţi şi clasele de vârstă par fenomene sociale întâlnite în toate societăţile. Organizaţia feciorilor din Drăguş este un caz semnificativ de astfel de unităţi sociale în câmpul societăţilor ţărăneşti.

Rostul studiilor de sociologie rurală nu este numai stabilirea caracterelor specifice ale societăţilor ţărăneşti faţă de alte forme de viaţă socială, ci şi urmărirea fenomenelor generale, ceea ce păstrează, cu toate ramurile ei destul de numeroase, unitatea sociologiei ca ştiinţă.

TRAIAN HERSENI

Colindă din Şanţ (Năsăud)

De mult, a venit de sus
Păstorul nostru Iisus
Şi prin lume a umblat,
Oi pierdute a căutat,
Să le ducă la izvoară
Ca de sete să nu moară.
Oile n'au ascultat,
Cu capul s'au ridicat,
Cu coarnele l-au împuns,
Apă şi sânge a curs.
Păstorul nostru cel bun
S'a dus în ceruri de-atunci
Şi poruncă ne-a lăsat,
Oilor ce-au mai rămas,
Laolaltă să se-adune,
Cu toate să se'mpreune,
Că peste puţinică vreme
Va veni ca să le cerne,
Să le-adune într'o grădină
Ca să îşi afle hodină,
Lupul să nu le mănânce,
Tâlharul să nu le strice
Şi Domnul sfânt le va păzi
Şi nimica n'or păţi
Şi va fi în viitor
Numa o urmă şi-un păstor.

După care se urează:

Să trăiţi, să'mbătrâniţi,
Iosagul (averea) să-l stăpâniţi,
Să'nsuraţi, să măritaţi
De toţi să vă bucuraţi,
Fini, fine să cuprindèţi,
Strănepoţii să-i vedeţi,
S'ajunţegi cu bucurie
Anul care va să vie,
An bun din bătrâni,
Noroc la plug,
Roade'n belşug.

Inf. Elisabeta Guşe (39 ani, ştie carte).

Culeasă de CONST. D. GIB
21. VIII. 1936.

VICLEIUL DIN TÂRGU-JIU

Cele trei texte publicate aici, au fost culese de la cele trei tacâmuri de irozi cari singure au jucat în timpul Crăciunului 1932, la Tg. Jiu. Culegerea s'a făcut în zilele de 26—29 Decemvrie, în casele d-lui Grigore Bălănescu, director pensionar al Băncii Naţionale, str. Tudor Vladimirescu Nr. 57.

„Vicleiul" jucat astăzi în capitala judeţului Gorj şi în satele învecinate, nu este, desigur, o fală a artei populare româneşti. Vechiul miez ţărănesc, el însuş sărăcit şi decăzut, a fost cu totul copleşit de tot soiul de adaosuri urbane şi suburbane, unele semănând a fragmente din reviste, mai vechi (poate din timpul răsboiului de la 77?) sau mai noui, cu dialog nu odată presărat cu „pungăşii de Bucureşti", după cum le spune unul din actori, cu frânturi păsăreşti etc. Iar repertoriul muzical pare şi el un pot-pourri, în care stau alături cântece de stea, cu cântece soldăţeşti, de pildă „Azi am să crestez în grindă", romanţe mai mult sau mai puţin demodate, ca „Ah mamă, ah mamă", cuplete de revistă, ca „De când traiul s'a scumpit" etc.

Deci nu calităţile estetice ale acestor texte ne-ar fi putut hotărî la publicarea de faţă. Scopul nostru este numai să dăm o pildă a unui sistem de culegere şi de redactare, pe care în multe rânduri l-am întrebuinţat cu folos. Spre deosebire de cel obişnuit, sistemul acesta de culegere urmăreşte deoparte înregistrarea fenomenului cercetat în clipa şi la locul unde se petrece el, cu ocolirea, pe cât cu putinţă, a oricărei reconstituiri şi dictări din memorie; de altă parte ţinteşte la adunarea odată cu faptul artistic, a tuturor datelor asupra condiţiilor din care el se naşte şi în care vieţueşte.

Culegerea asupra faptului nu se poate face decât cu ajutorul unor anume mijloace tehnice: stenografia, fonograful, aparatul fotografic şi cel cinematografic. Am stenografiat, prin urmare, dialogul vicleiurilor chiar în timpul jocului, înregistrând melodiile la fonograf numaidecât după sfârşitul lui; jocul a fost cinematografiat, iar trupele precum şi anume scene, au fost fotografiate deosebit.

S'au strâns totodată amănunte cu privire la terminologia locală, origina textelor, origina şi circulaţia melodiilor, relaţiile dintre membrii alcătuitori ai trupelor, dintre trupe între ele, trupe şi autorităţi, trupe şi public, etc.

Din nefericire, filmele nu pot fi folosite la tipar. De altă parte, cu toată străduinţa culegătorilor, s'au strecurat totuş unele scăpări. Lipseşte ici colo câte un amănunt informativ, iar o melodie nu a fost înregistrată. Fotografiile, din pricina lipsei de lumină, au trebuit să fie făcute afară, iar nu în casă, unde s'au jucat vicleiurile.

Cât priveşte prezentarea materialului, este o nouă aplicare a unei metode de transcriere, care a mai fost întrebuinţată pentru muzică (vezi Const. Brăiloiu: „Despre bocetul de la Drăguş", Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială, An. X, 1932).

Metoda aceasta porneşte de la convingerea că însemnătatea instinctului de variaţie este covârşitoare în arta populară; că, prin urmare, înfăţişarea grafică a oricărui fenomen repetat, trebue să îngădue cuprinderea repede cu privirea a variantelor, sau a variaţiilor din sânul variantelor. Scrierea sinoptică verticală a melodiilor, am înlocuit-o de data aceasta cu scrierea sinoptică orizontală a textelor: cunoscuta „punere pe două coloane" (aci, pe trei).

Nevoile paralelismului ne-au silit uneori să răsturnăm ordinea elementelor. Vicleiul din Tg. Jiu cuprinde 3 părţi: jocul păpuşilor, irozii propriu zişi („tăierile") şi un final. Unul din jocuri începe însă cu „tăierile"; redactarea a trebuit să treacă peste această deosebire. Altădată am schimbat înşirarea unora din replici, arătând cea adevărată prin numerotare.

Se numesc: jocul în întregul lui: *Viclei.* Irozii propriu zişi: *Tăierile* (sau *Reprezentaţia*); teatrul de păpuşi: *bisericuţă* sau *ladă.*

PERSONAGII:

Irod I: Dumitru V. Vintilă, 21 ani, 2 clase primare, şofer.
Irod II: Vasile A. Popescu, 36 ani, 5 clase primare, măcelar (cumnat cu D. V. Vintilă),[1]

Ofiţerul: Vasile V. Prandea, 18 ani, 3 clase liceu, croitor.

„Negru Gaşpar": Gheorghe Groza, 25 ani, 4 clase primare, cofetar.
Baltazar: Gheorghe Brelea, 18 ani, 5 clase primare, grădinar.
Melhior: Grigore Diaconescu, 17 ani, elev în Şcoala Comercială.
Pruncul I: Titu Smântânescu, 12 ani, 4 clase primare. (nepot cu D. V. Vintilă)
Pruncul II: Victor Brelea, 13 ani, 4 cl. prim.
Un copil care poartă teatrul (Ion Raţă, 9 ani, elev în clasa IV primară.)

toţi din Târgu-Jiu

Păpuşi:

Iţic Şloim, stăpânul balului
Omul de serviciu al balului
Turcul
Popa
Işvan

Ciobanul

Oaia

Costumul: Hainele „dela mamele noastre"; săbiile împrumutate dela rude; coifurile făcute de actori.

Teatrul de păpuşi este făcut de D. V. Vintilă şi Gheorghe Brelea.

Păpuşile au fost făcute: Iţic Şloim, stăpânul balului, de Gh. Brelea; Turcul, de Gh. Groza; Popa, de Vasile V. Prandea; Niţulică, de Grig. Diaconescu; Işvan, de D. V. Vintilă; Ciobanul şi Oaia, de V. A. Popescu.

[1] „A vrut să meargă şi anul acesta, tot Irod". In Vicleim joacă numai „Irod întâi; pe când „Irod al doilea" figurează şi „dă ajutor la cântece".

Se numesc: jocul în întregul lui: *Viclei*; Irozii propriu zişi: *Tăierile*; teatrul de păpuşi: *viclèi* sau *ladă de viclei.*

Personagii:

Irod: Ilie Scurtu, 23 ani, 4 clase primare, cizmar.

Ofiţerul I: Ion G. Negreanu, 18 a. 4 cl. liceu.
Ofiţerul II: Victor Tomulescu, 14 ani, elev clasa III liceu.
„Negru Gaşpar": Petre Tomulescu, 17 ani, 5 clase liceu (frate cu Victor Tomulescu).
Baltazar: Nicu Stere, 27 a., 4 cl. prim., Sobar.

Melhior: Grigore Guran, 17 ani, elev clasa IV liceu.
Pruncul (Ingerul): Ion Moldovan, 12 ani, 4 clase primare.

toţi din Târgu-Jiu

Păpuşi:

Stăpânul balului
Omul de serviciu *în* bal
Turcul
Popa
Işvan
Pandişpan [în text: „Ţenea"]
Ciobanul I
Ciobanul II
Oaia

Costumul: „Haine muiereşti, fiecare de-acasă"; măştile cumpărate dela librărie (50 lei buc.); săbiile împrumutate; coifurile făcute de actori: „am mai văzut şi noi înainte cum, şi am mai făcut şi noi cu puţine modificări".

Teatrul de păpuşi este făcut de Ilie Scurtu şi I. Gh. Negreanu din lemn, hârtie colorată şi cromolitografii lipite pe toate feţele (Costul: aproximativ 90 lei).

Păpuşile au fost făcute de Ilie Scurtu şi I. Gh. Negreanu, din lemn; Oaia s'a cumpărat dela librărie („Nu este chip de oaie chiar, mai mult în chip de pisică").

Se numesc: Jocul în întregul lui: *Viclei*; Irozii propriu zişi: *Tăierile*; teatrul de păpuşi: *balul păpuşilor* sau *biserici*; „noi îi zicem *ladă*".

Personagii: („numai 6 inşi trebuie să fie, nici mai mulţi şi nici mai puţini"):

Irod: I. Pârcalabu, 19 ani, 4 clase primare, dulgher.

Ofiţerul: Dumitru Coman, 15 ani, elev cl. V primară.

Negrul: Ilie Iova, 19 ani, 4 clase primare „plugar".
Baltazar: Constantin Pătraşcu, 15 a., 4 cl. liceu, copist la judecătoria de ocol II în Târgu-Jiu.
„Melihor": Ion Matei, 17 ani, 4 clase primare, tâmplar.
Pruncul: Călin Pârcalabu, 13 ani, 4 clase primare (frate cu I. Pârcalabu).
Doi copii care poartă teatrul.

toţi din Vădeni

Păpuşi:

Stăpânul balului
Omul de serviciu al balului
Turcul
Popa
Işvan

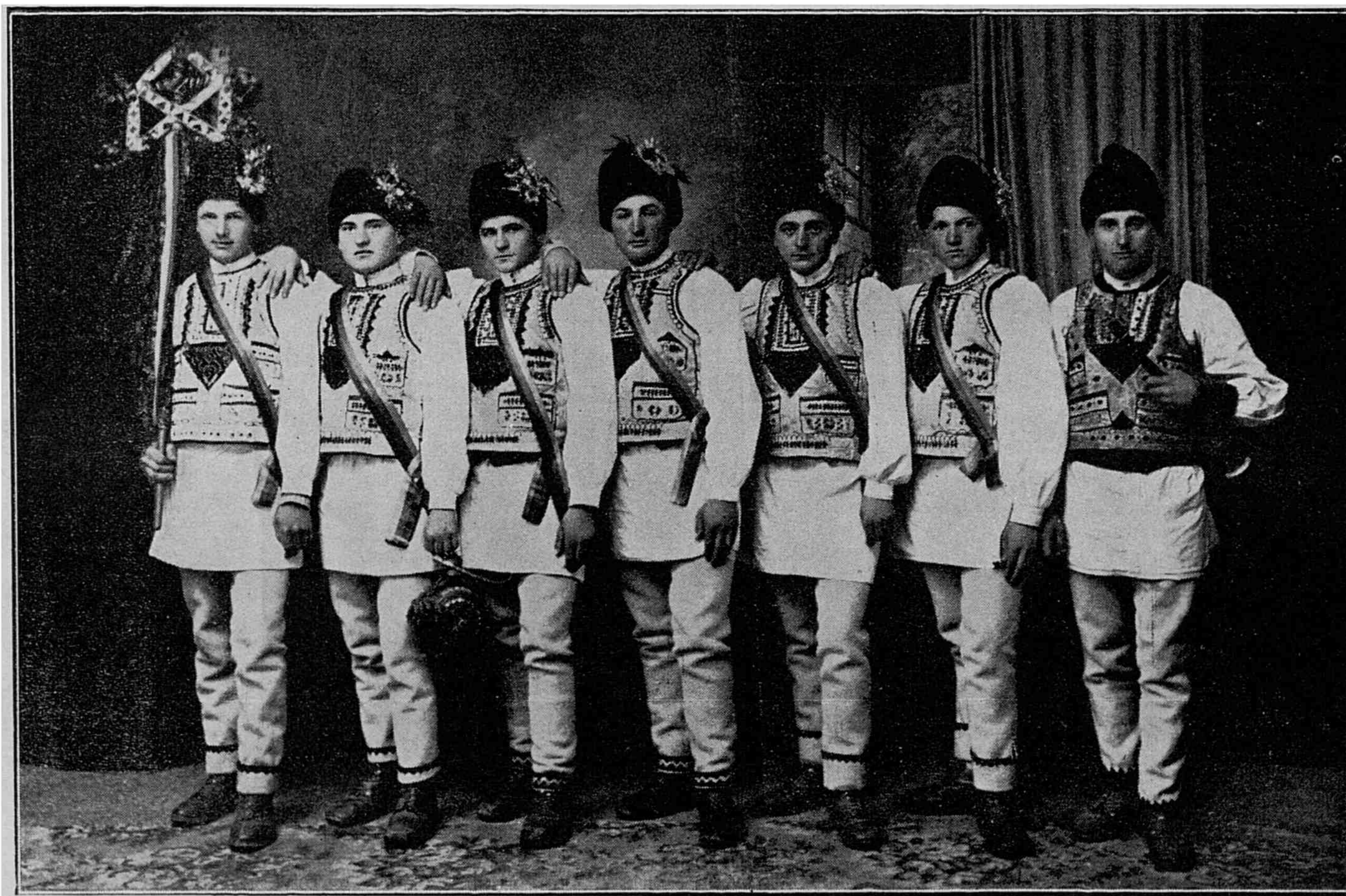
Ciobanul

Oaia [din ghips cu păr de oaie]

Costumul: „Şăpcile" făcute de actori „după cum vrea să facă fiecare" şi „după cum am văzut dela alţii", dar „au ajuns şi modificate între ele".

Teatrul de păpuşi este făcut de I. Pârcălabu.

„Păpuşile tot noi le-am făcut".

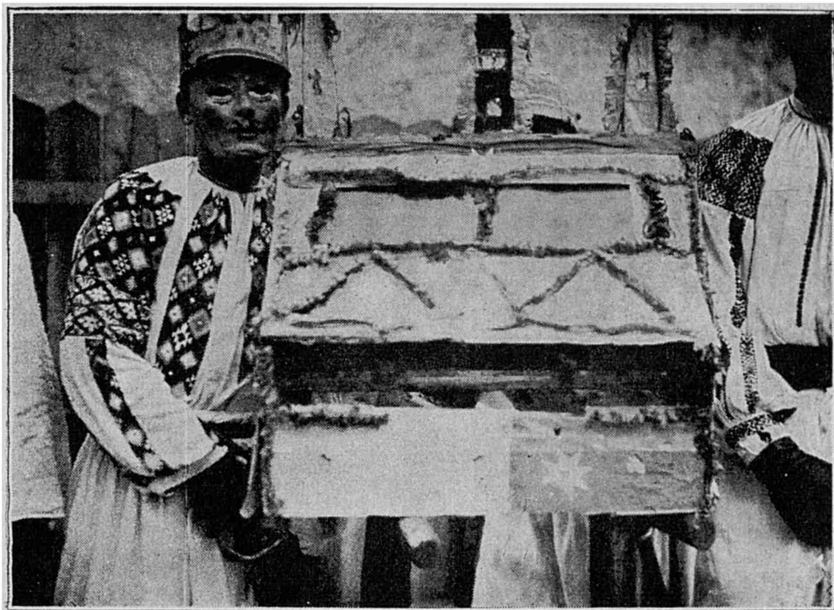
Ceata de Crăciun a feciorilor din Drăguş (1932). In frunte: vătaful mare cu steagul, după el vătaful mic cu plosca şi cetaşii. Ultimul e „lăutarul" cu clarinetul

Vicleiul A (Târgu-Jiu).

Vicleiul B (Târgu-Jiu)

Teatrul de păpuşi al „Vicleiului" B

Scenă din „Tăieri (Vicleiul A) vezi textul

Vicleiul C (Vădeni)

Teatrul de păpuşi al „Vicleiului" A

Teatrul este purtat de un copil.

Injghebarea trupei se face cu o lună înainte de Crăciun. Actorii se întovărăşesc pe 5 ani („Pe altu nu băgăm".) Spre întărirea legământului, „săbiile rămân zălog la Irod. Dacă nu vrea să meargă a două oară la Viclei, rămâne sabia proprietatea lui Irod... Altă legatură nu avem ce face". Trupa „face Vicleiu" de 4 ani.

In trupă domneşte oarecare ierarhie: „Se începe cu Pruncu, dela Prunc se trece la Melhior, apoi la Baltazar, apoi la Negru, pe urmă la Ofiţer, pe urmă la Irod".

D. V. Vintilă (Irod I) „a fost înainte Prunc vreo 4 ani de zile"; V. A. Popescu (Irod II)„ a mai fost acum 6 ani Ofiţer şi Baltazar"; Grigore Diaconescu (Melhior) „a fost anul trecut în alt viclei, tot în Melhior"; Gheorghe Brelea (Baltazar) „a început anu trecut, în alt viclei, tot Baltazar"; Gheorghe Groza („Negru Gaşpar") „umblă de vreo 3 ani în alt viclei, a făcut pe Negru, Melhior şi pe Baltazar". Titu Smântânescu (Pruncul I) „e de vreo 3 ani de zile Prunc"; Victor Brelea (Pruncul II) „e anu acesta întâia dată".

Vârsta actorilor este facultativă: „merge şi până la 50 de ani, dacă poate să mai asculte; dacă nu îl dâm afară".

Au învăţat textul şi melodiile parte unii dela alţii („Irod ştie mai bine"), parte „din carte" („este o carte la librărie"), parte „compuse şi de noi".

Din carte sunt învăţate mai ales „Tăierile" şi textele cântecelor din acestea. De data aceasta nu s'a „compus" nici un cântec şi nici o replică nouă.

Repetiţiile („şcoala") a început cu o lună înainte de sarbători şi au urmat „în toată seara" la D. V. Vintilă.

Trupa umblă în cele 3 zile de Crăciun şi în zilele de Sf. Vasile, Sf. Ion şi Bobotează, numai în Târgu-Jiu: este „Vicleiu oraşului".

Cu 2—3 zile înainte de Sărbători au cerut poliţiei o autorizaţie care i-a costat „două rânduri de timbre a 13 lei". Cuprinsul cererii lor este: „Domnule Şef, vă rugăm să binevoiţi a ne aproba să sărbătorim vicleiu, umblând pe la cetaţeni. Noi suntem următorii: Dumitru Vintilă,

Teatrul este purtat de Ofiţerul II şi Inger.

Injghebarea trupei se face cu o lună înainte de Crăciun. Actorii nu sunt legaţi: „după sărbători poate să meargă fiecare unde vrea".

Ilie Scurtu (Irod) şi I. Gh. Negreanu (Ofiţer) au mai jucat în Vicleiu de multe ori; N. Stere (Baltazar) a jucat şi el în Vicleiu la Petroşani („dar acolo se face altfel").

Vârsta actorilor este facultativă.

Au învăţat textul şi melodiile dela Ilie Scurtu şi I. Gh. Negreanu, dar „piesa am mai modificat-o noi mult".

Repetiţiile au început cu o lună înainte de sărbători; „am făcut în săptămână de trei ori. Peste tot au avut loc cel mult 20 repetiţii, la orele 18—21, la Ilie Scurtu.

Trupa umblă în cele 3 zile de Crăciun şi în zilele de Sf. Vasile, Sf. Ion şi Bobotează, în Târgu-Jiu, Vărsături, Maghiereşti.

Teatrul este purtat de doi copii.

Injghebarea trupei se face cam cu o lună înainte de Crăciun, din îndemnul lui Irod, care „merge şi întreabă care vrea să meargă„ şi care este „vătaful". Actorii suut legaţi pe 3 ani: „Dacă nu mai vrea unul, se strică vicleiu".

Vârsta actorilor nu poate să întreacă 25 ani dar cine vrea, şi însurat se duce; Irod trebue să fi împlinit cel puţin 17 a. Ingerul trebue sa fie „cât se poate de mic".

Au învăţat textul şi melodiile dela înaintaşi: „au fost alţii mai bătrâni şi noi am ascultat la ei şi am învăţat şi am format şi noi alt viclei". Irod, care ia parte şi la repetiţiile altor trupe „trebue să ştie ăl mai bine.

Repetiţiile au durat o săptămână şi s'au facut în casa lui Ilie Eva. Repetiţiile se pot face în casa ori căruia dintre actori: „se aduna într'o casă, la un baiat".

Trupa umblă în cele 3 zile de Crăciun şi în zilele de Sf. Vasile, Sf. Ion şi Bobotează, în vadeni, Bălăneşti, Curtişoara, Rugi, Bârsăneşti, Baneşti. In Târgu-Jiu fiind nevoe de o autorizaţie poliţienească, trupa nu a putut umbla decât prin mahalale.

Vasile Popescu, Vasile Prandea, Gheorghe Groza, Gheorghe Brelea, Nicolae Arhot [„Arhot n'a venit şi s'a dus Grigore Diaconescu în loc"], Titu Smântănescu. Cu stimă ss. „Vasile Prandea"
Cererea poartă următoarea rezoluţie: „Se aprobă păstrând liniştea publică. Şeful Siguranţei ss. „*indescifrabil*".

Pe temeiul acestei autorizaţii trupa alungă orice trupă venită din satele vecine cu oraşul: „Dacă prindem dela ţară, îi dăm afară din oraş. Am găsit eri pe unul dela ţară şi am căutat să le spargem bisericuţa, dar nu s'a putut. Mai este un viclei tot al oraşului, cu acela ne împăcăm, că are permis. Dacă n'are permis, îi dăm afară, că avem permis timbrat. I-am dus la poliţie şi le-a dat voe să umble numai prin mahalale. Eri seara a venit unu din Vărsături; nu a intrat în oraş, că le-a fost frică să intre, că a auzit că avem noi permis".

Trupa merge la orice casă.

„Irod intră singur", ceilalţi aşteaptă afară. „Spunem: „la mulţi ani"; „sărut mâna", dacă sunt coniţe; „să trăiţi", dacă sunt domni. „Primiţi să cântăm şi noi vicleiu, sau nu?„ Dacă zic ba sau se ceartă că sunt cam beţi, plecăm".

Vicleiul se joacă în casă.

Li se plăteşte în bani.

Banii îi adună Irod I, împărţindu-i în fiecare seară în părţi egale tuturor actorilor, afară de pruncul II şi copilul care poartă teatrul, amândoi tocmiţi.

Câştigul întreg este, în 6 zile, de „800, 1000 de lei de om".

D. V. Vintilă arată, ca un câştig neobişnuit, că „ne-a eşit aseară 120 lei de om", aceasta fiindcă au jucat „la nişte măcelari".

Oricare ar fi plata, trupa „face" Vicleiul „la fel".

Intrând în casă, „dăm vicleiu laoparte şi întrebăm: „Primiţi vicleiu?" Li se răspunde: „da sau nu", sau: „primim sau nu": „nu sunt boerii acasă".

Vicleiul se joacă în casă.

Trupa mai joacă şi la spectacole felurite: a dat o „reprezentaţie în ziua de 21. 12. 1932, „la şcoală" şi „mergem şi la Rovinari unde se dă o Serbare", I. Gh. Negreanu şi N. Stere „dau", de altfel, acolo „şi alte piese, antreuri comice", ca, de pildă: „*Bandiţii din Calabria, Birou de plasare, Cismarul amorezat, Bal mascat*".

Li se plăteşte în bani; dar „te cinsteşte negustorii cu o ţuică sau un vin".

Banii îi adună Irod, împărţindu-i în fiecare seară în părţi egale tuturor actorilor („toţi am plecat să facem un ban, fiecare îşi are rolul său, aşa că fiecare trebue să aibe deopotrivă").

Câştigul întreg este, în 6 zile, de aproximativ 4000 lei pentru întreaga trupă.

Trupa merge la orice casă („ne ducem la toţi") şi joacă „la care are plăcere.

„Intrebăm: „Primiţi vicleiu?" Li se răspunde: „primim" sau "nu primim".

Vicleiul se joacă în casă.

Li se plăteşte în bani. „Ne cinsteşte şi cu câte un pahar de ţuică; altceva nimic".
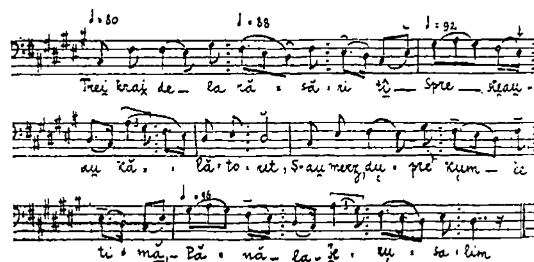
Banii îi adună Irod, împărţindu-i în fiecare seară în părţi egale tuturor actorilor, afară de Inger, din a cărui parte se opreşte $^1/_4$ pentru plata copiilor care poartă teatrul. Dacă Ingerul primeşte, o parte întreagă, plata copiilor îl priveşte.

Câştigul întreg este, în 6 zile, ca „1000 de lei de om".

In seara de 25. 12. 1932 „ne-a venit 40 de lei de om".

In semicerc dela stânga la dreapta: Ofiţerul Irod I, Irod II, Pruncul I, Negrul. Baltazar, Melhior, Pruncul II. Teatrul şi copilul care îl poartă, în dosul lor.

Nr. 1 a

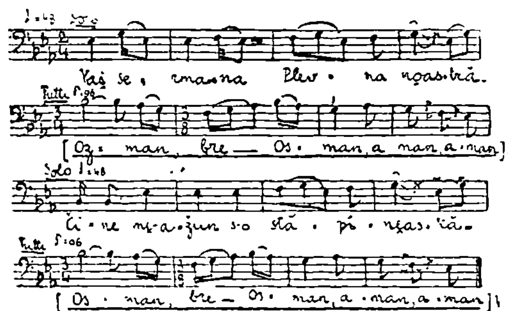

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Trei crai dela răsărit
Spre stea au călătorit
Şi-au mers, după cum cetim,
Până la Ierusalim.
Şi-acolo cum au ajuns,
Steaua-n nori li s-a ascuns
Şi le-a fost a se plimba
Şi prin oraş a-ntreba,
Unde s-a născut, zicând,
Un crai mare de curând.
Iar la a lor întrebare
Nimeni nu este-n stare
Să le dea adevărare.
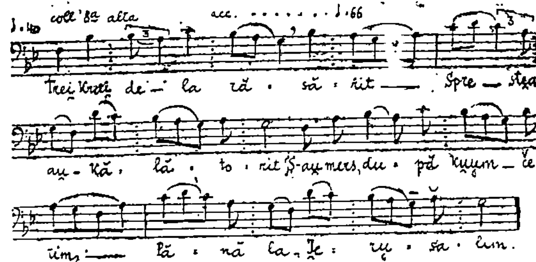
Se aşează teatrul pe un scaun sau se reazămă pe două săbii. Irod trece în dosul teatrului şi „scoate pe Turc la fereastră".

Nr. 2 a

In semicerc dela stânga la dreapta: Irod, Ofiţerul II, Baltazar, Melhior, Negrul, Ofiţerul I; Pruncul în dosul lor. Teatrul în faţă.

Nr. 1 b

dictat *(Ilie Scurtu):*

Trei crai dela răsărit
Spre stea-u călătorit
Ş-au merz, după cum citim,
Până la Ierusalim
S-acolo cum au cjuns,
Steaua [-n] nor li s-au ascuns
Şi le-a fost a se plimba,
Prin oraş a întreba,
Unde s-au născut, zicând,
Un crai tânăr de curând.
Iară Irod împărat
Auzit s-a turburat.[1]
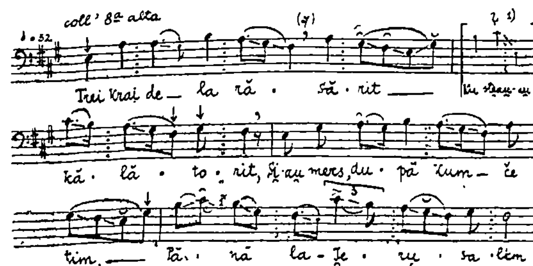
(„Atît să cântă".)

Se aşează teatrul pe un scaun. Ofiţerul I trece în dosul teatrului şi aduce două păpuşi în scenă; Turcul şi omul de serviciu în bal.

[1] Zice că a învăţat textul „din carte" (după descripţie, o broşură din „Biblioteca pentru toţi"), iar melodia „dela alţii; şi mai modificat şi dela noi".

In semicerc dela stânga la dreapta, Irod, Ofiţerul, „Melihor", Baltazar, Negrul, Ingerul. Teatrul în faţa lor. Apoi Irod îngenunche în dosul teatrului şi ţine păpuşa stăpânul balului „la fereastră".

Nr. 1 c
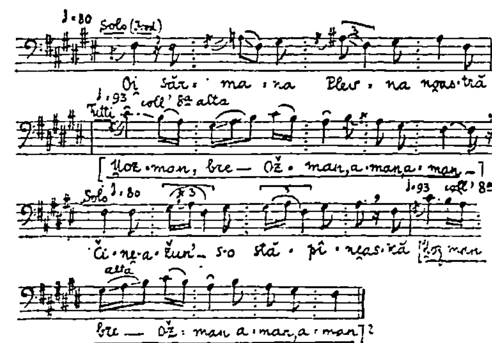

dictat *(Ion Pârcalabu):*

Trei crai dela răsărit
Spre steau au călătorit
Ş-au merz, după cum citim,
Până la Ierusalim.
Acolo cum au ajuns,
Steaua lor li s-au ascuns.
Şi le-a fost a se plimba,
Prin oraş a întreba.
Iară Irod împărat
Auzind, s-a turburat,
Craii-n grabă i-a chemat
Şi în taină i-a-ntrebat,
Unde s-au născut, zicând,
Un crai tânăr de curând.

[„Atâta-l zicem".]

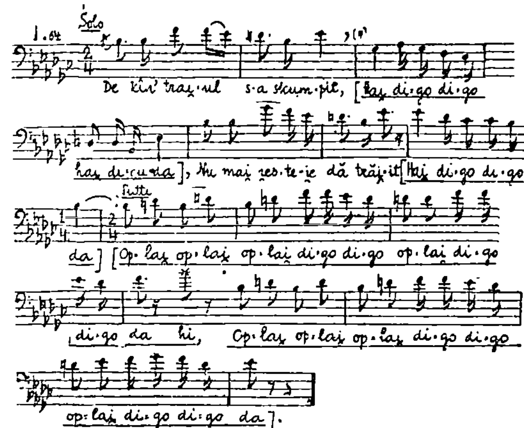
Nr. 2 c

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Vai sărmana Plevna noastră
[Osman, bre Osman, aman, aman],
Cine-ajuns s-o *stăpânească*
[Osman, bre Osman, aman, aman]?
Turcu din țara turciască
[Osman, bre Osman, aman, aman]
Rusu din țara rusească
[Osman, bre Osman, aman,aman].

Nr. 3 a

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Măcelarii s-au vorbit
[Oplai oplai digudigudai],
Carnea-ndată au scumpit
[Oplai oplai digudigudai].
Nu mai este de trăit
[Oplai oplai digudigudai];
In piață dacă te duci
[Oplai oplai digudigudai]
Ie doi poli suta de nuci
[Oplai oplai digudigudai].

Turcul (Irod): Haida di, bună seara!
In scenă apare omul de serviciu al balului.
Omul de serviciu (ofițerul): Bună seara!
T.: Ce este aici?
O. de S.: Bal mascat.
T.: Cine este antreprenorul acestui bal?
O de S.: Filip Șloi, care-a mâncat rasolul la douăzecișipatru de actori și-a lăsat pe toți morți de foame.

Turcul (*ofițerul I*): Ce este aici?
Omul de serviciu (*Irod*): Bal mascat.
T.: Cine este antreprenorul acestui bal-mascat?
O. de S.: Domnul Ițic Șloim, care-a mâncat *patruș-patru* de rasoale și a lăsat patrușpatru de actori morți de foame.

dictat *(Ion Matei):*

Vai, sarmana Plevna noastră.
[Osman, bre Osman,
Aman, aman],
Cine-ajuns s-o *stăpânească*
[Osman, bre Osman,
Aman, aman]?
Turcu din țara turcească
[Osman, bre Osman,
Aman, aman]
Și Carol din România
[Osman, bre Osman,
Aman, aman],
Care-a-nceput bătălia
[Osman, bre Osman,
Aman, aman].

Turcul (*Irod*): Bună seara, Domnule!

Omul de ssrviciu (ofițerul): Bună seara!
T.: Ce este aici?
O. de s.: Bal mascat.
T.: Cine este antreprenorul acestui bal?
O. de s.: Ițic Șloi, care-a mâncat rasolul la *douășpatru* de actori și acum a rămas mort de foame.

T.: Bre, ce burtă mare *trebui* să fi avut ăla!

O. de S.: Cred că da.
T.: Cât se plăteşte intrarea acestui bal?
O. de S.: *Cinsute* de lei.
Ca la noi la Viclei
T.: Oho, *apăi* nu este prea mult? Că la noi în *Turchia* cu *cinsute* de lei bei şi petreci o noapte întreagă şi mai dormi şi la hotel Ţiment. O sută de lei nu se poate?
O. de s.: Eşi afară cu vorba asta.
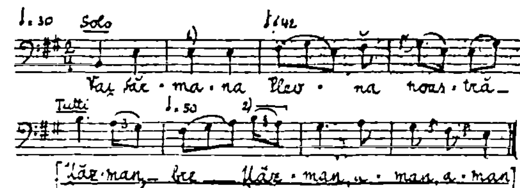
T.: Imi dai voe să mă plimb niţel prin bal?

O de s.: Iţi dau, numai să nu-ţi ia părul foc.
T.. Nu am să mă apropii de lumină, că văd că nici nu aveţi. Bre, bre, de când au plecat Turcii din ţara românească, s'au pardosit balurile cu piele de epure şi iarbă verde.

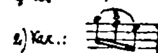
T.: *Ptriu*, al dracului şi tu cu el, că mare burtă aţi mai avut!
O. de s.: Pe semne că da.
T.: Şi câţi bani intrarea în acest bal-mascat?
O. de s.: Cinsute de lei,
Ca la noi la Viclei.
T.: Dar cu trei sute nu se poate?

O. de s.: Mână măgarul cu vorba asta.
T.: D'apoi în străinătate la noi în Turcia trebue să te-mbraci englezeşte şi să tanghezi ca un Argentin pentru a fura colierul femeii cu care dansezi şi încă să vorbeşti frumos; ca să poţi plasa maşini de îngăurit macaroane sau să fii subsecretar de stat. Astfel punând *calibarda* pe sprânceană [1]), iei paratrăsnetu-n mână şi cu cinci gologani mănânci, bei şi dormi o noapte-ntreagă la hotel Ţiment.
O. de S.: O fi pe-acolo dar pe-aici nu.
T.: Dar îmi daţi voe să mă plimb prin acest bal-mascat?
O. des. Iţi dau voe, numai să nu-ţi ia părul foc.
T.: Lasă, bre, că mă păzesc eu de lumânări. Bre, bre, de când a ieşit Turchia din ţară, s'au pardosit balurile cu iarbă verde şi *chele* de epure.

Nr. 2 b

dictat *(Gheorghe G. Negreanu)*:
Vai, sărmana Plevna noastră
[Uăsman, bre Uăsman,
Aman, aman],
Cine-a fost s-o stăpânească
[Uasman, bre Uasman,
Aman, aman]?
Turcul din ţara turcească.

1) Aici Ion G.Negreanu zice: „Astea-s pungaşii de Bucureşti"

T.: Cât se plăteşte intrarea la un asemenea bal?
O. de s.: *Cinsute* de lei,
Ca la noi la Viclei.
T. Ptiu, al dracului! Ca la noi la Turchia cu cinsute de lei bei şi mănânci, ba mai dormi şi la hotel Rogojina Ţiment. Cu o sută de lei nu se poate?
O. de s.: Cu vorba aia ieşi afară.
T.: Da, da, ieşim. Dar nu ne dai voe să ne plimbăm ceva prin bal?

O. de s.: Da, dar să nu vă ia părul foc.
T.: Lasă de aia ne ferim noi. Bre, bre, de când a plecat Turchia din ţara românească, s'au pardosit balurile cu iarbă verde şi cu piele de epure. Imi dai voe să fac un cântecel de când eram Turculeţ, mai tinerel?
O. de s.: Da, da, îţi dăm voe, dar să nu-ţi ia părul foc.
T.: Lasă, că de aia ne ferim noi.

Nr. 3 b

dictat *(Gheorghe G. Negreanu):* [4])

De când pâinea s-a scumpit
[Hai digo digo digo digo dam digo dam],
Nu mai este de trăit
[Hai digo digo digo digo dam digo dam],
[Oplai oplai oplai digo digo,
Oplai digo digo digo dam hi
Oplai digo digo digo dam].
Brutari s-a-mbogățit
[Hai digo digo digo digo digo dam],
Și lumea s-a sărăcit
[Hai digo digo digo digo dam digo dam]
]Oplai oplai oplai digo digo,
Oplai digo digo digo dam hi,
Oplai digo digo digo dam].

4) „De anul trecut am băgat-o în Viciei" (Gl. Negreanu).

Nr. 3 c

dictat *(Ion Matei):*

Bugăne lelea din Tegheduci,
Că-ț teghede gura și tegheduci.

(Iese Turcul apare Stapânul Balului)

Stăpânul Balului (Irod): Cine a fost aici?

O. de s.: Un turc.
St. B.: Ce-a vroit el?
O. de s.: A vrut să joace.
St, B.: A avut bilet?
O. de s.: Nu; a spus că plăteşte.
St. B.: Cât a spus mişelul de el că plăteşte?
O. de s.: O sută de lei, ca la ei în Turchia,
St. B.: Nu i-a fost ruşine?
O. de s.: Pre semne că nu.
St. B.: Are să mai vină el pe aici?
O. de s.: Cred că da.
St. B.: El când o mai veni pe-aici, mie să-mi faci un mic semn, că lui îi voi tăia capul, iar ţie ţi-oi da o ţuiculeană, să-ţi treacă de răguşeală.

O. de s.: Bine, am să-ţi fac.

(Iese Stăpânul Balului, intră Turcul)

Turcul (Irod): Cine este acela de se spărgea aşa prin bal?
O: de s.: Stăpânul balului.
T.: Ce tot vroia el?
O. de s.: Spunea că când îi mai veni pe aicia să-i fac un mic semn. Mie mi-o dă o ţuiculeană şi ţie-ţi va tăia capul.
T.: Bre, bre, fuga este ruşinoasă, dar e sănătoasă.

(Iese Omul de Serviciu, intră Stăpânul Balului)

Stăpânul Balului: Ei, musiu!
T.: Poftim. domnule.
St. B.: Ce-ai cătat la balul meu mişelule?
T.: Am venit să joc.
St. B.: Ai plătit?
T.: Nu; plătesc.

St. B.: Ieşi afară.
T.: Nu voesc.
St.: B.: Ne vom bate amândoi.
T.: Voesc.
St.: B.: In săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm?
T.: In săbii să ne tăiem, turceşte, cum ştiu eu.
St. B.: Hai să le scoatem.

(Se bat.)

(Iese turcul, apare Stăpânul Balului)

Stăpânul Balului (Irod): Cine se spărgea aici prin balul meu?
O. de s.: Un turc.
St. B.: Şi ce-a voit mişelul de el?
O. de s.: Să intre la bal.
St. B.: A plătit?
O. de s.: Nu! A zis că plăteşte.
St. B.: Câţi bani?
O. de s.: O sută.
St. B.: Nu i-a fost ruşine şi ţie cu vorba asta?
O. de s.: Pe semne că nu.
St. B.: Mai vine el pe-aici?
O. de s.: Mai vine.
St. B.: Când o mai veni, să spui nemeteniei că lui am să-i tai capul, iar ţie am să-ţi dau un gaz şi un chibrit aprins, să te ia dracul.
O. de s.: Ala să-l bei tu.

St. B.: Atunci am să-ţi dau o ţuiculeană, să-ţi treacă de răguşeală.
O. de s.: Aia mai merge.

(Iese Stăpânul Balului, iutră Turcul)

Turcul (Irod): Cine-a fost aici?

O. de s.: Stăpânul balului.
T.: Şi ce a zis?
O de s.: A spus că dacă-i mai veni pe-aici, o să-ţi tae capul, iar mie o să-mi dea o ţuicăleană, să-mi treacă de răguşeală.
T.: Bre bre, fuga e ruşinoasă, dar e tare sănătoasă.

(Iese Omul de serviciu, intră Stăpânul Balului).

Stăpânul Balului: Ei, musiu!
T.: Da, domnule.
St. B.: Ce este cu tine?
T.: Am venit la bal.
St. B.: Ai plătit?
T.: Nu am plătit?
St. B.: Plăteşti?
T.: Nu vroesc.

St. B.: Vom lupta amândoi.
T.: Vroesc.
St. B.: Cum vrei? In luptă dreaptă, sau în săbii să ne tăem?
T.: Ba în săbii să ne tăiem, cum ştiu eu, turceşte.
St. B.: Hai să le scoatem.

(Se bat)

(Iese Turcul, apare Stăpânul Balului)

Stăpânul Balului (Irod): Cine a fost aicea prin balul meu?
O. de S.: Un turc.
St. B.: Şi ce-a voit mişelul?
O. des.: A voit sa joace.

St. B.: Şi cât a spus că plateşte,
O. de s.: O sută de lei.
St. B.: Şi nu i-a fost ruşine?
O. *de s.:* Pe semne că nu.

St. B.: Te rog. când o mai veni, să-mi faci mie un semn, să-i tai capul vitejeşte; iar ţie am să-ţi dau o păcură, să-ţi ungi gâtul.
O. de s.: Aia s-o bei dumneata şi cu tot neamul dumitale.
St. B.: Atunci am să-ţi dau o ţuiculeană, s'o bei.
O. de s.: Aia mai merge.
St. B.: Dar îmi faci?
O. de s.: Da, da; iţi fac.

(Iese stăpânul balului, intră Turcul)

Turcul (Irod): Cine se spărgea în bal, în urma mea?
O. de s.: Stăpânul balului.
T.: Şi ce a spus el?
O, de s.: A spus că mie-mi dă o ţuiculeană ce-e bună dă răguşeală, iar ţie-ţi va tăia capul vitejeşte.
T.: Ftiu! Fuga, fuga-i ruşinoasă, dar e sănătoasă.

(Iese Omul de serviciu, intră Stăpânul Balului).

Stăpânul Balului: Ei, musiu!
T.: Prostin, domnule.
St. B.: Ce-ai cătat la balul meu?
T.: Am venit să joc.
St. B.: Ai bilet?
T.: Nu; am sa plătesc.
St. B.: Şi cât ai să plăteşti?
T.: O sută de lei.
St. B.: Pe vorba asta, ieşi afară. Cum vrei să ne luăm? In luptă să ne luptăm, sau în săbii să ne tăiem?

T.: Ba în săbii să ne taiem, cum ştiu eu turceşte.
St. B,: Hai sa le scoatem.

(Se bat).

St. B. : Eghiuzdim,
Neghiuzdim,
Vranisiti,
Bambaloschi.

(Tae capul turcului. Intră Omul de Serviciu).

Omul de Serviciu. (Ofiţerul): Ce-ai făcut acolo, domnule?

St. B.: Am tăiat capul mişelului.

O. de s. : Dacă întreabă dela poliţie?

St.: B.: Să-i spui că s'a împiedicat de un băţ de chibrit şi a căzut jos şi a murit.

O. de s. : Apoi dar oamenii de băţ de chibrit se împiedică.

St. B. : Spui şi dumneata aşa, să scăpăm amândoi de belea.

O. de s. : Bine, am să spui. Dar până o fi de una alta, să trimiţi după un popă, să-i citească Eşirea Sufletului.

(Iese Stăpânul Balului. Intră Popa).

Popa (Irod) *tuşeşte :* Bună seara, taică.

O. de s. : Să-ţi rupi mâna şi-un picior,
Să te lase naiba şi chior.

P. : Să-ţi rupi şi dumneata junghetura gâtului.

O. de s. : Aoleu, sărut mâna părinte,
Mă luă gura pe dinainte.

P. : Apoi, bună seara taicule. Ma-ntâlnii cu Iţic Şloim la Ghiorghiţă în colţ şi mi-a spus că a murit un Turc. Cine-mi plăteşte mie, să-i fac Eşirea Sufletului?

O. de s. : Dumnezeu.

P. : Apoi, fă-i-o tu cu Dumnezeu.

O. de s. : Taică părinte, plăteşte craiul Melhior.

P. : Aşa spune, ca să mă tragă şi pe mine inima.

St. B.: Nisim,
Brusim,
Vladimisim,
Bambaroschi.

(Tae capul Turcului. Intră Omul de Serviciu).

Omul de serviciu : Ce-ai făcut aici?

St. B. : I-am tăiat capul.

O. de s.: Dacă vine poliţia?

St. B.: Spui că s'a 'mpiedecat de un băţ de chibrit şi l-a luat dracu şi-a plesnit.

O. de s.. Păi cum, pe-aici pe la voi se împiedică oamenii de beţe de chibrite?

St. B.: Spui dumneata aşa, să scăpăm noi de-o belea.

O. de s.: Du-te atunci şi chiamă pe popa Ratavei, fratele lui Ciocâltei, şi după Işvan, negustor de pandişpan, şi după Niculae Cocoş, ficiorul lui Ilie Ţenea, mare romancier la Bulevardul C. Brătianu.

(In timpul acestei replici a apărut un sicriu roşu cu Turcul).

Trage cu mătura harş-harş, într-o parte şi într-alta, ca cu condeiul, să facă groapă Turcului.

(Iese Stăpânul Balului. Intră Popa).

Popa tuşeşte : Bună seara, domnule.

O. de s.: Să-ţi rupi mâna, părinte.

P. : Ba să-ţi rupi tu mâna şi-un picior,
Să te lase dracul chior,
Doamne, iartă-mă.

O. de s.: Am zis: Sărut mâna, părinte, dar nu vi se-aude dumneavoastră, părinte.

P.: Bună ziua, taică. M-am întâlnit cu Iţic Şloim şi a spus că a murit o nemetenie de turc, să-i citesc Eşirea Sufletului.

St. B. : Enghiştin,
Benghiştin,
Brosti bambaroschi.

(Tae capul Turcului, care cade spre spectatori. Intră Omul de Serviciu).

Omul de Serviciu : Ce-ai făcut, domnule?

St. B. : I-am tăiat capul.

O. de s. : Păi, când o veni poliţia, ce-ai să spui?

St. B. : Am să spui că s-a împiedecat de un băţ de chibrit şi l-a luat dracul şi-a plesnit.

O. de s.: Păi, bine, domnule, oamenii la dumneavoastră de băţ de chibrit se-mpiedică şi mor.

St. B. : Să spui dumneata aşa, să scăpăm amândoi de-o belea.

O. de s. : Da. da, oi spune. Dar până a fi de una-alta, trimite pe popa Ciocâltei, mai zis şi Rotovei, să vină, să-i citească Eşirea Suflengherului.

(Iese Stapânul Balului. Intră Popa).

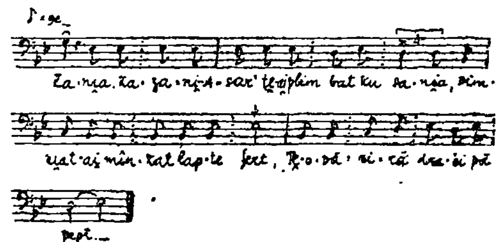
Popa : Noi popii şi patraşchiopţi, când auzim de câte-un mort, sărim ca pompierii la foc.
Bună seara, taică.

O. de s. : Să-ţi, rupi mâna şi-un picior, părinte, şi de-un ochi să rămâi chior.

P. : La un patrahengher ca mine, să-m rup mâna şi un picior şi să mai ramân şi chior, mà-ntorc înapoi.

O. de s. : Sărut mâna, taică părinte.

Nr. 4 a

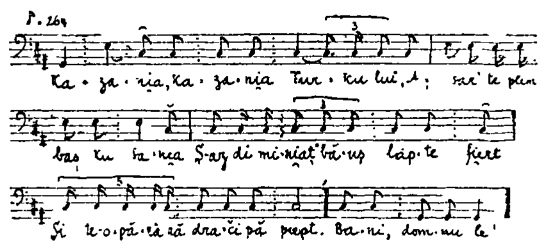

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Zania, cazania,
Aseară te-ai tras cu sania,
Az dimineaț-ai băut lapte fiert,
Te opărâră dracii pe piept.

Dă-mi, taică, banii!
O. de s.: Taică păi mai ai un stâlp.
P.: Să m-apuc să-l fac.

Nr. 4 b

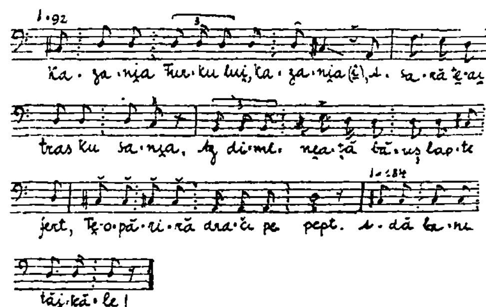

dictat *(Gheorghe G. Negreanu):*

Cazania, cazania Turcului, cazania,
Asar' te-ai plimbat cu sania
Şi-az diminiaz beuş lapte fiert
Şi te opări draci pă piept.

Banii, taică!
O. de s.: Mai este-un stâlp, părinte.

Nr. 4 c

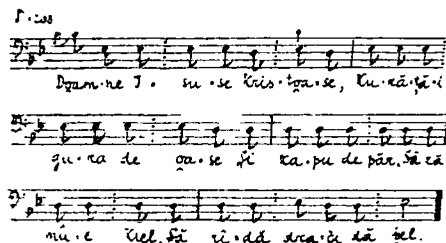

dictat *(Ion Matei):*

Cazania Turcului, cazania,
Asară te-ai traș cu sania
S-ai bău' lapte fert
Şi te-a opări' draci pe pept.

Banii, taică!
O. de s.: Mai e un stâlp, părinte.

Nr. 5 a

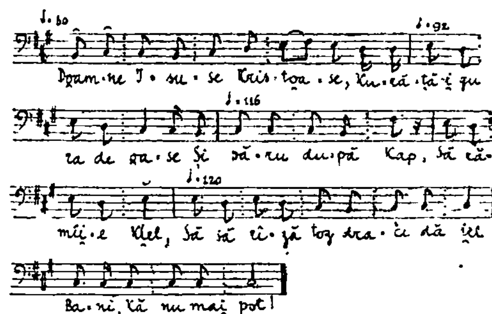

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Doamne Isuse Cristoase,
Gurățā-i gura de oase
Şi capul de păr,
Să rămâie chel.
Să râdă dracii de iel.

Dă-mi, taicule, banii.
O. de s.: Mai este un stâlp, taică părinte.
P.: Să-l zicem cu toții, taicule, ca sunt puțin cam răgușit și nu pot numai eu singur.

Nr. 5 b

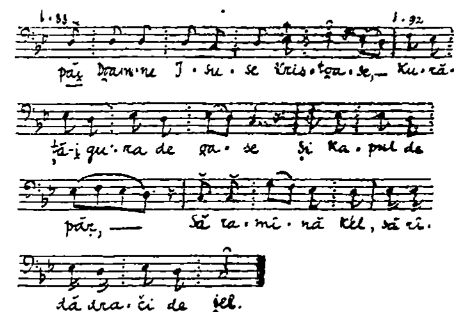

dictat *(G. G. Negreanu)*

Doamne Isuse Cristoasă,
Curăță-i gura de oasă
Şi părul din cap,
Să rămâie chel
Să să râză toț draci de iel.

Banii, taică!
O. de s.: Mai este-un stâlp, părinte,
P.: Pe ăla, taică, să-l cântăm cu toții, că sunt cam bătrânel,

Nr. 5 c
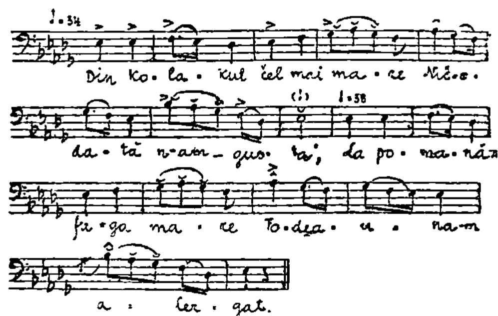

dictat *(Ion Matei):*

Doamne Isuse Cristoasă,
Curăță-i gura de oasă
Şi păru din cap, să rămână chel,
Să râdă draci de iel.

Banii, taicule!
O. de s.: Mai este un stâlp, taică părinte.
P.: Ala să-l cântăm cu toții, c'am îmbătrânit.

Nr. 6 a

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Din colacul cel mai mare,
Niciodată n-am mâncat,
La pomană-n fuga mare
Totdauna-m alergat.

O. de s.: Taică părinte, să trimeteţi groparii să-i facă groapă.

P.: Bine, am să trimet groparii. Dar faceţi-mi şi mie un cântecel de când m-a dat tata la popie.
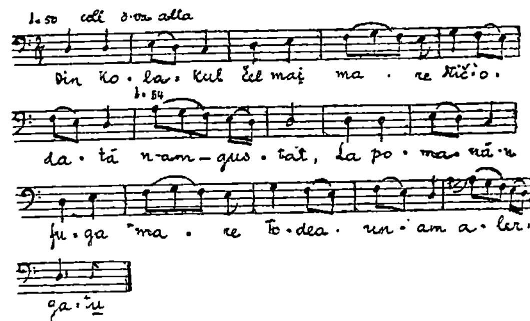
O. de s.: Bine, să ţi-l facem

Nr. 7 a, melodie ca la 6 a

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Intr-o sfântă Miercurèă
Popa-şi paşte-o iepurèă.

Nr. 6 b

dictat *(Gheorghe G. Negreanu):*

Din colacul cel mai mare
Niciodată nu-am gustat,
La pomană-n fuga mare
Totdauna-m alergat.

Banii, domnule, acum!

O. de s.; Să vii mâine dimineaţă la opt, că la şapte plec eu.

P.: Domnule, să-mi faci plata acum, că eu am făcut slujba acum, nu mâine la opt.

O. de s.: Ei, plăteşte Negru atunci.

P.: Plăteşti, Negrule?

Negrul: Plătesc, plătesc.

P.: Te ştiu eu că tu eşti galant, că tat-tu a murit la pomană, cu ardei la urechi şi cu grâu la buze. Toată vara băga soarele cu baniţa în bortă. Astă seară suia nucile cu furca-n pod, de-al dracului ce mai era. In fine, banii cine mi-i mai poate da acu?

O de s.: Ingerul.

P,: Ingerul zboară la cer şi mă lasă cu mâinile la pept.

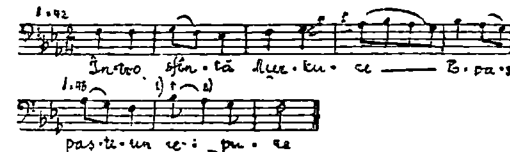
O de s.: Taică parinţele!

P.: Da.

O. de s.: Du-te; dacă vezi pe Işvan, negustor de pandişpan, şi pe Ilie Ţenea, ficioru lui Niculae Cucoş, mare romancier de pe bulevardul C. Brătianu. să-i spui să facă groapă adâncă.

P.: De, taică, altă treabă n-am? Il umpleţi şi pe el tot ca pe mine.

Nr. 6 c

dictat *(Ion Matei):*

Intr-o sfântă Miercure
Popa-ş paşte-un iepure.
Din colacul cel mai mare
Niciodată n-a gustat,
Căci a sta' de-a alergat
Tot pe la pomen pin sat.

Daţi-mi, domnule, banii!

O. de s.: Să vii mâine la Roşca [3])-n colţ că-ţi dau banii toţi şi-o halbă de bere şi şapte lipii calde, de opt săptămâni scoase.

P.: Piuhu, taică. Halba ca halba, dar lipiile! Că m-aşteaptă acasă şapte copii şi jumătate toţi cu gurile căscate.

O. de s.: Părinte, pân-o fi de una-alta, trimite pe Işvan, precupeţ de pandişpan, să vină să facă groapa, că se-mpute aici în bal.

P.: Bă Işvane, bă!

Işvan (de afară) Auz, taică părinte.

P.: A murit un Turc la Filişlaidăr. Să vii să-i faci groapă că se-mpute în bal.

---

1) In strofa 2-a şi urm. ♩ = 52 începând de aici.

2) Var.:

3) Prăvălie din Targu-Jiu.

(Ies Popa şi Omul de Serviciu. Intră Niţulică)

Niţulică: Ptiu, ce ger al naibii!
Mi-a 'ngheţat apa 'n toc,
Cizme şi pantofi n-am deloc.

(Către ofiţer:) Măi prietene, mă-ntâlnii cu popa Ciocâltei, fratele lui Rătăvei, la Gheorghiţă-n colţ, cu potcapetul de şapte coţi eşit afară din cap, mort de beat, şi a spus că a murit un Turc. Cine mă plăteşte, să-i fac eu groapă?

Of.: Să plătească Dumnezeu.

N.: Fă-i tu cu Dumnezeu, că eu nu m-apuc.

Of.: Moş Niţulică, te plăteşte craiul Baltazar. Plăteşti, Baltazare?

Baltazar: Plătesc, plătesc.

N.: Eşti galanton al dracului. Toată vara hu, hu, hu, şi astăzi, ca-n ziua de Crăciun, te-ncăeraşi cu frati-tu pe-o ţigară de tutun. Dar de vorba omului, de plata Domnului, eu m-apuc să i-o fac. Dar n-o să pot numai eu singur.

(*Strigă*): Mă Işvan! Mă Işvan! Mă, da ce somn doarme şi ăsta! Astă noapte a fost la curte.

Of.: Mai ştii că nu a fost la curte, ci la Costăchescu? [1]).

N.: (*strigă*): Mă Işvane!

(Intră Işvan).

Işvan: Ce-i mă?

N.: Ho, mă, că-mi dai cu sapa-n cap şi-mi spargi capul! Mă a dat un chilipir peste noi.

I.: Ce chilipir?

N.: A murit la Iţi-n bal un Turc.

I.: Şi dac-a murit, ce-i?

N.: Să mergem să-i facem groapa.

I.: Dar cine-mi plăteşte mie, să-i fac groapă?

N.: Iţi plătesc eu ţie şi Dumnezeu mie.

I.: Du-te tu cu Dumnezeu şi lasă-mă pe mine 'n pace.

N.: Ba, nu se poate. Vino, mă, încoace.

I.: Ce-i, ma?

N.: Hai, ma, că ne plateşte craiul Baltazar.

1) Este-o „berărie"

(Iese Popa. Intră Işvan)

Işvan tuşeşte: Al dracului frig, domnule!
Mi-a-ngheţat apa-n toc,
ghete şi cizme n-am deloc.

M-am întâlnit cu popa Retevei, fratele lui Ciocâltei, şi aici ne-a trimes un negustor din oraş, la Gheorghiţă Nicolăescu [1]), mort de beat, cu potcapul de şapte coţi sărit din cap, şi a spus c'a murit o nemetenie de Turc, să-i facem groapa. Şi cine ne plăteşte pe noi?

Ofiţerul: Eu ţie şi tu mie, şi dracul la amândoi.

I.. Du-te tu cu dracul şi-i fă groapă, c-am alt lucru acum.

Of.: Ei lasă, că facem noi. Glumesc eu cu voi aşa.

I.: Atunci dă-mi voe să chem pe tovarăşul meu Işvan, negustor de pandişpan, ca să-i facem groapă, că singur nu pot, este pământul îngheţat al dracului.

(*Strigă*): Bă Ţeneo, bă, n-auzi, al dracnlui? Ai fost astă noapte la bal şi a murit acolo un negustor.

(Intră Ţenea)

Ţenea: Ce este, mă?

I.: Mă, dă-te dracului, c-o să-ţi scot ochii.

Ţ.: Da ce ţi s-a-ntâmplat?

I.: A murit o nemetenie de Turc. Să-i facem groapa.

Ţ.: Şi cine-mi plăteşte mie?

I.: Dumnezeu mie, eu ţie şi dracul la amândoi

Ţ.: Bă, dar nu mergem astă noapte: dimineaţa.

I.: Lasă bă, dă-te dracului, că nu mergem astă seară, ci eu te anunţ, să vii mâine dimineaţă la mine.

1) „Un cârciumar".

(Iese Popa Intră Işvan)

I.: Să-i fie numele al dracului de Turc. Eu singur n-o să pot să-i fac groapa. Mă duc să chem pe tovarăşul meu Naţulică, că el are sapă şi eu lopată şi cred c-o să-i facem groapă.

(Trece în fundul scenei, la stânga. Intră Naţulică, tot prin stânga).

I.: Bă Naţulică, bă!

Naţulică: Cine mă scoală pe mine din somnul cel mai dulce?

Işvan: Eu tovarăşul tău Işvan, precupeţ de pandişpan.

A murit un Turc la Filişlaidăr, să mergem să-i facem groapa.

N.: Apoi, cine-mi plateşte mie?

Ofiţerul: Plăteşte Melihor.

N.: Plateşti, Melihor?

Melihor: Plătesc.

N.: Te ştiu eu că eşti galanton al dracului Şi azi dimineaţa te certaşi cu sor-ta în vatră la foc.

I.: Aşa spune, să mă tragă şi pe mine inima.

N.: Ba du-te tu.
N.: Ba du-te tu, că eşti cu sapa-n mână. De s-o scula dihania dracului, îi dai cu sapa-n cap şi-l adormi pe vecie.
I.: Bine, să mă duc.
(Măsoară Turcul)

: Un zlot,
Un cot,
Cu cap cu tot,
Să fi al dracului şi mort! :

N.: Ia mai dă, mă.

I.: Ia mai scoate, mă.

Of.: Mai uşor, domnii, că ne scoateţi ochii.

I: La o parte, domnule, că noi aici lucrăm.
N.: Hai, mă, să-l luăm, c'aici înoptăm.
I.: Ţine, mă.

N.: Trage, mă.
I.: La cuştiuveac, fire-ai al dracului şi mort că-ţi atârnă capul şapte mârtănii şi jumătate:

Nr. 8 a. Melodie ca la 6 a.

dictat *(Vasile V. Prandea)*:

Trag pământ din colţ în colţ,
Precum s-a lipsit de toţ;
Trag pământ cu iarbă verde,
Trece lumea, nu-l mai vede.

I.: Du-te, mă, de ia banii.
N. (către Ofiţer): Dă-mi, domnule, banii!

Of.: Să vii mâine la şase, că la cinci plec eu de-acasă.
(Niţulică se întoarce spre Işvan.)
I.: Ce făcuşi, mă?
N.: Zice să mă duc mâine la şase, că la cinci pleacă el de-acasă.

(Iau sicriul)
I.: Hai la Turc, să-i luăm măsură.
T.: Du-te tu, de-i ia măsura.
I.: Bă, câta nemetenie de Turc, fir-ar al dracului!

T.: Hai, să-i luăm măsura.

O palmă şi-un cot,
Fir-ar al dracului de Turc, cu cap cu tot!

I.. Sapă tu.

T.: Ba sapă tu.

I.: Mai uşor, că-mi scoţi ochii.

Amândoi: La coştoveac!
I.: Fire-ai al dracului de Turc, că-ţi atârnă capul şapte chilograme jumătate.
(Catre crai): Mă fraţilor, mă, faceţi-i şi lui un cântecel, că nu se mai vede, sărmanul de el!,

Nr. 8 b. Melodie ca la 6 b

(textul lipsă)

I.: Acum este gata, domnule; să ne dai banii!

I.: Hai, să-i luăm măsura.

(Păpuşile trec în faţă. In timpul recitării versurilor următoare sunt lovite de marginea scenii).
Un cot
Şi-ún lot,
Fír-ar al dracu cu cáp cu tót [1]).
Un cot
Şi-un lot,
Fir-ar al dracului, că-i mort!
N.: Sapă tu cu sapa, să scot eu cu lopata. Fir-ar al dracului. N-a putut să moară astă vară când era pământul desgheţat. A murit acum când e pământul ca tunul.
(păpuşile se lovesc repede de marginea scenei)
I.: Daţi-vă, domnule, la o parte, că vă scoatem ochii cu ţărâna.
Of.: Las, că ne ferim noi.

N.: Ia-l tu cu sapa de cap, să-l trag eu cu lopata de picioare.
I.: Ba trage-l tu cu lopata de cap, să-l trag eu cu sapa de picioare. La cuştiuveaţă.

Nr. 8 c. Melodie ca la 6 c

dictat *(Ion Matei)*:

Trag pămân' din colţ în colţ.
Precum s-a lipsi' de toţ;
Trag pămân' cu iarbă verde,
Trece lumea, nu-l mai vede,
(„Atât".)

I. (către ofiţer): Daţi-mi, domnule, banii!

Of.: Să vii mâine la ora opt, că la şapte plec eu, să-ţi dau banii toţi.
(Işvan se întoarce spre Niţulică)
N.: Ptiu hu, ce râzi, măi nărodule?
I.: Zice că să mă duc mâine la opt, că la şapte pleacă el, şi să-mi dea banii toţi.

1) Silabele accentuate arată locul unde se lovesc păpuşile de marginea scenei.

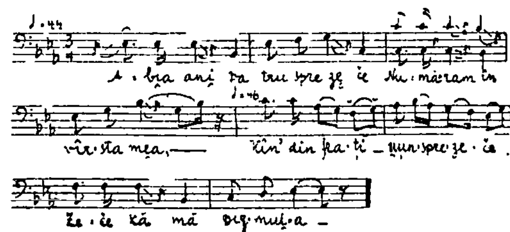
I.: Mă, da prost a fost tat-tu şi prost a rămas şi fiu-su. Bine mă, dacă te duci tu la şase şi-a plecat el la cinci, pe cine găseşti tu acasă?

N. (către Ofiţer): Dă-mi, domnule, banii, că mă omoară tovarăşu-n bătăi.
Of.: Să vii mâine la Costandin în colţ, că-ţi dau banii toţi şi şapte lipii jumătate, de şapte săptămâni calde, să ne rupem dinţii şi măselele-n ele.

I.: Ce-a zis, mă?
N.: Să mă duc mâine la Costandin în colţ, să-mi dea banii toţi şi şapte lipii calde, să ne rupem dinţii şi măselele-n ele.

I.: Aşa spune, mă, să mă tragă şi pe mine inima, că la bani ca la bani, dar mă bucur de lipii, că am şapte copii jumătate şi toţi m-aşteaptă cu gurile căscate.
Dar pân-o fi de una-alta, să ne facă şi nouă un cântecel de când ne-a dat tata ucenici la gropie.
N. (către Ofiţer, strigă): Mă ofiţer, auzi ce spune prietenu meu: să ne facem şi noi un cântecel.
Of.: Facem.

Nr. 9 a

dictat *(Vasile V. Prandea):*

Abea ani patrusprezece
Nu-mi eram in vârsta mea,
Când din fraţii unsprezece,
Cei zece mă pizmuia.
Ştindu-mă fără de vină,
Gândul lor nu-l cunoşteam,
Făr' de grijă, în odihnă
Oiţele-mi păşteam.

(Ies Niţulică şi Işvan. Intră Ciobanul.)

Of.: Bine. Să veniţi mâine dimineaţă la Clima [1]-n colţ, să vă dau banii toţi şi şapte lipii proaspete, de câte şapte săptămâni jumătate uscate la soare, să rupeţi dinţii în ele, şi-un clondir de gaz, să beţi până v-o lua dracu.

I.: I-auzi, bă, c-a dat norocu peste noi. Ne ducem mâine la Clima-n colţ, să ne dea banii toţi şi şapte lipii proaspete, de câte şapte săptămâni jumătate uscate la soare, să mâncăm până ni s-o rupe dinţii-n ele, o sticlă cu gaz şi o halbă de bere, să n-o putem bea.
T.: Bă, ce noroc, bă! La bani ca la bani, am destui acasă-n pod, dar la lipii mă mai bucur şi eu, că am acasă şapte copii şi jumătate, toţi m-aşteaptă cu gurile căscate de foame.

(Ies Işvan şi Ţenea. Intră Ciobanul I).

1) „Un brutar".

N.: Mă, nărod a fost tat-tu, nărod eşti şi tu. Dacă te duci tu mâine la opt şi la şapte pleacă el, când îl mai găseşti? Du-te-napoi, nărodule, şi cere banii!
I. (*către ofiţer*): Daţi-mi, domnule, banii, că mă omoară tovarăşul.
Of.: Să vii mâine la nouă, că la opt plec eu, şi ţi-oi da banii toţi, o halbă de bere şi şapte lipii calde, de opt săptămâni scoase.

N.: Ptiu hu, ce râzi, măi nărodule?
I.: Am câştigat. A zis să mă duc mâine la ora nouă, că la opt pleacă el, şi-mi dă banii toţi, o halbă de bere şi şapte lipii calde de opt săptămâni scoase.

N.: Bravo, mă, bravo, aici ai fost tare deştept. Ei, hai să ne sărutăm noi de ultima noastră despărţire.

(Se sărută).

N.: Ia-o tu la apus, că eşti mai prost, şi eu la răsărit, că-s mai nărod.
I.: Ba ia-o tu la apus, că eşti mai prost, şi eu la răsărit, că-s mai nărod.

(Ies Işvan şi Naţulică. Intră oaia).

Oaia: Be, he.

Ofiţerul: Mă, fir-ar al dracului, parc-a căpiat!
(Ese oaia, intră Ciobanul).

Ciobanul (chiue): Uiuiu şi nanana,
Că mă mustră stăpâna,
Că nu-mi place slanana,
Dar cum dorului să-mi placă,
Dacă-n traistă nu mi-obagă?

(către Ofiţer): No, bună seară, soţul meu!

Of.: Bună seara, prietine!
C.: N-ai văzut oniţa mea?

Of.: Am văzut-o la puntea veche,
O trăgeau lupii de ureche.

C.: Bâr, oiţă. Nu-i oniţa mea. Spune drept, mă soţul meu. Când o făta oniţa mea, ţi-oi da un burduşel de brânză,
Să-ţi tipe ochii din cap
Ca la copiii lui Budinac.[1])
Of.: Am văzut-o la puntea de aţă
O trăgeau lupii de maţă.

(Intră Oaia)

C.: Bâr, oiţă, ho bâr! No uite oniţa mea.
No bâr la Maica Precista,
Bâr la dracu să o ia,
(Iese Oaia)

1) „Un frizer"

Ciobanul I (chiue): Uiuiu şi nanana.
Că mă mustră stăpâna,
Că nu-mi place slanana.
Dar cum dracului să-mi placă,
Dacă-n glugă nu mi-o bagă?

(Intră ciobanul II)

C. I: No doară, bună ziua, mă vere Ioane, mă!

C. II: Bună ziua, cumetre Petre!

No doară, măi frace măi, no doară n-ai văzut noiţa mea, pierdută de-o săptămână-ncace?

C. I: No doară spune, mă frace mă. Că doară când o făta noiţa mea, ţi-oi da un brânduşel de brânză.
Că ţi-o plesni ochii din cap
Ca la copiii lui Budimac[1]),

(Iese ciobanul II. Intră oaia)

C. I.: No doară, no uice, mă, noiţa mea.
No bâr la Maica Precista,
No bâr la dracu să te ia.
(Iese oaia, intră ciobanul II)

C. I.: No doară, mă frace mă, ia să-i faceţi şi ei un cântecel de când eram cu oile în vârful muntelui, lângă Zlosţu Botorogilor.

1) „Un frizer în Târgu-Jiu".

Ciobanul (chiue): Uiuiu şi nanana,
Că mă mustră stăpâna.
Că nu-mi place slanana.
Cum mai dracului să-mi placa
Dacă-n ghiugă nu mi-o bagă?

(către Ofiţer):
Bună ziua, soţ Ioane!
Of: Bună ziua, soţul meu!
C.: N'ai văzut oniţa mea?

Of.: Am văzut-o la puntea veche,
O trăgea lupii de ureche.
C.: Nu e oniţa mea. Mă, spune drept.
Of.: Eu am văzut-o la puntea de aţe,
O trăgea lupii de maţe.
C.: Mă, nu e oniţa mea. Spune drept. Când o făta, îţi dau un ghiurduşel de brânză,
Să-ţi crape ochii din cap
Ca la copiii lui Gudimac.
Spune, mă.
Of.: Eu am văzut-o la puntea nouă,
O trăgeau lupii de-a două.

(Intră Oaia).

C.: Mă, asta este-oniţa mea.
No bâr la Maica Precista,
No bâr la dracu să te ia.
(Împinge Oaia afară).

Nr. 10 a

dictat *(Vasile V. Prandea)*:

Bâr, oiță, din poiană
Căci tè ia lupii la goană,
Te gonește, te znopește
Și lâna ți-o dărăcește.
Vai sărmana oaia blândă
Cum îi stau lupii la pândă.

C. : Mă fraților, pe mine când m-a dat tata la ciobănie, m-a-nvățat un cântecel. Să-l zicem și pe-ăla cu toții. (Către Ofițer :) Zi-l tu întâi, că te urmăm și noi.

Nr. 10 b

dictat *(Ilie Scurtu)*:

Bâr, oiță din poiană
[Bâr, oiță, bâr],
Căci te ia lupi la goană
[Bâr, oiță, bâr],
Te gonește, te zmuncește
[Bâr. oiță, bâr],
Și lâna ț-o dărăcește
[Bâr, oiță, bâr],

C. I. : ¡Mă frace mă, no, să-mi mai faceți și mie un cântecel cu oile de când erau micuțele pe vârfu muntelui, pe lângă Amaradia-n jos.

Nr. 10 c

dictat *(Ion Matei)*:

Bâr, oiță, din poiană
[Bâr, oiță, bâr],
Căj tè ia lupi la pândă
[Bâr, oiță, bâr],
Te trântește, te znopește
[Bâr, oiță, bâr]
Și lâna ț-o dărăcește
[Bâr, oiță, bâr]
Bucălaie, vai de mine
[Bâr, oiță, bâr],
Iej' pe lume de rușine
[Bâr, oiță, bâr].

C.: Imi dați voe să fac eu un cântecel de când eram ciobănaș mai tinerel ?

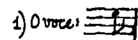
Nr. 11 a

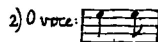
Dar vai săr-ma-nul, Be-tul čo-ba-nul, Če trai răų la ka-sa lui! Dar vai săr-ma-nul Be-tul čo-ba-nul, Če trai răų la ka-sa lui! Pu-să oa-la la fok, să fiar-bă, Oai-a ve-ni ș-o răstur-nă. Dar vai săr-ma-nul, Be-tul čo-ba-nul, Če trai răų la ka-sa lui!

dictat *(Vasile V. Prandea)*:

Dar vai sărmanu,
Bietu ciobanu,
Ce traiu rău la casa lui!
Puse oala la foc, să fiarbă,
Oaia veni şi-o răsturnă
Dar vai sărmanu,
Bietu ciobanu,
Ce trai rău la casa lui!

(Iese Ciobanul)

1) O voce:

2) O voce:

3) p voce:

Nr. 11 b

Dar vai săr-ma-nul, Be-tul čo-ba-nul, Če trai răų la Ka-sa lui! Pu-se oa-la la fok, să fiar-bă, Oai-a ve-ni ș-o răs-tur-nă.

dictat *(Ilie Scurtu)*:

Dar vai, sărmanul,
Bietul ciobanul,
Ce trai rău la casa lui!
Puse oala la foc, să fiarbă,
Oaia veni şi-o răsturnă.
Dar vai, sărmanul,
Bietul ciobannl,
Ce trai rău la casa lui!

(urmare în Nr. viitor)

Nr. 11 c

fluer

1) Incepând de aci se aude uneori 5-a mică a 3-a sunetului cântat

(Iese Ciobanul).

CRONICI

SĂRBĂTORIREA PROFESORULUI D. GUSTI

Un grup de prieteni, colaboratori şi elevi, au luat iniţiativa sărbătoririi Profesorului D. GUSTI, pentru 25 de ani de activitate universitară. In acest scop au fost pregătite două volume omagiale, unul cu colaborări străine sau în limbă străină, altul în româneşte, care îi vor fi predate în ziua de 10 Ianuarie 1937, ora 11 dim. în cadrul unei şedinţe festive, la Fundaţia Universitară Carol I, din Bucureşti. In aceeaşi zi, la ora 9 seara, va avea loc la Athenée Palace o masă comună în cinstea sărbătoritului.

Cei care publicăm revista „Sociologie Românească", sub direcţia Profesorului D. GUSTI şi am avut cinstea şi norocul să ne formăm sub priveghierea D-Sale, ne-am asociat dela început acestei iniţiative, cu gândul că îndeplinim o înaltă datorie morală, de recunoştinţă faţă de dascăl, de dragoste faţă de om şi de admiraţie faţă de savant şi organizator. Cine urmăreşte cu obiectivitate desfăşurarea vieţii culturale dela noi, din ultimii 25 de ani, nu poate nesocoti însemnătatea covârşitoare pe care a avut-o neîntrerupt Profesorul D. GUSTI. D-Sa este de mult una din personalităţile cele mai de frunte ale culturii româneşti.

Numit la Universitatea din Iaşi în 1910, iar după războiu trecut la Universitatea din Bucureşti, Profesorul D. GUSTI a întemeiat învăţământul ştiinţific al sociologiei în ţara noastră şi a formulat cel dintâi sistem original de gândire socială românească. A conceput ideea şi a realizat împreună cu câţiva prieteni Institutul Social Român şi Arhiva pentru Stiinţa şi Reforma Socială, pe care le conduce până astăzi. A creat mişcarea sociologică-monografică dela noi, din care a pornit şi revista noastră şi a devenit şeful unei adevărate şcoli române de sociologie, cunoscută şi apreciată şi în străinătate. A fost în fruntea Facultăţii de Filosofie şi Litere din Bucureşti, ca decan; în fruntea Oficiului Naţional de Cooperaţie, a Societăţii Române de Radio-Difuziune şi a Casei Autonome a Monopolurilor Statului, ca preşedinte; în fruntea şcolilor şi a culturii ca ministru al Instrucţiei, Artelor şi Cultelor şi în sfârşit se găseşte în fruntea celei mai de seamă instituţii de educaţie ţărănească, Fundaţia Regală Principele Carol pentru Cultura Poporului. In această ultimă calitate D-Sa conduce cunoscuta mişcare a echipelor regale studenţeşti pentru înălţarea satelor, care a înviorat cultura ţărănească din ultimii ani şi ne-a dat minunatele expoziţii de activitate, cu ultima lor desăvârşire: Muzeul Satului românesc.

Vom reveni pe larg asupra sărbătoririi Profesorului D. GUSTI în nr. viitor al revistei şi vom înfăţişa atunci şi datele mai de seamă despre opera şi personalitatea D-Sale. Il rugăm deocamdată să primească respectuoasele noastre urări de sănătate, ca să poată duce până la capăt activitatea începută acum 25 de ani, atât de rodnică pentru ţară şi atât de necesară pentru cultura românească.

REDACŢIA

METODA DE LUCRU A ECHIPELOR CU SATUL ŞI CU CĂMINUL

Este fără de îndoială că mişcarea pornită de către Echipele Culturale Regale Studenteşti, organizate de către Fundaţia Culturală Regală „Principele Carol", a reuşit să stârnească, în opinia noastră publică, un deosebit de viu interes, pentru tot ceeace priveşte viaţa satului şi problemele ei. Nu avem decât să urmărim publicaţiile, fie cele mari de la centru, fie sutele de reviste şi de foi mici provinciale, ca să ne dăm de îndată seama că, faţă de anii din urmă publicistica de astăzi îşi găseşte un subiect de predilecţie în viaţa satului. Pe de altă parte trebue să subliniem faptul că această apariţie a satului nu prilejueşte numai simple discuţii, ci pune întotdeauna şi întrebarea asupra datoriilor pe care noi orăşenii le avem faţă de sat. Interesul faţă de viaţa rurală a ajuns să fie astăzi un interes viu şi activ. Suntem departe de vremea când satul se înfăţişa numai într'o atmosferă idilică sau de tânguire. Astăzi cine pronunţă cuvântul „sat", adaogă numaidecât şi pe acelea de „program de acţiune", „muncă la sat". Rând pe rând, instituţii diverse şi-au înscris printre scopurile lor, contribuţia la opera aceasta de muncă pentru sate. Astfel de curând şi organizaţiile Oficiului Naţional de Educaţie a Tineretului Român, au pornit pe aceeaş cale.

Lucrul este nespus de îmbucurător şi trebue să nădăjduim că mişcarea se va întinde şi va ajunge să fie într'adevăr o mobilizare generală culturală, aşa cum a cerut-o Maestatea Sa Regele la ultimul Congres al Căminelor Culturale.

Insă repedea desvoltare a unui gând şi lărgirea lui în masse mai mari de oameni, aduce totdeauna după sine şi oarecari confuzii; abateri dela sensul cel adevărat şi cel iniţial. Este deci absolut necesar ca principiile însăşi ale acţiunii să fie mereu puse în discuţie şi lămurite.

Iată de pildă, în ceeace priveşte munca Echipelor la sate, întâmpinăm două feluri de greutăţi. Una vine din prea mult entuziasm al atâtor oameni, mai ales de la sate, cari socotesc că o Echipă Studenţească a Fundaţiei are puteri nesfârşite, fiind de ajuns ca ea să fie trimeasă într'un loc pentruca prin aceasta însăşi satul să se schimbe în toate înfăţişările lui. Hârtiile primite de Fundaţie arată, uneori foarte naiv, această supraevaluare a Echipelor. Ni se cer Echipe ca să construiască mari lucrări edilitare, să rezolve certuri între sate, uneori chiar efectuări de noui reforme agrare, etc. E dela sine înţeles că această supraevaluare a Echipelor cuprinde în sânul ei sămânţa desiluziilor. Echipele nu sunt chemate să facă aşa ceva şi nici nu este acesta rostul lor.

Pe de altă parte, o a doua piedecă în calea acţiunii Echipelor, isvorîtă tot dintr'o nedeplină înţelegere, este aceea a neîncrederii. Critica cea mai curentă ce ni se aduce este urmatoarea: la auzul anumitor isprăvi ale Echipelor, precum de pildă construirea a 64 de kilometri de drum, a ridicării câtorva biserici, a construirii sutelor de podeţe ş.a.m.d., neîncrezătorii întreabă miraţi cum de au putut face câţiva studenţi asemenea lucruri. Tot o astfel de critică este şi aceea care ne întreabă, ce se alege după plecarea echipei din sat cu toate aceste opere ale noastre?

Este aci la mijloc o neînţelegere, pe care am vrea-o cât mai repede şi mai complect risipită. Afirmăm din nou că în activitatea Echipelor nu este vorba atâta de înfăptuiri directe ale echipierilor, cât de înfăptuiri *ale satului* el însuş. Nu Echipa lucrează, ci *satul.* Puterile Echipei sunt numai ale satului, ele sporind sau descrescând, după hărnicia oamenilor pe cari îi întâlneşti într'un anume colţ de ţară.

Echipele nu sunt tabere de muncă, a căror rodnicie să se poată măsura numai cu înfăptuiri materiale, ci Echipa este doar o unealtă pe care o punem la îndemâna satului, pentruca cu ajutorul ei, puterea de viaţă vie a satului să se trezească şi să se organizeze, în forma Căminului Cultural, care să îngădue permanentizarea operei de creaţie începute.

Iată un gând foarte simplu, care totuş este de o copleşitoare importanţă. El ne arată că noi nu trebue să facem ceeace se numeşte cu un termen atât de greşit „culturalizarea satelor". Cu alte cuvinte, noi nu trebue să pornim de la gândul că avem în mintea noastră o icoană a unei vieţi săteşti ideale, pe care cu orice chip, la nevoe şi cu sila, o impunem ca model de toate zilele ţăranului nostru. Şi nici să credem că este de ajuns, pentru a răsturna lucrurile, să dăm oamenilor câteva unelte de cultură, cum ar fi biblioteca, dispensarul, drumurile, grajdurile comunale model şi altele de acelaş fel. Dacă am face numai atâta, am face greşit şi puţin. Munca noastră n'ar avea nici-o urmare în sat. Sătenii ne-ar privi în munca noastră aşa cum priveşti un spectacol, ca pe un lucru străin şi intere-

sant, dar față de care nu ai nicio răspundere și nicio grijă. Dacă am porni la o asemenea operă de culturalizare a satului, am face o treabă mai de nimic. Șanțurile pe cari le-am săpa, s'ar astupa din nou și s'ar umple cu apă stagnantă; gardurile pe cari le-am fi ridicat, s'ar povârni iarăș; instituțiile create ar rămânea pustii; cărțile bibliotecilor și-ar păstra foile netăiate și întreaga noastră străduință ar trece ușor, ca un val de suprafață întins de vânturi pe ape.

Munca noastră este însă alta. Cu totul alta. Noi vrem să înviem satul; să-l scoatem din somnul de totală indiferență în care zace; să-l aruncăm în drumurile pline de greutăți și de izbânzi, ale luptei cu conștiința de sine, cu mai buna lui prețuire de către el însuș. Tărâmul nostru de lucru este acela sufletesc și înfăptuirile, câte le facem, sunt numai pârtii deschise, poteci singuratece prin locuri pe unde am vrea să vedem venind iureșul faptelor, noui născute, ale satului el însuș.

Cu alte cuvinte, am vrea să înviem pentru zilele de astăzi, satul așa cum a fost el pe vremuri, satul cel vechiu, creator al splendidei civilizații țărănești, care astăzi trudește în agonie în colțuri uitate de suflet și fără de lumina unui gând bun aprins la căpătâiu.

Un asemenea sat viu a fost, deci, la noi, cândva. Un sat a cărui putere de creație se făcea simțită în toate domeniile vieții: în artă plastică, în muzică, în literatură, în jocuri, în organizații sociale, unele mărunte, altele de vaste proporții, în creeri de instituții juridice, foarte cumpănite și surprinzător de originale pentru cine le asemuește cu cele ale popoarelor învecinate. Acest izvor de viață vie nu se poate să fi pierit de tot. Desigur că vremuri grele au silit șuvița de apă să se ascundă și să se adune în pământ. Deasupra au crescut bălăriile vieții celei de astăzi, toată din stearpă și falșă imitație. Dar cine a lucrat într'o echipă, a simțit mereu în preajma lui cum stă ascunsă fântâna. Ne trebuește doar fântânarul, ca vâna de apă să iasă din nou la lumina vieții.

Iată de ce Echipele nu au un program al lor făcut deagata de la centru, pe care să-l înfăptuiască în sate, suplinind și înlocuind inițiativa și munca satului. Desigur, avem un program de acțiune, dar el ne arata — în primul rând — datoria pe care o avem de a fi atenți și de a căuta sa trezim toate laturile culturii satești, ale sănătății, muncii, minții și sufletului satului. Insă acest program se înfăptuește, nu de către Echipă, ci de către sat.

Munca Echipei este de aceea o muncă de pedagogie socială, după cum afirmă dl. Prof. Gusti în ultima sa conferință la Radio. Datoria Echipei este deci a găsi în sat acele individualități puternice în stare de operă creatoare și a le strânge laolaltă, organizându-le în Cămin Cultural.

Fiecare echipier în momentul în care sosește în sat, este dator să-și strângă în jurul lui tovarăși de lucru, cărora să le dea, desigur un minimun de cunoștinți tehnice absolut necesare, dar mai ales o nouă conștiință de sine, un nou rost sufletesc în viață, puteri în deajuns pentruca munca în folosul obștei să le apară o datorie de neînlăturat. Agronomul de pildă își strânge un grup de gospodari și de flăcăi, cu cari alcătuește secția agricolă a Căminului. In timpul campaniei de lucru a Echipei, agronomul cu acești tovarăși ai lui, vor face desigur treabă bună: vor planta pomi, vor altoi, vor face loturi model, expoziții agricole, gropi de murat nutreț, propagandă pentru cunoștințele științifice agricole. Ceeace trage însă în cumpănă, nu sunt înfăptuirile, ci organizarea grupului de săteni cari au făcut aceste înfăptuiri și cari și de aici înainte, în lipsa agronomului, vor continua să muncească. De asemeni doctorul veterinar își strânge tovarășii săi, bunii crescători de vite, cooperatorul își strânge cooperatiști, maestra de menaj pe bunele gospodine, teologul, sfatul de împăciuire, corul, și tot astfel organizația teatrală, organizațiile de educație fizică, străjeri, premilitari, postmilitari, pompieri, vânători și țintași ș. a. m. d. Fiecare din aceste secțiuni ale Caminului Cultural, înseamnă numai un îndemn și o organizare sociala. Și la atâta se reduce rolul Echipei. Dacă acest îndemn a prins și dacă organizarea socială este bună, atunci fragmentele de munci efective, făcute drept pildă de către Echipă, vor fi luate în seamă și duse mai departe de către sătenii ei înșiși.

Odată ce această munca a reușit, Căminul Cultural poate fi socotit drept un Cămin adevărat, adică nu un simplu comitet al câtorva intelectuali din sat, ci organizarea satului întreg pe principiul Căminului, având în fruntea fiecarei secțiuni pe intelectualii satului. Un asemenea cămin nu este ceva care există numai pe hârtie sau numai o inițiativa buna, insa fară de folos, a câtorva localnici. Căminul Cultural înseamna așadar, răsturnarea satului întreg în cele mai adânci rădăcini ale lui și închegarea lui pe cu totul alte temelii, în care viața obștească și

duhul jertfei şi al muncii pentru binele obştesc stau mereu în faţă.

Un asemenea cămin-model, adică sat-model, odată ce este organizat, se poate lipsi prea bine de munca unei Echipe Regale sau a oricărei alte instituţii de iniţiativă de aceasta. Ar rămâne numai ca să dăm satelor, printr'o politică largă de Stat—şi în măsura în care buna noastră stare economică ne va îngădui—uneltele de care au nevoie: dispensare, instrumente agricole perfecţionate, cărţi ş. a. m. d. In asemenea împrejurări, aceste unelte culturale ar da roadă şi satul ar putea să facă din nou să apară vechea lui putere de creaţie şi astfel întinzându-se treaba aceasta bună din sat în sat, din parte de ţară în parte de ţară, ne este cu putinţă să nădăjduim curând în vremea în care satele noastre româneşti să nu ne mai stea ca o povară şi ca o remuşcare a datoriei noastre neîndeplinite, ci dimpotrivă ca cea mai mare mândrie şi cea mai sigură nădejde.

H. H. STAHL

CERCETĂRILE MONOGRAFICE ALE ECHIPELOR ŞI INSTITUTELOR SOCIALE

Cercetările monografice începute în 1925 de Institutul Social Român şi Seminarul de Sociologie al Universităţii din Bucureşti, iar astăzi săvârşite pe o scară mare şi de Institutele Sociale create în urmă, Institutul Social Banat-Crişana şi Institutul Social Român din Basarabia, precum şi de toate echipele regale studenţeşti, în zeci de sate, nu sunt în deajuns de cunoscute publicului românesc. Cel puţin din punct de vedere ştiinţific succesul lor a fost mult mai mare în străinătate, unde s'au bucurat de o mare atenţie în cercurile şi revistele de specialitate şi de unde ne vin regulat vizitatori ca să se informeze amănunţit şi chiar să participe efectiv în decursul realizării lor. De aceea, mai înainte de a înfăţişa pe scurt campaniile monografice din vara aceasta, e bine să precizăm în câteva cuvinte ce sunt cercetările monografice, cum se întreprind şi care este rostul lor pentru ştiinţa şi pentru activitatea practică.

Ce sunt cercetările monografice? Pentru înţelegerea lor deplină trebue să amintim trei lucruri. Cercetările acestea au un caracter *sociologic.* Nu e vorba deci de monografii de orice fel, ci de monografii sociologice, întreprinse în spiritul ştiinţei care se ocupă cu viaţa socială în întregimea ei. Cercetările acestea se restrâng la unităţi sociale mici, în cazurile de care ne ocupăm, la câte un singur sat. In sfârşit, cercetările monografice snnt făcute la faţa locului, pe temeiul unor date văzute şi trăite. O monografie în înţelesul pe care îl întrebuinţăm aici, nsemnează deci cercetarea sociologică, directă, a unui singur sat.

Cum se alcătuesc monografiile sociologice săteşti? In privinţa aceasta trebue să precizăm două aspecte. Monografiile au un caracter *integral,* ele se străduesc să studieze întreaga viaţă a satului, în toată alcătuirea ei lăuntrică, în toate manifestările ei şi în toate condiţiile în care se desfăşoară. Aşa dar monografiile sociologice nu se mărginesc la simple aspecte ale satului, cum ar fi aspectul biologic, istoric, economic sau cel juridic, ci caută lămurirea tuturor acestora, în felul în care ele se îmbină şi formează unitatea de viaţă a satului. Astfel se cercetează în fiecare sat trei categorii mari de probleme: instituţii şi grupări omeneşti care alcătuesc satul, cum sunt familiile, gospodăriile, şcoala, biserica, vecinătăţile, şezătorile; apoi manifestările sociale ale satului: viaţa economică, viaţa spirituală adică religioasă, artistică şi intelectuală; viaţa morală şi juridică şi viaţa politică şi administrativă. In sfârşit, condiţiile de viaţă ale satului: condiţiile geografice, biologice, istorice şi cele sufleteşti. Se înţelege că sarcina unui studiu atât de complex nu poate reveni unui singur cercetător. De aici trăsătura a doua a monografiilor sociologice: ele sunt lucrări *colective.* Monografiile sociologice se întreprind întotdeauna de un număr mai mare de cercetători, de specialităţi diferite, constituiţi în echipă şi organizaţi în aşa fel încât să se asigure o colaborare cât se poate mai strânsă. Numărul însuşi variază, dela 10—15 participanţi, ca în echipele regale studenţeşti, până la 40—50 de cercetători ca în campaniile Institutelor Sociale. Se înţelege că cercetarea este cu atât mai completă şi mai amănunţită, cu cât numărul participanţilor este mai mare, iar specialitatea lor este mai felurită.

Care este însă rostul acestor cercetări? Tre-

bue să distingem aici anumite rosturi ştiinţifice din care decurg altele de natură practică. In primul rând monografiile sociologice caută să cunoască exact realitatea socială sătească. Pe calea aceasta ele pot contribui la desvoltarea sociologiei în genere, strângând fapte în favoarea sau împotriva anumitor ipoteze, ridicând probleme noi şi înfăţişând deslegări proprii. Ele înlesnesc însă în acelaşi timp cunoaşterea ţării şi fac cu putinţă cunoaşterea ştiinţifică a neamului în prezent, ceea ce împreună cu cercetările învecinate, istorice, antropogeografice, etnografice şi folcloristice, duc la ştiinţa naţiunii româneşti. Sub forma aceasta ultimă, monografiile depăşesc rosturile lor ştiinţifice şi îndeplinesc o funcţie naţională, de cunoaştere, în slujba ţării şi a neamului în sânul cărora se întreprind. Dar ce nevoie are o ţară sau un neam de o ştiinţă care să-i studieze fiinţa şi manifestările de viaţă? Nevoile acestea sunt nenumărate. Astăzi nici o acţiune de stat, dela marile orientări politice şi reforme legislative, până la administraţia locală şi învăţământul regional, nu se mai face fără un studiu prealabil al realităţii sociale căreia i se aplică. Perioada în care se împrumuta totul de a gata din străinătate s'a încheat. Astăzi am ajuns la conştiinţa fiinţei noastre particulare, adică la adevărata conştiinţă naţională şi se caută deci o acţiune de stat potrivită cu realităţile dela noi, ca să le desvolte armonic după putinţele lor interioare. In chipul acesta ştiinţa devine un element al statului, cunoaşterea ştiinţifică serveşte ca documentare pentru reformatorul social, ea îndeplineşte o funcţie precisă în acţiunea de stat.

Monografiile pot avea însă şi rosturi mai restrânse, dar prin aceasta nu mai puţin însemnate. Ele pot sprijini şi acţiuni locale, tot ca documentare şi suport ştiinţific pentru schimbările provocate. Aşa sunt cercetările monografice puse în slujba acţiunii culturale. La noi întrebuinţează mijlocul acesta mai ales Fundaţia Regală Principele Carol pentru Cultura Poporului. Aceasta organizează, după cum se ştie, din Inalta iniţiativă a *M. S. Regele*, echipele studenţeşti la sate, sub conducerea d-lui Profesor *Dimitrie Gusti*. Generozitatea regală şi pregătirea de specialitate a unui savant au dus la această fericită îmbinare a acţiunii cu ştiinţa. Acţiunea culturală la sate, aşa cum o concepe Fundaţia Regală, nu vrea să înalţe satele după modelul oraşelor şi nici cel puţin după un model uniform de viaţă sătească. Ea se săvârşeşte dimpotrivă cu respectul realităţii originale a fiecărui sat şi caută să provoace o îmbunătăţire pe linia ei firească de desvoltare şi după putinţele ei proprii, aşa cum o cercetare prealabilă le poate constata. Ca să dăm un exemplu: echipele nu duc portul, obiceiurile sau cântecele dintr'un sat, în alt sat, ci caută să întărească pe cele locale, să le împiedice dispariţia, să le înviorezе dacă au slăbit şi să le arate frumuseţea şi valoarea când încă se păstrează. Tot aşa nu se gândeşte să propage o economie potrivită la şes, într'un sat de munte sau invers, ci se străduește să îmbunătăţească economia locală după mijloacele la îndemână. Acţiunea culturală nu vrea prin urmare decât să ajute creşterea organică a vieţii săteşti după legile ei proprii şi după alcătuirea ei caracteristică. Se înţelege atunci că munca aceasta nu se poate întreprinde, fără o cunoaştere anterioară a satului, fără cercetarea lui în nevoile şi putinţele de desvoltare. Monografia devine deci prima treapta a acţiunii culturale, treaptă necesară, de care depinde apoi seriozitatea şi eficacitatea acţiunii. Din nou ştiinţa devine un instrument al acţiunii, o funcţie întregitoare şi necesara a acesteia.

Există prin urmare două tipuri de monografii; unul cu gânduri mai mult teoretice, tipul ştiinţific, care poate duce la ştiinţa naţiunii şi numai pe calea aceasta mai îndepărtată sa slujească acţiunii de stat, altul cu gânduri şi foloase imediate, tipul practic, care se săvârşeşte în vederea unei acţiuni neîntârziate şi serveşte în primul rând acesteia. Valoarea tipului ştiinţific e în funcţie de măsura în care poate cerceta integral satul. Valoarea tipului practic e în funcţie de măsura în care poate întemeia acţiunea. Tipul ştiinţific este întreprins la noi mai ales de Institutele Sociale, cel dela Bucureşti, cel dela Timişoara şi cel dela Chişinău, iar tipul practic, în vederea acţiunii culturale, e întreprins de echipele regale studenţeşti. De aceea şi materialul acestora este într'o măsură oarecare diferit. Institutele au căutat să întocmească monografii complete, după planul amintit, echipele regale au urmărit numai problemele de care au avut nevoie imediat în acţiunea lor, probleme care uneori variază dela echipă la echipă.

Institutul Social Român din Bucureşti a întocmit anul acesta monografia comunei Şanţ din judeţul Nasăud. S'au cercetat complet toate aspectele mai de seamă ale satului, de către o echipă numeroasă de cercetatori, de toate spe-

cialitaţile mai însemnate, sub conducerea personală a d-lui Profesor *Dimitrie Gusti*. Şanţul este un sat de munte, din vechea zonă a regimentelor grănicereşti, cu un trecut bogat şi cu o viaţă românească bine păstrată. Toţi cercetătorii din cadrul monografiei au gasit aici un material bogat şi deosebit de instructiv. Acesta va forma obiectul unei lucrări de monografie sociologică, pe care Institutul Social o pregăteşte şi din care se publică treptat fragmente în revistele Institutului.

Insemnătatea cercetărilor intreprinse de Institutul Social Român întrece însă valoarea strictă a materialului. Ele au o însemnătate mai ales metodologică. Cercetările monografice au pornit din sânul lui, tot el dă şi astăzi directivele generale şi îndreptarele de lucru. Şi an de an metodele şi tehnica de cercetare întrebuinţate se controlează, se îmbunătăţesc şi se completează până se va ajunge la o metodă bine stabilită, care să poată fi întrebuinţată cu folos în toate părţile şi sa faca cu putinţă strângerea unui material capabil de a fi comparat şi generalizat după nevoile ştiinţei. Unificarea aceasta a metodelor de cercetare este una din cerinţele ştiinţei moderne. De aceea Institutul Social Român se străduieşte de ani de zile să dea un model pentru toate cercetarile şi o metodă în deajuns de experimentată şi verificată.

Institutul Social Român a avut ca participanţi la lucrările lui, după trimisul Fundaţiei Rockefeller, dl. *Philip Mosely*, un tânăr cercetător american, pe d-ra *Erna Piffl*, folcloristă dela Viena, pe dl. *Dr. Helmut Haufe*, asistent la Universitatea din Königsberg şi pe dl. *Jacques Lassaigne*, publicist, dela Paris.

Institutul Social Banat Crişana a făcut cercetari în satul Pojejena de Jos, judeţul Caraş, cu o echipă deosebit de puternică, sub conducerea d-lui *Dr. C. Grofşorean*. Institutul acesta a luat fiinţă acum câţiva ani, nu numai din nevoi ştiinţifice, ci mai ales din nevoi naţionale. El îşi propune sa urmărească în lumina ştiinţelor moderne în primul rând cauzele depopulării Banatului şi să atragă atenţia asupra consecinţelor nimicitoare pe care le poate avea fenomenul acesta pentru stăpânirea şi fiinţa noastră etnică în acel colţ de ţară. De aceea toate cercetările monografice ale Institutului Social dela Timişoara sunt îndreptate către această problemă cu multa staruinţă, cu multă pricepere şi cu multa utilitate. Cercetările acestea vor forma temeiul unei politici a populaţiei în Banatul românesc, primejduit în fiinţa lui etnică, politică începută chiar de Institutul Bănăţean şi care va trebui continuată şi generalizată de către stat.

Institutul Social Român din Basarabia, de sub conducerea d-lui *Pantelimon Halippa* a întocmit monografia comunei Nişcani, din judeţul Lăpuşna, cu o echipă de asemenea foarte numeroasă şi bine pregătită. Institutul acesta regional a luat fiinţă tot cu gânduri practice, ca să contribue la îndreptarea stărilor de lucru din Basarabia, care are de luptat nu numai cu grele condiţii economice, dar şi cu grele condiţii administrative şi culturale. Institutul acesta constitue una din acele sănătoase reacţii ale elementului românesc în Basarabia, care caută din răsputeri să-şi îmbunătăţească soarta fără să aştepte totul dela centru şi fără să se lase copleşit de un sentiment de nemulţumire care ar dăuna unităţii sufleteşti a neamului.

În sfârşit, cele 47 de echipe regale studenţeşti au cercetat fiecare după nevoile ei, una sau mai multe probleme în legătură cu viaţa satului. Toate au făcut recensământul populaţiei, statistica bolilor şi statistica economică. In afară de acestea găsim în materialul echipelor, dări de seamă preţioase despre gospodăriile ţărăneşti, despre agricultură, despre creşterea vitelor, despre păşunile comunale, despre exploatarea pădurilor, despre alimentaţia şi igiena ţărănească, despre viaţa religioasă, despre viaţa morală, despre obiceiuri şi folclor, despre relaţiile sociale şi a.m.d. Unele din echipe, ca cele dela Vidra, Rebrişoara, Banloc, Stăneşti, Vârfuri, Ignăţei şi Glimboca au prezentat un material destul de bogat, care ar forma monografia completă a satelor cercetate. Multe din echipe continuă să se intereseze şi din punctul acesta de vedere de satele lor şi să-şi completeze treptat materialul monografic.

Datele acestea monografice, culese în zeci de sate ale ţării, se află în curs de prelucrare la cele trei Institute Sociale şi la Fundaţia Regală Principele Carol. Ele vor forma tot atâtea contribuţii la cunoaşterea ţării şi sperăm că vor ajunge să fie publicate, fie în revistele Institutului: Sociologie Românească şi Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma socială, fie în lucrări aparte, ca să poată folosi nu numai instituţiilor care le-au cules, ci tuturor care se interesează de soarta ţării şi a neamului.

TRAIAN HERSENI

DOCUMENTE

CRĂCIUNUL IN COLINDĂ[1])

Nu peste tot (şi se va vedea), în colindă, naşterea Mântuitorului, Crăciunul datinelor noastre dela sate, păstrează caracterul strict bisericesc. In multe locuri s'au produs serioase alterări, cu distanţări apreciabile dela motivul religios, care stă la baza celorlalte. Ar fi interesant de ştiut filiera prin care au trecut acestea din urmă, în decursul vremii, numai că, istoriceşte, o motivare de asemenea natură nu se poate face, din cauză că ne lipsesc piesele doveditoare pentru fiecare trecere, în parte, dela un motiv la altul. Neavându-le la îndemână, — şi ar fi greu de presupus că le-am putea avea vreodată, — rămâne să privim şi să studiem materialul, aşa cum îl avem, trăgând concluziile ce rezultă din comparaţia motivului — sursă, de structură religioasă, cu celalte motive, istoriceşte, mai nouă, cuprinzând şi elemente de altă provenienţă, laică.

Motivul-sursă al colindei de Crăciun trebue să fie socotit cel din cărţile bisericeşti, cu povestirea evenimentelor naşterii lui Christos, aşa cum se află ele înscrise în Biblie. Din circulaţia lui, întâlnindu-se cu alte motive de colinde, dar mai ales din întâlnirea cu balada, îndeosebi cu cea în care predomină *fantasticul*, au luat naştere, pe aceiaşi temă, şi alte motive, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de motivul iniţial, care astăzi se întâlneşte tot mai rar, tinzând să dispară complet.

Fiindcă ne izbim aci de procesul dispariţiei unui motiv de colindă, cel din care s'au născut celelalte, trebue să amintim că, în acest caz, intervine, într'o largă măsură, întâlnirea cu balada, — şi ea alungată de alte elemente de folklor, — din care proces elementul de colindă face loc celui de baladă. Incât, aceasta este explicaţia de ce vom întâlni deseori în colindă mai multe elemente de baladă şi prea puţine de colindă, iar une-ori, atât de mult predomină caracterul baladei, încât nici nu ne vine să n'o credem ca atare, când refrenul urării ne aminteşte forma veche a colindei.

Intr'adevăr, în asemenea colinde asistăm la desfăşurarea unei acţiuni, ce, nici de departe nu aminteşte evenimentul Crăciunului, atât de bine redat în vechiul colind românesc. Este o schimbare structurală, de fond. De subliniat, e faptul că forma colindei nu dispare şi ea continuă să întovărăşească şi pe mai departe rezultanta procesului de contaminare, din care, fireşte, elementul colindei, iese deficitar. Prin urmare, în dese cazuri, avem de lucru cu motivul baladic, în haină de colindă.

Am subliniat acest proces, ce se poate deseori întâlni în folklor, şi care justifică, mai bine ca ori ce, procesul creaţiei poporane, deosebit de important, mai ales, în cercetările privitoare la genesa motivelor. In folklorul religios, cercetătorului îi este mai uşor să urmărească o problemă oarecare. Aci, poate să pornească dela un motiv-sursă, care îl ajută, pe cale comparativă, la lămurirea genesei celorlalte, pentru aceiaşi temă. E mai grea sarcina folkloristului, în alte domenii de cercetare, în cari i-se cer, cu totul alte auxiliare de cunoaştere a realităţilor. Cu atât mai grea va fi această sarcina, cu cât va fi lipsit de un punct de contact cu miezul problemei şi va trebui, singur, să-l caute prin besna cercetărilor.

Studiul colindei de Crăciun nu oferă multe dificultăţi. Tot materialul ce-l ai la dispoziţie poate fi, cu folos, întrebuinţat. Putem, cum am spus mai sus, sa pornim dela un motiv iniţial, pe care l-am stabilit, în cazul de faţă, de natura religioasă. Consultând elementele esenţiale din acel motiv, ne putem da seama, din primul moment, de natura lui, de structura lui organică şi mai ales, de puritatea lui, lucruri ce trebuesc ştiute pentru a putea dovedi, pe cale comparativă cu celelalte motive ce ţi se pun în faţă, autencitatea motivului primar.

Din materialul ce-l avem la dispoziţie, din mai multe ţinuturi, fiecare cu o nota aparte, material adunat independent de urmărirea problemei şi dela care, implicit, nu poţi pretinde prea mult, deşi lamuririle necesare ies la suprafaţă, încercăm să desprindem evenimentul Crăciunului, la sate.

Pornim dela două texte dela Rudăria (Caraş), cari faţa de celelalte, şi-au păstrat caracterul religios. La nealterarea motivului acesta religios, trebueşte să recunoaştem, a contribuit mult poziţia regiunii de unde a fost cules. Intr'adevăr, Rudăria se găseşte la mare distanţă de centrele

---

1) Folosim pentru observaţiile ce le vom face asupra acestei probleme materialul cules de echipele studenţeşti ale Fundaţiei „Principele Carol", în cele trei campanii de muncă.

orăşeneşti, elementul autohton traeşte nestingherit de nici-un străin, iar viaţa tradiţională se scurge liniştită. E un ţinut — *Valea Almăjului* — care n'a cunoscut vre-o legatură cu străinii. De-altfel, lipsa căilor de comunicăţie explică acest lucru. Indiferent de cauze, e un bine că autenticitatea vieţii tradiţionale se menţine, în ciuda vremurilor. Iată textele:

I.

Trei crai dela răsărit
Cu steaua-au călătorit
Când în cale purcedea
Steaua 'nainte mergea
Şi când sta de odinea
Steaua încă-i aştepta
Şi'n Ierusalim s'au dus
Şi steaua li-s'a ascuns
Şi le-a fost lor de'ntrebat
De naştere de 'mpărat:
— Unde ştiţi că s'au născut
Crainicul cel de curând
Steaua-am văzut la răsărit
Şi după dânsa am venit
Aducându-i lui daruri:
Aur, smirnă şi tămâie
De-acuma până 'n vecie
Mila Domnului să fie
Să fie cu bucurie
Şi la toţi cu veselie.

(Culeasă dela Iacob Şuţa de 86 ani, din Rudăria de către d. Gh. Ciobanu. Dosar nr. VI. 7 1936. F. C. R. P. C).

II

Mare minune s'arată
In Vitleem d'astă-dată
De îngeri şi de păstori
Păcurarii dela oi;
Aude-se laudă multă
Dela peşterea cea sfântă
Irod Craiul ce domnea
Către crai aşa zicea:
— Mergeţi voi să vă 'nchinaţi
De-l aflaţi veste să-mi daţi
Ca să poci şi eu să vin
Şi lui ca să mă închin;
Craii când s'au sculat
P'altă cale au plecat
Irod văzându-se 'nşelat
Foarte tari s'a supărat
Pòruncă mare au dat
Toţi copii dela un an la vale
Să se ia toţi la tăiere
Că prin tăiere să capete
Pre cel cu putere.

(Dosar VI | 7 | 1936. F.C.R.P.C Rudăria; culeasă dela Iacob Şuţa de 86 ani de către d. Gh. Ciobanu)

Primul text ne povesteşte momentul pregătitor, cunoscuta relatare a magilor, pe când al doilea ne înfăţişează naşterea Mântuitorului. Ceeace e interesant de ştiut acum, e ritualul acestor colinde de Crăciun. Cum timpul de muncă al echipelor studenţeşti este vara, o observaţie directă, la teren, n'a fost posibilă. Acelaş text circulă şi într'o comună vecină, unde, cu câţiva ani în urmă, am făcut noi o cercetare, în Borlovenii-vechi şi ne mulţumim, cu acest prilej, să descriem întregul ceremonial al colindei.

In genere colindă copiii între 6—15 ani. Cu câteva zile înainte de ajunul Crăciunului, se duc pe câmp şi îşi fac „colinde" din lemn de sălcie ori de alun. Unii dintre cei mari, aduc „colinde" din lemn de „corn", cu măciucă. Pe „colinde" se fac figuri în coajă. In seara Ajunului, toţi copii se adună în ceată şi pornesc să colinde. Din acel moment ei se numesc „colindători". Pornesc de-obiceiu din mijlocul satului, spre margini, luând uliţă cu uliţă. Şi intră în fiecare casă. Dese-ori, colindătorii nu se înţeleg şi atunci se formează mai multe cete, ori *„ortăcii"*, unii mergând într'o parte şi alţii într'alta.

Gospodarii sunt pregătiţi pentru primit. Se simt bucuroşi să primească, în casele lor, pe vestitorii naşterii lui Christos. Ii lasă să cânte, atâta cât vor colindătorii, iar une-ori îi invită să mai cânte. Drept mulţumire, îi cinstesc cu fructe (mere, pere, prune fripte, etc.), ori, în lipsa lor, cu bani. Se întâmplă — e drept destul de rar, — ca vre-un gospodar să încuie uşile, pentru a nu primi pe colindători. In acest caz răzbunarea copiilor nu cunoaşte margini. Stau în stradă şi batjocoresc, cu tot soiul de versuri pornografice şi blesteme. Ies la ferestre vecinii celui ce-a refuzat să primească pe colindători şi e pentru el mare ruşine. Câteva zile satul îl vorbeşte de rău şi e arătat cu degetul. Ceremonialul colindătorilor-copii se termină pela miezul nopţii.

După ce satul e complet liniştit, pornesc cetele de colindători mai mari, de-obiceiu flăcăii, prea de tot rar şi oamenii însuraţi, — şi ţiganii. Aceştia însă nu se duc din casă în casă, ci nu-

mai pela gospodarii de frunte, care le dau să mănânce şi să bea. Cântă şi ei aceleaşi cântece. Abia spre ziuă, când oamenii se scoală să meargă la biserică, se termină ceremonia colindului.

Tot în ajunul Crăciunului, la Macedonia (Timiş), pe lângă colindarea propriu zisă, se mai „umblă cu cerbul". Un flăcău oarecare îşi face o faţă care să aducă cu un cap de cerb, fie din carton gros, fie din tablă mai subţire de lemn, e îmbrăcat în alte haine ca să nu fie recunoscut şi, însoţit de alţi flăcăi, pornesc, de-obiceiu spre miezul nopţii, pela casele gospodarilor, colindând. Adăugăm că prezenţa „cerbului" e un prilej de teamă din partea copiilor, cari se ascund de îndată ce-l aud venind. Se umblă cu cerbul în ajunul Crăciunului, noaptea, şi la Borlovenii-vechi. De un timp, însă, obiceiul acestui colind se întrebuinţează prea rar şi trebue sa mărturisim, din cauza intervenţiei preotului, care îi socoteşte păgân.

Facem loc textului ce se cântă cu ocazia „umblării cu cerbul" la Macedonia, extrem de interesant pentru lipsa de legătură cu Crăciunul, un minunat dialog, în colindă, a cărui origină se apropie de povestirea poporană a mielului şi a lupului:

Na, na, na, cerbuţule
Scutură-ţi cornițele
Pră vale cu spiţele
Ca şi oaia biţele
— Unde-ai fost mieluţule?
— In pădure, domnule,
— Ce-ai păscut mieluţule?
— Iarbă verde, domnule.
— Cin' te-a bătut mieluţule?
— Păcuraru, domnule,
— Cu ci-o dat mieluţule?
— Cu băciţa, domnulè.
— Cum ai plâns, mieluţule?
— Be-he-he, domnule.

(Cules dela Breban Ion, Macedonia D. VI. 28 | 1936. F.C.R.P.C. de către d.C.Crăciun).

Colindatorii au un alt text, care e de urare pentru gospodari, un text ce se întâlneşte în mai toate satele bănăţene, care ca ritm, vioiu cum e, aduce cu colindele sârbeşti, ceeace nu poate fi un fapt suprinzător, date fiind condiţiunile istorice şi geografice, serioase determinante folklorice. Iată textul:

Piţărăi, răi,
Bună ziua la Ajun
Că-i mai bun'a lui Crăciun
Că-i cu miei şi cu purcei
Fug copiii după iei,
Câte pae la gazdă pe casă,
Atâţia galbeni la găzdăriţă pe masă
Să traiască gazda şi găzdăriţa
Să ne umple căpiţă
Dă-ne nuci
Că-s mai dulci,
Dă-ne-alune
Că-s mai bune
Dă-ne bani
Mici, mari, tari
Că mai bine stau la noi în buzunari.

(Culeasă dela copilul Iepta Bârlovan, de 10 ani, de către d. C. Crăciun. Dosar Nr. VI | 28 | 1936. F. C. R. P. C. Macedonia).

Acelaş text şi copilul Iovan Draga, de 13 ani, din Macedonia, dar mai adauga, la sfârşit, următoarele versuri:

. . . .
Şi-un cârnaţ
După grumaz
Şi-o buchie
Cu răchie
Ca să fie d'omenie

ceeace dovedeşte evoluţia motivului, continua lui prefacere de către imaginaţia poporului, în veşnică dorinţa de a schimba, ori a adauga alte elemente.

Acestea sunt textele de colinde de Craciun din Banat.

De la Gurasada (Hunedoara) avem doua texte, cari încep să se îndepărteze, şi ca forma şi ca fond, de motivul-sursa. Deşi avem de lucru cu elemente religioase şi aci, totuşi imaginaţia poporului şi-a dat o serioasa contribuţie. Astfel Crăciunul e un „*Boeru bătrânu*", capata, deci, însuşiri pamânteşti. De subliniat că, peste tot, în colindele ce se departeaza de motivul-sursa, tendinţa e aceasta: o lupta între legenda religioasă şi între colinda. Une-ori, gasim legende refugiate în colinde, dupa cum vom vedea, şi baladelé la fel, tot în colinde. De unde se poate presupune că, din ce în ce mai mult, colinda câştiga teren. Ar ramâne de vazut, cu alt prilej, daca din acest proces, iese colinda, substanţialiceşte, mai întărită, ori, dimpotriva, mult mai slabită.

Se menţine şi aci elementul urarii bine încadrat; în plus, intervine caracterul ciobanesc, ce-l vom

intâlni şi in alte texte, din alte ţinuturi. Iată primul text:

Sară iastă sară,
Sara lui Crăciun
Şi-a lui Domnu bunu
Boeriu bătrânu
Cu gând s'o gânditu
De el s'o lăsatu
Prin curţi-s d'a lui
Boerese grele
Fii mici să mi-ş baie
Mare să mi-i crească
Mariş Calamariş
Mariş păcurari
Să sue la munte
Multe-s şi mărunte
Câte flori pă munte
Atâtea oi de frunte.
Câţi luceferei
Atâţia berbecei
Câte steluşele
Atâtea miorele
Cel cearcăn de lună
Strungă să-le-ajungă
Cea-i rază de soare
Staur la mulsoare
Staur să le fie
Şi ce-i veselie.

(Culeasă dela Ion Lorinca, de 39 ani, din Gurasada, de către d. Nicula Sabin; Dosar VI. 8 1936. F. C. R. F. C.).

Găsim in acest text imagini de o reală frumuseţe. E destul să citească cineva atent versurile:

„Cel cearcăn de lună
Strungă să le-ajungă"...

să-şi dea seama de minunata intovărăşire de cuvinte, în acest text de colindă de Crăciun. Aproape e de necrezut că ele au fost născute de imaginaţia poporană. După arhitectura intregei colinde, putem, însă, avea siguranţa autenticităţii poporane.

Curioasa este apariţia, în text, a acelui nume propriu „Maris Calamariş", care, aşa cum apare, nu ne poate trimite la nici-o ipoteză, iar un alt text, pentru acelaş motiv, dela Gurasada nu avem. Desigur sarcina lămuririi acestei chestiuni ar rămâne s'o îndeplinească etimologiştii. Cum nu urmărim decât procesul Crăciunului în aceste reflecţii, aşa cum se resfrânge în colinde, lăsăm această problemă pentru un alt prilej.

Al doilea text tot dela Gurasada, se menţine şi el pe acelaş plan. Vedem cum, din ce în ce motivul-sursă e depăşit, modificat, în sensul că elementele biblice, se înlocuesc cu produse de-ale imaginaţiei poporului. Acest text ni-se pare oarecum neunitar, dar îl publicăm, pentru a se vedea chipul cum interpretează imaginaţia poporului evenimentul naşterii lui Cristos:

Dimineaţa lui Crăciun
Când să scoală gazda bun
Se scoală şi să preumblă
Dintr'o curte 'n ceilaltă;
Când fu în a treia curte
Uită'n sus şi uită'n jos
Uită'n sus spre răsărit
Vede-un drag domnul huind
Cu căruţa sfârâind
De departe-apropiind
Mai de-aproape cuvântând:
— Ie bun prânzul, gazdă bun?
Gazda din gură-i grăia:
— Dacă-i bun, hai să-l prânzim
Să-l prânzim să-l hoginim.
Dumnezeu din gură-i grăia:
—N'am venit ca să-ţi prânzescu
C'am venit ca să te 'ntreb
De cel vig, de cel şirig
Doar mi-l vinzi,
Ori doar mi-l schimbi
Doar mi-l dai de daruri mari
Doar ţi-l cumpăr în bani;
Gazda din gură-i grăia:
—Fire-ai domn bun iertători
Iertători şi 'ncrezători
Că n'am viguţ vânzători
Nici să-l vând
Şi nici să-l schimb
Nici să-l dau de daruri mari
Nici să mi-l cumperi în bani
Că şi eu l-am căpătat
Cine mie mi l-a dat
Tari pe mine m'o rugat
M'au rugat şi m'au stropit
C'un stropşor de busuioc
Ca să fiu eu cu noroc
Noroc mie să mi-ş meargă
De pe viţă pe sămânţă
Pân'la şaptelea sămânţă.

(Culeasă dela Ion Lorinca, de 39 ani, de către d. Nicula Sabin. D. VI. 8 | 1926. F. C. R. P. C. Gurasada).

Tot în Hunedoara, în ţinutul Haţegului, la Clopotiva, unde a lucrat una din echipele studenţeşti, intâlnim o mulţime de texte de colinde

de Crăciun. Ele se îndepărteaza şi mai mult de motivul-sursă. Aici avem prilejul să constatăm refugiul baladei în colindă, proces extrem de important. Astfel, întâlnim motivul „Mioriţei" într'unul din texte, pe care îl publicăm mai jos:

Mergu-ş nu-ş mai merg
Doi trei ciobănei
Ei îs frăţişăi
Frate cel mai mic
Din zile mai mic
Din trup mai voinic
Laudă mi-se laudă
Că el că mi-ş are
Oi dalbe mai multe
Mândre şi cornute
Cai bine înşălaţi
Şi câini mai bărbaţi
Frăţiorii lui
Ei că se vorbiau
Pă el să-l omoare
Pă l'apus de soare
El îl auzia
Şi din grai grăia :
— Frăţiorii mei
De mi-ţ'omorî
Să mă îmgropaţi
In strunga oilor
In jocu mieilor
Floericea mea
La cap să mi-o puneţi
Flueră de fag
Să-mi zică cu drag
Flueră de spine
Să-mi zică cu bine
Floera-m'zicea
Oile-m'pornea
Ale lăi la văi
Ale d'ocesăle
Sus la vârvurele
Şi noi c'o 'ncinăm
Dalba sănătate
La gazdă la toate.

(Culeasă dela Todoni Crăciun, de 28 ani, ştie carte, din Clopotiva, de către d. Zina Apostolescu. D.VI. 15 | 1936. p. 7—8. F.C.R.P.C.).

Se cântă de Crăciun, sub numele de *„colindă de ciobani"*. Comparat acest text, cu altele publicate până acum, pe această temă a „Mioriţei", el aduce un argument preţios în susţinerea unei largi circulaţii a motivului. Caracterul de colindă este complet învăluit şi numai ultimele trei versuri, dintre cari primul marchează trecerea („Şi noi c'o 'ncinăm"), ne amintesc ca avem de lucru cu o colindă. Despre Crăciun nu-i nimic spus, doar atât că se cântă de colindători cu acest prilej. Am socotit-o ca atare, fiindcă ea nu trăeşte decât legată de Crăciun. In restul anului nu se mai întrebuinţează. E curios procesul, că deşi o „colindă de ciobani" totuşi acest text nu se mai cântă sus, la munte, ci se mai păstrează — şi cine ştie pentru câtă vreme — în sat.

Fireşte, sunt deosebiri mari şi multe între textele publicate de Vasile Alexandri, Dem. Theodorescu, I. Diaconu, etc. Dar rămâne tema, aceiaşi pentru toate. Schimbările produse sunt inerente vremii şi localităţilor. Dl. D. Caracostea s'a străduit şi se pare cu succes — să dovedească circulaţia balcanică a motivului.

Tot dela Clopotiva mai avem o *„colindă de ciobani"*, dar care are o legătura mai organică cu Crăciunul:

La un verde de poiană
La o rară de dumbravă
Şade dragul Dumnezeu
C'un cojoc îmbăerat
Şi c'un fluer p'un tureac[1])
Grăi dragul Dumnezeu :
— De-le-lea, oile mele,
Mul'v'am muls eu şi v'am tuns
Dar acum'o să vă las
Şi să tun în jos la ţară
Să-mă fac gazdă de casă
Dă copii şi dă nevastă,
Grăi miăla, d'oceşea
Care nu-i în oi ca ca :
— De-le-lea, stăpânul nost'
Iernează-ne şi-astă iarnă
Cum ne-ai vărat astă-vară
Că noi frumos te-om dărui
La Crăciun c'un cojoc bun
La Păscuţe c'o meluţă
La Sân-Giorz c'un miel frumos
La Ispas[2]) c'un bruj[3]) de caş,
Cruce sfântă 'ntoarsă masă
Rămâi casă sănătoasă.

Dar, dela Clopotiva avem mai multe texte. Desigur asupra fiecăruia s'ar putea insista, fiindcă vom găsi la fiecare pas elemente ce ne reclamă să insistăm. Ele sunt extrem de importante. Vom remarca doar, cu acest prilej, că în multe din ele, abundă peste tot, elementul baladic şi cel de legendă refugiat în colindă.

1) tureac = carâmbul cismei.
2) Ispas = Inălţarea Domnului.
3) bruj — bucată.

De altfel, trebue să subliniem că nicăeri ca în Haţeg nu găsim colinda atât de mult răspândită. E, cum s'ar spune într'un limbaj neştiinţific, la modă. Şi pe de-asupra sunt extrem de interesante aceste texte. De-aceia le şi publicăm aici, spre a face această dovadă şi, cu atât mai mult, cu cât în forma aceasta, cel puţin, nu au mai fost tiparite:

I

Sus la curtea hea domnească
Cină Hristos la masă
Hristos gătă cu cina
Şi să dete a hodina
Sub un pom mare'nflorit
De flori dalbe cotropit.
uda mi l-a'nceluit
Iuda iubitoriu de bani
Mi-l vîndu la cei duşmani
Ei îl luară şi-l duseră
Pe cruce mi-l răstigniră
Singe pe cruce curgea
sus nimic nu zicea
Şi-o 'n chinăm cu sănătate
Pe la gazdă, pe la toate.

(Culeasă dela Ana Drăghin, 16 ani, nu ştie carte — din Clopotiva, de către d. Zina Apostolescu. Dosar No. VI. 15 | 1936 p. 6. F.C.R.P.C.)

II

La curţile Civiei
Beau boierii ţării ei
Tot beau şi se veselesc
Şi pă Civa m'o peţesc
Când fu Joi în cap de sară
Pă Civa m'o 'ncredinţară
Vineri grea boală-i cădea
Duminică vin s'o ia
Şi-m strigară de la poartă
„Ia ieşi Civo pîn'afară
Şi deşcide porţile
Să tunăm cu lăuţile [1])
Eşi maica Civiei
Din graiu de-abia vorbind
De lacrămi de-abia zărind
„Civa-i moartă la fereastră
La fereastră sus pă masă
Pă covoare de mătasă".
Nici cuscrii nu să 'ncrezură.
Eşi taica Civiei
„Civa-i moartă la fereastră
La fereastră sus pă masă
Pă covoare dă mătasă"
Atunci cuscrii să 'ncrezură,
„Tăiaţi giulgi în patru laţi
Şi ne'ngropaţi ca pă fraţi
Tăiaţi giulgi în patru foi
Şi ne'ngropaţi p'amândoi".

(Culeasă dela Ioan Foarse Cătană, din Clopotiva-Hunedoara, de către d. Zina Apostolescu. Dosar Nr.VI.15 | 936 p. 4—5. F.C.R.P.C.

III.

O ficuţa mea
Şi blânduţa mea
Ia te mai gângeşte
Şi te socoteşte
Pe tin'mulţ'te cer
Şi din multe părţi
Trii din trii cetăţi
Mai vârtos te cere
D'al de un finanţ.
Ea din grai grăia :
— Ba eu nu m'oi duce
Că el cân' să 'mbeată
Urât joc să joăcă
Tot cu puşca plină
Cruciş păste mână
Cu sabia trasă
Cruciş peste masă.
—Tu ficuţa mea
Şi blânduţa mea
Ia te mai gândeşte
Şi te socoteşte
Pe tin'mulţi te cer
Mulţi din multe părţi
Trii din trii cetăţi
Mai vârtos te cere
D'al de păcurariu
Ea din grai grăia:
— Ba eu nu m'oi duce
Că mi-s'o urî
Tot în vârv de munte
La focuri făcând
Miei mici aplecând
Străcători spălând.
— O, ficuţa mea,
Şi blânduţa mea
Ia te mai gângeşte
Şi te socoteşte
Pe tin' mulţi te cer
Mulţi din multe părţi

1) Viorile

Trii din trii cetăţi
Mai vârtos te cere
D'al de împărat.
Ea din grai grăia:
—Ba eu nu m'oi duce
Că la un 'mpărat
Mult trebe gătat
Şi la 'mpărăteasă
Haină dă mătasă
La noo surori
Nouă cingători
Şi la noo fraţi
Nouă cai gătaţi
La noo cumnate
Noo păcilate,
— O, ficuţa mea
Şi blânduţa mea
Ia te mai gândeşte
Şi te socoteşte
Pă tin' mulţi te cer
Mulţi din multe părţi
Trii din trii cetăţi
Mai vârtos te cere
Ţiflaş d'unguraş.
Ea din grai grăia:
— Eu că mă voi duce
Până face-o măturiţă
Mă satură de guriţă
Până face-o măturea
Mă satură de gurea

Trandafir roşu 'n fereastră
Rămâi gazdă sănătoasă.

(Culeasă delaTodoni Crăciun, de 28 ani, neştiutor de carte. Dosar VI. 15 | 1936. F.C.R.P.C. Clopotiva de către d. Zina Apostolescu).

Cea din urmă colindă e „*de fete*". Desigur nu prea are mult comun cu Crăciunul; din contră prea puţin. Totuşi, pe baza unor credinţe adânc înrădăcinate în popor, fetele cântă această colindă în noaptea Crăciunului. Găsim în ea elemente variate, evident şi ele tot de natură poporană.

Tot în ţinutul Hunedoarei, la Ţebea, întâlnim un motiv de legendă religioasă, refugiată. în colindă. Cuprinde o puternică învăţătură morală. E un motiv cunoscut şi cu o circulaţie largă. Ritmul e, însă, deosebit de interesant. Legătură cu Crăciunul, în afară de faptul că se cântă cu acest prilej, nu are. Şi este important de ştiut că pe măsură ce textele se îndepărtează de motivul-sursă, ele se îndepărtează şi de obiect, ca atare. Craciunul apare tot mai rar în text, iar, une-ori, chiar de loc, cum s'a văzut în textele de mai sus şi cum, de-altfel, se poate vedea şi în cel de faţă.

O explicaţie cronologică e greu de găsit. Totuşi e de crezut că textele motivului-sursă, de structură religioasă, sunt mai vechi. Celelalte se pare că apar mai târziu, cu influenţe fireşti din viaţa profană. Intru susţinerea acestei ipoteze stă şi faptul că, acolo, unde se găsesc motivele religioase de colindă nu se schimbă decât anevoie şi trăesc în forma lor primară, ceeace nu se întâmplă la fel cu celelalte.

Publicăm textul amintit:

Pogorât-a pogorât
Pogorât-a pe pământ
Dumnezeu cu Petru sfânt
Ca să vadă şi să creadă
Ce fac domnii cu iobagii
Şi bogaţii cu săracii
Luară-să, dusără-să,
Tot prin vii şi prin câmpii
Pe o cale cu făclii,
Ajunsără, văzusără,
In mijlocul satului
La mijlocul satului
Lă casa bogatului
Domnul Sfânt din grai grăia:
— Bună ziua domnilor.
— Mulţam vouă muncitori.
— Gată-i prânzu să-l prânzim?
— Gata, gata, nu de voi
Că-i de domni mari ca şi noi.
Luară-să, dusără-să
Tot prin vii şi prin câmpii
Pe o cale cu făclii
Ajunsără, văzusără,
In marginea satului
La casa săracului
Domnul Sfânt din grai grăia:
— Bună ziua muncitori!
— Mulţam vouă călători
— Gata-i prânzu să-l prânzim?
— Gata, gata puţintel
Doar ne-om ajunge cu el.
Şi prânziră cât avură
Şi din sat nu mai cerură
Să se-ajungă nu putură.
Luară-să, dusără-să,
Tot prin vii şi prin câmpii
Pe o cale cu făclii
Ajunsără, văzusără,
Din marginea satului

In mijlocul iadului
Domnul Sfânt din grai grăia:
— Uite, Petre, în stânga mea
De vezi, Petre, ce-i vedea?
— De ce văz mă'nspăimântez,
Văd casa bogatului
Din mijlocul satului
In mijlocul iadului
Cum s'aprinde şi cum arde
Şi avutul se prapade
Balaurii suflă 'n foc
Harapii nu-şi află loc.
Luară-să, dusără-să
Tot prin vii şi prin câmpii
Pe o cale cu făclii,
Ajunsără, văzusără
Din mijlocul iadului
In mijlocul raiului
Domnul Sfânt din grai grăia:
— Uite, Petre, 'n dreapta mea
Să vez', Petre, ce-i vedea?
— De ce văz mă 'mbucurez,
Din marginea satului
In mijlocul raiului
Văz' casa săracului
Pe dinlăuntru aurită
Din afară argintită.
Să 'nchinăm cu sănătate
Pe la gazde pela toate.

(Culeasă dela Florea Zaharie de 42 ani dosar VI. 3l935 F.C.R.P.C. Tebea, culeasă de d. S. Berbenlţă).

Insfârşit un ultim text, pe care-l publicăm mai jos il avem dela Văcăreni (Tulcea). Ne oprim asupra lui pentru faptul că prezintă o autentică influenţă religioasă străină. Problema discutării supremaţiei divine, nu aparţine în orice caz ortodoxiei. E ceva de tot străin de firea sufletească a poporului nostru, adânc pătruns de adevărurile ortodoxiei strămoşeşti. Avem toate elementele, pornind de aci, să credem că motivul din textul acesta e direct influenţat. Ar rămâne să vedem de ce provenienţă este influenţa. Desigur o concluzie sigură nu se poate trage, dar elementele, — atâtea câte se găsesc în text, — ne îngăduesc să credem că la mijloc e o influenţă bogomilică.

Textul e oarecum greoi şi încâlcit ca ritm, dar, e scris într'o limbă frumoasă, cu caractere de cronică. Il redăm în întregime, mai ales că este un rar exemplar de asemenea natură:

Doamnele, în aceste curţi
Şi ceste domnii
Doamnele, sunt tot mese întinse
Doamnele, prin prejur de mese
Stau scaune dese
Făclii dalbe aprinse
Doamnele, sus la cap de masă
Sulger de argint
Sulger cine şade
Bunul Dumnezeu
Mai de-arând cu el
Şade Crăciun
Sfânt bătrân
Mai de-arând cu ei
Sade Sfântu Ioan
Mai de-arând cu ei
Bun şade Gheorghiţă
El stă şi meneşte
Din gură aşa grăeşte:
— Beţi, mari boeri, beţi,
Beţi şi vă ospătaţi,
Şi voi vă întrebaţi
Care vă mai mare?
Toţi molcum tăcură
Rupţi ieşind grăiră
Dela cap de masă
Bunul Dumnezeu:
— Eu vă sunt mai mare
Mare de mărire
Şi sunt mai mic de zile
Toţi molcum tăceară
Din gură grăiară
Eu vă sunt mai mare
Mare-'s de demult
Şi-'s mai priceput,
Iar Sfântu Ion
— Eu vă sunt mai mare
Tu când ti-ai născut
Eu m'am pârjelit
In poale mi-ai căzut
Poale de vesmânt
Şi de mohorât
Şi te-am ridicat
Sus la lighian
Şi ţi-am dat numele de Sfântu Ion
Şi te-am botezat
Şi te-am creştinat
Numele ţi-am dat
Domnul Cerului
Şi-al Pământului
Şi ţi-am dăruit
Cerul şi pământul
Dela răsărit
Până la sfinţit.

(Dosar VI. 4. 1934 Văcăreni F. C. R. P. Culeasă dela Gheorghe Bilea de 37 ani, care o ştie din bătrâni. de d. Elena Radian).

Acestea sunt textele pe cari le-am socotit mai interesante din bogatul material adunat prin sârguința de fiecare zi a studenților echipieri. Am vrut să arătăm cum se răsfrânge Crăciunul în colinde și, cu acest prilej, am arătat și lipsa de legătură a unor texte, ce se întrebuințează la Crăciun, existând numai pentru asta, dar cu teme variate. Firește, studiul nostru nu e complet. Ne-ar fi trebuit motive și din alte ținuturi. Am avut dintr'o parte prea multe și din altele deloc. Ceeace, desigur, a fost o stânjenire în calea studiului de față.

Totuși, credem că, așa, fugar schițate, reflecțiile făcute pe marginea textelor publicate, pot servi, ca o călăuză, pentru viitoarele cercetări.

DUMITRU IMBRESCU

RECENZII

G. K. CONSTANTINESCU: *Ereditate și Eugenie*. Cu un cuvânt introductiv de Prof. Dr. G. Marinescu. (Editura „Libraria Academică", București 1936; 103 pg.). — Genetica și eugenia sunt discipline biologice cu mare răsunet în câmpul vieții sociale. Chiar dacă n'ar fi decât atât și încă sociologia nu le-ar mai putea nesocoti. Se adaugă însă faptul mult mai însemnat că ele pot procura științelor sociale și unele explicații pe care acestea nu le-ar putea găsi prin propriile lor mijloace. Lucrarea d-lui *Prof. G. K. Constantinescu* arată lămurit lucrul acesta. De aceea o recomandăm tuturor cercetatorilor din domeniul social și în aceeași măsură studenților în sociologie, ca o bună introducere, competentă și clară, în problemele de legătură dintre cele două ramuri științifice, numite cu un termen comun: *bio-sociologie*.

Eugenia este o știință relativ nouă și se ocupă cu *îmbunătățirea omului* prin selecție, în așa fel ca rezultatele să devină *permanente*, adică *ereditare*. In felul acesta eugenia nu este decât o ramură a științei care se ocupă cu ereditatea, adică a geneticei. De aceea dl. Constantinescu arată pe rând ce este știința eredității, ce este mendelismul, (legile eredității), care e substratul material al eredității și tratează despre geniu și talent, despre ereditatea defectelor morale, despre rasele umane și cum s'au diferențiat ele, despre influența alcoolului și sifilisului, ca să treacă apoi la problemele eugeniei propriu zise: cum acționează eugenia, celibatul și concubinajul, înmulțirea oamenilor inferiori, sterilizarea condamnaților, căsătoria eugenică, registrele genealogice, natalitate și mortalitate și un ultim capitol: „spre asigurarea românismului". Chiar numai din înșirarea problemelor se poate vedea îmbinarea nouă și folositoare a preocupărilor biologice cu cele sociale, dându-se o aplicare practică de mare însemnatate celor dintâi și întemeindu-se științific experimental cele din urmă.

„Fiecare rasă, fiecare națiune — scrie dl. Constantinescu — are o *zestre ereditară*, alcatuita din factori mendelieni, un patrimoniu biologic propriu, care-i determină tipul fizic și psihic și pe care Eugenia vrea să-l perfecționeze. Acest substrat exprimă ceea ce am putea să numim *geniul colectiv* al națiunii. El stabilește diferențele dela o nație la alta. El reconstitue mereu tipul diferențial, care se traduce printr'un stoc de însușiri, distribuite în diferite chipuri și proporții la reprezentanții fiecarei generații, însă ca stoc total păstrând aceeași compoziție statornică". Desigur aplicațiile în domeniul sufletesc și social nu sunt ușor de făcut și ele dau adeseori greș, dar încercarea însăși este perfect justificată și cerută de stadiul de evoluție al cunoștințelor omenești.

Eugenia trebue să ducă pentru țara noastră „la întărirea românismului ca *forță numerică*, înnobilându-i în același timp *calitățile sufletești* și asigurându-i *sănătatea trupească*". Cu scopurile acestea de știință și acțiune națională a luat ființă la noi Societatea Regală Română de Eugenie (din inițiativa Profesorului G, Marinescu) care împreună cu Institutul de Igienă și Igienă Socială, mai vechi, dela Cluj, condus de Profesorul Iuliu Moldovan, un deschizător de drumuri în materia aceasta, este menită să răspândească și să impună și la noi aplicațiile eugenice, devenite cu putință prin progresul științei. Dl. Constantinescu, un membru marcant și dintre cei mai activi, ai societății amintite, a făcut foarte bine că a adresat o lucrare în această privință și publicului românesc. Opera de lămurire și propagandă este primul pas și cel mai însemnat pe drumul realizărilor practice.

Traian Herseni

JACQUES ANCEL: *Géopolitique*. (Paris, Librairie Delagrave, 1936; 117 pg.). — Oamenii de ştiinţă din cele două ţări de mare cultură din Occident: Franţa şi Germania, nu se înţeleg întotdeauna între ei. Rivalităţile politice izbucnesc şi în lumea de regulă mai senină a acestora. Cartea *Géopolitique* a lui *J. Ancel* ilustrează perfect starea aceasta de spirit. Ea aduce incontestabil multe idei juste, întemeiate pe o sumedenie de fapte exact cunoscute şi corect întrebuinţate, în legătură cu problemele de geopolitică, mai ales cu problema frontierelor, dar este în acelaşi timp o polemică dârză cu geografia germană, cum arată precis subtitlul cap. I. „Géographie allemande ou Géographie française?". Iar prefaţa ne lămureşte că termenul însuşi de geopolitică în loc de geografie politică, mai vechiu, a fost adoptat numai ca să nu-l „lase acaparat de ştiinţa germană", care îl întrebuinţează în scopuri politice. Atitudinea aceasta combativă îl duce pe Ancel pe nesimţite la poziţii ştiinţifice exact contrare celor germane, numai ca să nu le dea dreptate, chiar dacă o au cu adevărat. Se înţelege că ştiinţa nu câştigă nimic pe calea aceasta. Cu atât mai mult că studiul acesta, publicat aparte numai din întâmplare, a fost menit să servească de introducere la o carte mai mare despre o problemă care cere mult bun simţ şi multă obiectivitate: *Manuel géographique de politique européenne*, din care primul volum a apărut în acelaşi timp. Dar ceea ce ni se pare mai ciudat, Ancel, împins de înverşunarea sa împotriva geografiei germane, nu mai înţelege exact nici terminologia. Pentrucă geopolitica, cel puţin în intenţia fondatorilor ei, nu este acelaşi lucru cu geografia politică. In limba germană deosebirea este destul de precisă: *Geopolitik* însemnează în primul rând *Politică*, adică politică geografică, politică în raport cu solul, câtă vreme *Politische Geographie*, este dimpotrivă *Geografie*, adică studiul repartizării formelor politice pe pământ. Prima are un caracter normativ, ea arată şi condiţiile ideale de teren pentru desvoltarea optimă a statului, cea de a doua are un caracter strict explicativ, constată şi lămureşte faptele aşa cum le găseşte. Că în practică cele două preocupări adeseori se confundă, pentru discuţia teoretică are o foarte mică importanţă. Deosebirea pe care o facem se găseşte în chip lămurit în opera suedezului *Kjellén*, care a inventat termenul de geopolitică. După el geografia politică se ocupă „de stat în repaus", cum arată chiar Ancel; iar geopolitica, de stat în raporturile lui cu alte puteri, revenindu-i sarcina să studieze statul în esenţa sa spaţială (Raumwesen). E clar că geopolitica este o ştiinţă a statului sub un aspect anumit al lui, cel spaţial, deci este o ştiinţă socială, teleologică, pe când geografia politică este o ştiinţă a Terrei; sub un anumit aspect al ei, cel politic, deci o ştiinţă naturală, cauzală, deterministă. Numai în înţelesul acesta cei doi termeni corespund unor preocupări diferite şi au un rost în câmpul cunoaşterii omeneşti.

Traian Herseni

C. JORNESCU: *Dreptul Agrar în România.* Importanţa acestui studiu. (Tip. Bucovina, Bucureşti, 1936).

Necesitatea unui studiu autonom al problemelor juridice, puse de realităţile rurale, s'a ivit mai întâi în ţările cu o agricultură precară, în timpul şi, mai ales, în epoca următoare marelui războiu.

Italia şi Germania, din acest punct de vedere au meritul de a fi arătat şi verificat utilitatea nouei discipline juridice, Dreptul agrar (Diritto agrario, Landwirtschaftsrecht.) La noi, până în anul acesta, nu s'a înregistrat nici o preocupare specială în acest domeniu. Lucrările de istorie a dreptului românesc sau codificările de legi agrare nu constituesc de cât istorie şi colecţii. Un drept agrar românesc n'a încercat nimeni să elaboreze, deşi importanţa acestui studiu pentru noi este primordială. Deaceea apariţia lucrării Prof. C. Jornescu, Dreptul agrar în România, anunţată ca un prim capitol dintr'un tratat complet de Drept Agrar românesc, trebuie semnalată ca un eveniment de incontestabil interes.

Tânăra disciplină juridică a Dreptului Agrar, datând în Italia de prin anul 1922, a fost definită de Profesorul italian Ageo Arcangelli ca fiind „ştiinţa care studiază normele ce au drept obiect imediat şi direct *„regimul juridic al agriculturii"*. In lucrarea Prof. C. Jornescu, acest concept este lărgit prin adăogirea unei note utilitariste. „Dreptul Agrar, cetim aci (pag. 16), este ştiinţa, care studiază normele juridice ale tutulor raporturilor, se nasc din exerciţiul activităţii agricole, *în vederea sporirii şi îmbunătăţirii producţiunii pământului*". Este de remarcat, în această precizare a obiectului şi scopului nouei discipline, caracterul dinamic, pragmatic. Cred că dorinţa de a se accentua acest caracter a determinat şi înlocuirea expresiei mai complete, de „regim juridic al agriculturii" din definiţia profesorului italian, cu aceea de „rapor-

turi ce nasc din *exercițiul activității agricole*", care, dacă indică partea vie a agriculturii, activitatea agricolă, se pare că neglijează baza ei statică, regimul agrar.

Germanii, cu posibilități lexice mai ample, au găsit termenul adecuat, Landwirtschaftsrecht, care a înlocuit pe cel restrâns de Agrarrecht, reușind să îmbrățișeze ambele aspecte ale agriculturii, static și dinamic, deci întreaga viață legată de pământ. Recunoaștem totuș că și în concepția d-lui C. Jornescu, domeniul noului drept este tot atât de larg.

Dar ceeace reține atenția, în această lucrare, este metoda de elaborare a Dreptului Agrar românesc, care, trebuind să fie fundat pe realitățile istorice și să corespundă necesităților autentice românești, își va scoate materialul, fie din vechile documente și legiuiri scrise, fie din folclor, fie, prin cercetări directe, *monografice*, din realitatea vie rurală. Numai în felul acesta legiuitorul român având la îndemână un sistem de norme, isvorând din caracterele specifice ale pământului, istoriei și țăranului român, va putea înzestra agricultura cu o legislație proprie, unitară, eficace și națională, punând capăt importațiunilor sau inovațiilor lipsite de orice aderența românească.

Pentru a face posibilă o astfel de operă, Prof. C. Jornescu preconizează înființarea unui Institut Român de Drept Agrar, „care va contribui la așezarea agriculturii noastre pe o bază temeinică juridico-istorică-economică". Intre obiectivele sale reținem, pe lângă „elaborarea sistematică și comparativă a doctrinei dreptului agrar, bazată în primul rând pe necesitățile reale ale agriculturii românești", efectuarea de „monografii, anchete, studii pregătitoare pentru proecte, unificări și coordonări legislative".

Astfel cum e înfățișată noua știință juridică, îi prevedem, la noi, o carieră rodnică, atât pentru agricultura națională, cât și pentru știința juridică în general.

Alex. Constantinescu

GR. ANTIPA: *L'organisation générale de la vie collective des organismes et du mécanisme de la production dans la biosphère* (Académie Roumaine, Bucarest 1935, — 84 pag.).

Raporturile dintre biologie și sociologie sunt destul de interesante. Intr'o primă perioadă a relațiilor dintre cele două științe, sociologia a împrumutat fără nici un discernământ conceptul de organism din biologie, dând naștere organicismului social, curent care explică întreaga viața socială prin analogie cu organismul individual. Sub forma aceasta biologismul n'a putut dăinui multă vreme în sociologie. Astăzi se aplică cu multă prudență datele biologiei în domeniul sociologiei, dar în schimb teoriile admise sunt întemeiate pe fapte și verificate prin observații neîncetate. Interesant este însă faptul că după desvoltarea sociologiei, biologia a început la rândul ei să fie influențată și să primească anumite învățăminte dela sociologie. Mai ales ideea de asociație sau de societate, promovată de sociologie, s'a dovedit deosebit de fecundă în biologie. Au apărut astfel preocupări de sociologie vegetală, de sociologie animală, de biosociologie și bioeconomie. Preocupări de natura aceasta nu lipsesc nici în România. De amintit mai ales lucrările de sociologie vegetală ale D-lui Prof. *Al. Borza* dela Universitatea din Cluj și lucrările mai cuprinzătoare de biosociologie ale D-lui *Gr. Antipa*, membru al Academiei Române. In privința aceasta cartea de care ne ocupăm este deosebit de însemnată, prin caracterul ei de sinteză, și de rezultat al unei activități științifice de 34 de ani, și prin formularea unor principii valabile pentru întreaga biosferă.

D-l *Gr. Antipa* a pornit dela studiul biologic al Dunării de jos și al Mării Negre, ca să ajunga pe calea unei treptate generalizări, la stabilirea principiilor de organizare generală a vieții colective a organismelor, a mecanismului lor de producție și a structurii biosociologice și bioeconomice a biosferei. Redăm foarte pe scurt rezultatele obținute.

Cantitatea și calitatea producțiunii în biosferă nu depinde numai de hrană, de climat etc., ci și de felul în care se compune populația sa, adică speciile de organisme, și de proporția în care acestea reușesc să se grupeze. Populația dintr'o unitate de viață trebue să fie în stare să folosească maxim și optim toți factorii producțiunii. Speciile trebue să fie specializate în vederea utilizării optime a tuturor resurselor de hrană, etc. Aceasta însemnează că natura determină prin ea însăși ce specii și în ce proporție să fie reprezentate ca să atingă, ca rezultat final, un maxim de producție. Speciile nu sunt răspândite la întâmplare, ci sunt grupate dupa locurile potrivite desvoltării lor, după biotopuri, în asociații sau biocenoze cu „viață colectivă" distinctă, din nevoia specializării în vederea exploatării resurselor și producției fiecarui biotop.

Mediul fizic, cu diferitele lui înfăţişări, constitue aşa dar, o parte integrantă şi factorul fundamental al organizării generale a mecanismului producţiunii. El reprezintă baza care reglementează compoziţia biocenozelor şi determină natura activităţii lor. De pildă, mările transformă substanţele nutritoare anorganice disolvate în apă, în materie organică vieţuitoare. Transformarea aceasta se face prin microorganismele numite *plancton*, cu ajutorul energiei solare. Planctonul serveşte de hrană vieţuitoarelor inferioare, care la rândul lor servesc de hrană peştilor etc. In ultimă instanţă bacteriile anaerofobe din apele adânci descompun substanţa organică moartă (cadavre şi excremente) în elemente anorganice, care servesc din nou, disolvate în apă, de hrană planctonului care le redă circuitul vital. Se înţelege deci că viaţa înlăuntrul unei mări depinde de cantitatea planctonului, determinat la rândul său de condiţiile fizice şi chimice a păturilor superioare de apă şi în special de prezenţa substanţelor nutritoare anorganice. Dar viaţa mai depinde şi de capacitatea şi aptitudinile speciilor de vieţuitoare, care compun populaţia mării, de a folosi şi a face să circule cantitatea de hrană primordială produsă de microfidele planctonice. Temeiul principiilor de construcţie şi funcţionare a unui mecanism vieţuitor înlăuntrul unui biotop, îl formează deci asociaţia dintre diferitele vieţuitoare, biocenoza, adică structura biosociologică locală. De aici concluzia generală la care ajunge d-l *Gr. Antipa* că nici o fiinţă nu poate trăi complet izolată, că ea trebue să facă parte dintr'o asociaţie biologică; aceste asociaţii sunt grupate în biocenoze, a căror organizaţie este făcută cu scopul de a corespunde tuturor putinţelor de exploatare intensivă a diferitelor părţi ale mediului; că fiecare biotop are ca populaţie o biocenoză organizată şi adaptată special pentru a exploata şi a pune în valoare resursele sale; că toate biocenozele colaborează la activitatea generală a populaţiei şi la realizarea scopurilor ei.

Ne permitem o singură rezervă, d-l *Gr. Antipa* nu distinge destul de precis asociaţiile biologice impuse de exploatarea unui biotop, biocenozele, de societăţile propriu zise animale şi umane. Nu „sociabilitatea" împinge pe o vieţuitoare să se integreze într'o biocenoză, ci nevoia de hrană, de aceea aceste unităţi de viaţă nu formează *societăţi*, adică unităţi formate din indivizi în relaţie *reciprocă*, de *interatracţie*, ci unităţi *unilaterale*, de atracţie numai a uneia dintre vieţuitoare de către *prada* sa. In înţelesul acesta se vorbeşte în ştiinţă de animale *solitare* şi animale *sociale*, cu toate că şi unele şi altele fac parte dintr'o asociaţie biologică, dintr'o biocenoză. Sociologia animală cum o concepe un *Rabaud*, un *Grassé*, un *Picard* etc. nu se rezolvă deci în concepţia d-lui *Gr. Antipa* şi cu atât mai puţin sociologia umană, căci rămâne să se urmărească de ce unele animale participă ca simpli indivizi într'o biocenoză, iar altele ca grupări, ca *societăţi* şi de ce aceste grupări îmbracă forme atât de felurite. Avem însă impresia că problema biocenozei, a structurii şi a relaţiilor ei cu biotopul, precum şi problema mecanismului de producţie în biosferă, sunt rezolvate cu multă temeinicie în concepţia d-lui *Gr. Antipa*. Numai terminologia ar trebui revizuită, ca să nu se încalce alte preocupări, nu numai din domeniul sociologiei şi al economiei politice, dar chiar dintr'al biologiei.

Traian Herseni

CONSTANTIN GEORGIADE: *Probleme şi idei noui în psihologie*. Editura Soc. Române de Filosofie, (Bucureşti, 1936. VII + 269 p.).

Autorul insistă în studiul de faţă în deosebi asupra capitolelor: I. Problemele psihologiei contemporane (pag. 1—63), enumerând aci problemele inteligenţii, caracterului, personalităţii şi vieţii afective; problemele psihologiei copilului; raporturile psihologiei cu sociologia şi psihiatria, acestea fiind considerate ca probleme speciale ale psihologiei. II. Concepţiile bio-tipice în psihologie (pag. 65—76). III. Noui orientări în studiul vieţii afective (pag. 77—99). IV. Pierre Janet şi psihologia conduitei; O nouă teorie a memoriei (pag. 100—112). V. Psihologia lui C. Rădulescu-Motru (pag. 113—124). VI. Influxul nervos. Ipotezele privitoare la natura şi transmisiunea sa (pag. 125—167). VII. Psihologia şi teoria cunoştinţei (pag. 168—208). VIII. Forţa psihologică şi psihoenergetică (pag. 209—244). IX. Experienţa mistică (pag. 245—262). X. Idei noui în studiul inteligenţii copilului (pag. 263—268).

Din înşirarea aceasta pe capitole a conţinutului lucrării, se vede că problemele tratate aci sunt toate de actualitate, iar cel care doreşte să se informeze asupra lor va găsi în acest studiu preţioase indicaţiuni.

Ceeace face ca lucrarea să prezinte apoi un interes deosebit este faptul că aci autorul pe

deoparte sesizează just problemele cele mai noui în psihologie, iar pe de altă parte le dă o expresie de originalitate prin soluţiile particulare pe cari le propune în deslegarea lor.

Const. D. Gib

LUIGI STURZO: *Essai de sociologie.* Traduit de l'italien par Juliette Bertrand. (Bloud et Gay, Paris 1936, pag. 250.)

Fără să mai creadă necesară o discuţie asupra sociologiei ca ştiinţă, autorul îşi propune să studieze viaţa socială în complexul ei. Metoda pe care o socoteşte mai potrivită este metoda istorică, singura care ar putea să ne introducă în miezul realităţii pentru a sesiza, în intimitatea lor, sintezele şi formele sociale.

Societatea nu e un organism exterior sau superior indivizilor, ci este un fel de proecţie a indivizilor consideraţi în activitatea lor. In concret există numai „indivizi în societate". Socotiţi în parte, opuşi unul altuia, atât individul cât şi societatea sunt simple abstracţiuni. In fond, societatea este comuniune, conştiinţa de a fi în comun. Scopurile şi organele sociale sunt desvoltarea practică a conştiinţei de a fi în comuniune, pe care o au indivizii.

O societate tip, totdeauna aceeaşi, nu există. Fiecare societate *se concretizează* după un anumit sistem particular, sistem de concretizare pe care autorul îl numeşte *formă.*

Din realitatea istorică se desprind *trei forme fundamentale,* care corespund unor nevoi ale naturii umane: forma *familială* (corespunde afectivităţii şi nevoii de continuitate), forma *politică* (corespunde nevoii de ordine şi de apărare) şi forma *religioasă* (nevoia principiilor etice). Fiecare formă tinde spre autonomie, fără să o poată însă ajunge vreodată şi fără să înceteze, totuşi, de a o urmări, căci fiecare dintre ele este limitată de celelalte două, sau este interferentă cu ele.

Alături de formele fundamentale găsim în societate şi *forme secundare: economia, comunitatea internaţională* şi *societăţile particulare* (ca: sate, oraşe, regiuni, asociaţii, etc.).

Formele — fundamentale sau secundare — nu sunt fixe. Atât între ele, cât şi înlăuntrul fiecăreia, exista un flux şi reflux, o interferenţă continuă. Explicaţia stă în faptul că elementul activ al societăţii este omul individ, singurul care face eficace orice formă socială. Instabilitatea aceasta are şi un alt aspect: un proces evolutiv prin care orice societate umană tinde dela faza iraţională spre o fază raţională.

Pe lângă formele sociale există şi *sintezele sociale,* care dau formelor sociale consistenţă, mişcare şi perpetuitate: *autoritate-libertate, morală-drept, dualitate-diarhie.* Din analizele şi consideraţiile făcute asupra acestor sinteze, reţinem din cele referitoare la autoritate-libertate următoarele: Orice autoritate trebue să-şi recunoască drept limită respectul drepturilor personalităţii, ea nu se poate funda fără o anumită legitimitate.

Analizând tendinţa totalitară a statelor moderne, face următoarele consideraţii: sunt anumite margini spirituale care scapă statului şi sunt ireductibile la el şi la tendinţa lui de unificare. Aşa sunt cultura şi biserica. Deasemenea ar fi de reţinut observaţia pe care o face cu privire la succesul formei de stat autoritar, succes care ar fi datorit unor factori extrapolitici. Odată cu slăbirea sau cu evoluţia acestora, statul va avea de suportat consecinţele.

In general cartea îţi lasă două impresii:

Prima: simţi că lucrarea este, oarecum, în afara, sau alături de sociologie şi de principalele ei rezultate.

A doua: autorul are unele idei — ca sa spnem aşa — de acasă. Datorită lor nu poate să reziste judecăţilor *de valoare,* prea des întâlnite în această carte *de sociologie.* Există natural o scuză: autorul serveşte cauza creştină, catolică. Dar, într'un domeniu ca al sociologiei, confuzia atitudinelor — voită sau sinceră — este dăunătoare. Din această cauză, în ansamblul ei cartea nu mulţumeşte.

Dumitru Dogaru

AL. O. CONSTANTINESCU şi I. I. STOIAN. — *Din datina Basarabiei.* (Chişinau 1936, 253 pg.).

Ne-am obişnuit a privi cu oarecare neîncredere culegerile folklorice care n'ar veni din partea celor cu o oarecare pregătire în această direcţie, în special o pregătire dialectologică,

Tehnica modernă de lucru ne-ar îndreptaţi oarecum la aceasta. Dar, cînd ne gîndim că sunt colţuri de ţară unde nu s'a facut nimic, sau aproape nimic în această direcţie şi unde multe lucruri ar trebui scoase cît de curînd la iveală, aşteptînd specialiştii, ar fi să pierdem un timp pe care prefacerile sociale nu ni-l vor mai readuce.

Iată dece inițiativa pornită cu mult suflet din partea unor dascăli basarabeni de a da la iveală împreună cu elevii lor ceva din sufletul provinciei de peste Prut — a cărei contribuție la patrimoniul nostru cultural se lărgește mereu — așa cum apare el în folklor, datini și credințe, nu poate fi primită decît cu bucurie.

Cu atît mai mult cu cît atari inițiative sunt astăzi mai rare și ici pe colo numai activitatea elevilor în afară de școală mai este îndreptată în asemenea fericite direcții.

In prima parte a sa, cartea cuprinde o serie de informații cu privire la datinile, credințele și superstițiile la Crăciun, Anul nou, Bobotează și Sf. Ion, Sf. Paști și alte sărbători de peste an, la naștere, nuntă și moarte, adunate din satele Basarabiei dela Hasân-Batâr din Ismail până la Romancăuți în Hotin.

Sunt printre acestea unele extrem de interesante din care studiile de folklor comparat ar scoate concluzii importante.

In limitele spațiului spicuim: Paștele Blajinilor — care azi se mai serbează în puține colțuri ale țării; din obiceiurile la naștere: doi copii botezați în aceiași apă devin frați de cruce, iar dacă unul e băiat și celălalt fată ei nu se vor putea căsători unul cu altul.

La înmormîntări nu se întîlnește bocetul, iar singura excepție pare a fi un motiv adus din Ardeal. Ca și în Moldova există însă obiceiul priveghiului.

A doua parte a cărții este o culegere de motive poporane: doine, strigături, colinde, descîntece, versuri la nunți, ghicitori, proverbe, glume.

Interesant este pentru doine motivul Nistrului care revine foarte des:

Nistruleț cu apă rece,
M'am jurat, că nu te-oi trece.

Cîteva gravuri, un glosar și o hartă a Basarabiei cu comunele cercetate întregesc volumul.

Cartea e îngrijit prezentată și destul de corect tipărită.

Munca dascălilor și-a elevilor basarabeni merită toate laudele.

Și mai este ceva care ne bucură. Domnul St. C. Gheorghiade, directorul școlii normale, ne spune în prefață „monografiile orașelor și mai ales ale satelor precum și folklorul basarabean este rațiunea de a fi a școalei normale de învățători „Mihai Viteazul" din Chișinău, în activitatea ei în afară de zidurile școlii".

Asemenea monografii călăuzite de un îndreptar pe care i-l poate da Sociologia ar fi o reală contribuție la cunoașterea vieții basarabene în primul rînd și în al doilea rînd a întregii țări romînești.

Yolanda Nicoară

N. AL. RĂDULESCU: *Vechea industrie vrânceană.* Chiua și drâsta (Focșani, „Cartea Putnei" 1936).

Puține ținuturi ale țării noastre au avut norocul atâtor cercetători destoinici ca ținutul Vrancei. Printre cei care merită o mențiune deosebită este și d-l *N. Al. Rădulescu*, redactorul unei valoroase „reviste regionale de studii": „*Milcovia*" care apare la Focșani, conducătorul Muzeului Regional Putnean tot dela Focșani și un harnic cercetător al realităților noastre etnice.

Broșura de care ne ocupăm tratează despre două industrii vechi românești, deosebit de importante atât pentru viața pastorală, cât și pentru viața agrară. Căci mare parte din produsele industriei textile casnice își găsesc desăvârșirea, într'una din ultimile faze ale prelucrării, în aceste instalații simple dar ingenioase: Chiua și Drâsta. „Intr'adevăr din răsboiu țesăturile de lână păstrează urmele *urzelii* și ale *bătăii*, încât postavul este ușor pătruns de ploae... De aici s'a simțit nevoia ca printr'o acțiune mecanică, prin batere cu piatra sau lemnul a postavului umed, să se îndesească firele, pentruca să avem ceva asemănător pâslei, rezistent la ploae." „La drâstă se dau; cergile, procoghițele etc.; la chiuă *ițarii* și *cioarecii.*"

Dl. N. Al. Rădulescu procedează după regulele unei metode strict științifice. D-Sa înfățișează *monografic*, drâsta lui Toader Chetreanu din Tulnici și tot așa o chiuă concretă, (cu fotografii și desene lămuritoare), fără să nesocotească datele generale ale problemei și răspândirea geografică a celor două feluri de instalații, pentru care dă date complete și o hartă documentară. Se găsesc în cuprinsul Vrancei în total 5 drâste (1 Năruja, 2 la Tulnici, 2 la Herăstrău) și 13 Chiue (3 la Nereju, 1 la Paltin, 2 la Nistorești, 1 la Năruja, 1 la Poiana, 4 la Tulnici, 1 la Valea-Sărei). Industriile acestea sunt în proces de dispariție ca atâtea din vechile manifestări ale vieții noastre țărănești, încât dl. *N. Al. Rădulescu* trebue lăudat pentru străduința de a le cerceta în starea lor de azi, încă îndeajuns de bine păstrate.

Traian Herseni

ÎNSEMNĂRI

Sociologie şi educaţie. — Cunoscutul pedagog *René Jadot* urmăreşte în ultima sa carte*: Milieu et Education*, foloasele pe care le pot avea cercetările sociologice pentru pedagogie. Cu acest prilej discută pe larg, dela pg. 94 la pg. 106, sistemul de sociologie monografică al Profesorului D. *Gusti* şi-i înfăţişează avantajele faţă de alte cercetări mai puţin integrale. *Jadot* declară conferinţele Profesorului Gusti, ţinute anul trecut la Paris, prin care a luat cunoştinţă de cercetările monografice româneşti de „un interes prodigios". Găseşte apoi că metoda aceasta sociologică este plină de învăţăminte utile. „Ea se deosebeşte în chip evident de metoda psiho-sociologică şi de metoda socio-pedagogică, în acelaş timp prin întinderea obiectivelor sale, prin mijloacele de muncă, prin domeniul său de observaţie, de cercetări şi de experienţă şi mai ales prin scopurile sale teoretice şi practice. Sociologul cuprinde toate manifestările sociale, foloseşte toate specialităţile, cu toate mijloacele lor de investigaţie şi tinde să exprime în vaste sinteze realitatea socială şi semnificaţia adâncă a fenomenelor sale dominante, rezultate, mari ipoteze şi sisteme propuse, pe care educatorului nu-i rămâne decât să le cunoască".

Vom reveni pe larg asupra acestei cărţi şi vom arăta şi întrebuinţarea precisă pe care o dă Jadot sociologiei monografice româneşti în sistemul său de gândire.

•

Gaston Richard despre sociologia românească. In nr. său de pe August 1936, Revue Internationale de Sociologie, publică o dare de seamă de 7 pg. despre Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială pe anii 1933—1935 şi alte lucrări sociologice româneşti, sub semnătura Profesorului *G. Richard*, unul din sociologii cei mai de seamă ai Franţei contemporane. Socoteşte că recenzia pe care o face despre publicaţiile Institutului va dovedi „fecunditatea şi originalitatea lor". Se ocupă în special de şcoala profesorului D. Gusti şi analizează după expresia sa „lucrările caracteristice ale colaboratorilor săi Herseni şi Stahl". Richard analizează apoi studiile din Arhiva şi rubrica mişcării ideilor, precum şi Tehnica monografiei sociologice de H. H. Stahl. Darea aceasta de seamă lămureşte astfel publicul străin despre străduinţele sociologiei româneşti, prin scrisul unui publicist care nu este numai un mare sociolog, dar şi un mare filoromân, unul care ne cunoaşte limba şi urmăreşte în chip sistematic mişcarea ideilor dela noi

•

Invăţământul universitar al relaţiilor internaţionale. „Cooperation Intellectuelle" Buletinul Institutului Internaţional de Cooperaţie Intelectuală nr. 68-69 este închinat în întregime problemei învăţământului universitar al relaţiilor internaţionale aşa cum s'a discutat la conferinţa dela Madrid (Ianuarie 1936). Din partea Institutului Social Român a participat d-l G. Vlădescu-Răcoasa. Comunicarea d-sale a stârnit un deosebit interes şi este reprodusă în întregime în publicaţia de care ne ocupăm.

•

Cercul studenţilor în sociologie de sub conducerea d-lui Traian Herseni, a ţinut înainte de Crăciun o şedinţă obişnuită în care s'a discutat „Psihologismul în sociologie" pe baza unei comunicări făcută de d-l Coriolan Gheţie şi o şedinţă festivă în care au vorbit dş. Eliza Retezeanu despre Ferdinand Tönnies şi dl. Const. Micu despre O. Spengler, gânditori germani morţi de curând.

„Cercul" a luat iniţiativa unui curs de stenografie şi a unui curs de limba germană pentru membrii săi. Cu primul curs a fost însărcinat dl. Aurel Boia, stenograf la Camera Deputaţilor şi membru al Cercului, iar cu al doilea d-şoara Elena Dorwagen, licenţiată în filosofie şi l. germană, tot membră a Cercului.

Prima şedinţă după vacanţă va fi închinata d-lui Prof. D. Gusti pentru 25 de ani de activitate universitară. Dl. Gh. Pasculescu va vorbi despre personalitatea Profesorului D. Gusti, iar dl. P. Preca despre opera sa ştiinţifica.

•

Revista de Filosofie vol. XXI. Nr. 4, Oct. Decemvrie 1936, cuprinde ca întotdeauna studii interesante şi documentate din domeniul gândirii filosofice. Notăm în special studiul d-lui I. Petrovici: Transcendentul şi cunoaşterea omenească studiul d-lui G. Zapan despre Evoluţia psihica şi răspunsul judicios al d-lui Tudor Vianu la o critică a Esteticei sale, apărută într'un Nr. trecut al aceleeaşi reviste.

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ
Revista Secției Sociologice a Institutului Social Român
Director: D. GUSTI

CUPRINSUL ANULUI I. 1936

STUDII:

CRONICI:

DOCUMENTE:

Octavian Iosif: Plan pentru cercetarea vieţii religioase a satului (nr. 6, pg. 36).
Philip E. Mosely: Lumea psihologică a unui „American" din Şanţ (nr. 7-9, pg. 75).
Octavian Neamţu: Călători unguri în România (nr. 5, pg. 32).
H. H. Stahl: O vizionară bucovineană (nr. 1, pg. 48).
H. H. Stahl: Chestionar pentru studiul vecinătăţilor (nr. 1, pg. 48).
H. H. Stahl: Cum a fugit Ion Poparad din Drăguş, iarna peste munţi, de frica jandarmilor unguri (nr. 2, pg 35),
H. H. Stahl: Un izvor vrâncean de cheltuială la moarte, din 1781 (nr. 2, pg. 37).
H. H. Stahl: Cum şi-a făcut moş Bacioc, din Drăguş, viaţa întreagă, o gospodărie cum nu se află alta (nr. 3, pg. 33).
H. H. Stahl: Cum a învăţat Şerban Butoiu din ocarină (nr. 4, pg. 32).
H. H. Stahl şi A. Golopenţia: Invăţături din Zodiac (nr. 4, pg. 33).
H. H. Stahl: O tâlhărie la drumul mare (nr. 4, pg. 35).
H. H. Stahl: O întâmplare cu moroi (nr. 4, pg. 35).
Petre Ştefănucă: Basmul la Iurceni (nr. 4, pg. 30).
Petre Ştefănucă: Ion Cocul Zodierul, vraciul din Iurceni (nr. 11, pg. 34).

RECENZII:

Em. Bucuţa: Alexandru Em. Lahovari: Amintiri diplomatice (nr. 2, pg. 44).
Em. Bucuţa: Die Internationale Erforschung der Donau als Produktionsgebiet (nr. 2, pg. 45).
Raul Călinescu: Analele Dobrogei (nr. 3, pg. 45).
Raul Călinescu: Arhivele Olteniei (nr. 3, pg. 46).
I. C. Cazan: Anuarul Arhivei de Folklor, publicat de I. Muşlea (nr. 2, pg. 43).
I. C. Cazan: A. Gorovei: Noţiuni de Folklor (nr. 2, pg. 44).
Alex. Constantinescu: C. Jornescu: Dreptul Agrar în România (nr. 12, pg. 48).
Dumitru Dogaru: George Sofronie: Principiul naţionalităţilor în tratatele de pace din 1919-1920 (nr. 11, pg. 46).
Const. D. Gib: David Hume: Cercetare asupra intelectului omenesc. Trad. de S. Căteanu (nr. 10, pg. 47).
Const. D. Gib: Roger Munsch: L'Individu dans le deséquilibre moderne (nr. 10, pg. 46).
Const. D. Gib: Const. Georgiade: Probleme şi idei noui în psihologie (nr. 12, pg. 49).
Traian Herseni: Descartes în româneşte (nr. 3, pg. 43).
Traian Herseni: Studiul demografic al unui sat francez (nr. 4, pg. 41).
Traian Herseni: Criteriile pentru diagnoza rasială (nr. 4, pg. 43).
Traian Herseni: Dimitrie I. Goga: Pedagogul Vasile Gr. Borgovan (nr. 5, pg. 44).
Traian Herseni: Ilie Sulea-Firu: Funcţiunea biologică a educaţiunii (nr. 5, pg. 46).
Traian Herseni: Werner Sombart: Soziologie; was sie ist und was sie sein sollte (nr. 6, pg. 45).
Traian Herseni: Raymond Aron: La Sociologie allemande contemporaine (nr. 7-9, pg. 87).
Traian Herseni: Ion Conea: Ţara Loviştei (nr. 7-9, pg. 88).
Traian Herseni: Şerban Ionescu: Axiomatica unei filosofii creştine (nr. 7-9, pg. 91).
Traian Herseni: Dr. Eugen Nicoară şi Vasile Netea: Murăş, Murăş apă lină (nr. 7-9, pg. 96).
Traian Herseni: Alexandru Claudian: Cercetări Filosofice şi sociologice (nr. 10, pg. 43).
Traian Herseni: M. de la Bigne de Villeneuve: Une Science sociale nouvelle: La Statologie: sa méthode et son objet (nr. 10, pg. 46).
Traian Herseni: Monografia Liceului „Gh. Lazăr" din Bucureşti (nr. 11, pg. 42).
Traian Herseni: Valer Literat: Biserici din Ţara Oltului şi „de pe Ardeal" zugrăvite de o familie de pictori (nr. 11, pg. 44).
Traian Herseni: G. K. Constantinescu: Ereditate şi Eugenie (nr. 12, pg. 47).
Traian Herseni: Jacques Ancel: Géopolitique (nr. 12, pg. 48).
Traian Herseni: Gr. Antipa: L'organisation générale de la vie collective des organismes et du mécanisme de la production dans la biosphère (nr. 12, pg. 49).
Traian Herseni: N. Al. Rădulescu: Vechea industrie vrânceană: Chiua şi Drâsta (nr. 12, pg. 52).
Dumitru Imbrescu: Dr. Anton B. I. Balotă: Albania (nr. 7-9, pg. 95).
Dumitru Imbrescu: Dr. Titus Podea: Transilvania (nr. 10, pg. 44).
Philip E. Mosely: C. Luther Fry: The Technique of social investigation (nr. 4, pg. 43).
Philip E. Mosely: Julius F. Hecker: Russian Sociology (nr. 4, pg. 44).
Philip E. Mosely: Robert Redfield: Tepoztlan, a Mexican Village, A Study of Folk Life (nr. 5, pg. 39).
Octavian Neamţu: Biserici vechi de lemn româneşti din Ardeal (nr. 3, pg. 42).

Octavian Neamţu: Biblioteca poporală a asociaţiunii „Astra" (nr. 3, pg. 44).
Mihai Pop: Buletinul Laboratorului de Fonetică experimentală (nr. 2, pg. 42).
H. H. Stahl: Cinci sate din Ardeal, de Preot Vasile Cosma (nr. 2, pg. 39).
H. H. Stahl: Două monografii rivale (nr. 2, pg. 40)
H. H. Stahl: Monografia comunei Aninoasa (nr. 3, pg. 41)
H. H. Stahl: Două lucrări noui ale d-lui Ştefan Meteş (nr. 6, pg. 44)
H. H. Stahl: Monografii de biserici (nr. 6, pg. 44)
H. H. Stahl: Monografii oficiale administrative (nr. 7-9, pg. 85)
H. H. Stahl: Un monografist al ţinuturilor săcueşti (nr. 11, pg. 44)
H. H. Stahl: Monografia comunei Bălăneşti, jud. Olt (nr. 11, pg. 44)
H. H. Stahl: Un tezaur de materiale monografice (nr. 11, pg. 45).
H. H. Stahl: O monografie din 1903 (nr. 11, pg. 45).
Stanciu Stoian: Raymond Polin et J. G. Charon: Les Coopératives rurales et l'état en Tchécoslovaquie et en Roumanie; Dr. A. G. Galan: Patruzeci de ani de experienţă cooperatistă în România (nr. 4. pg. 38).
I. Sulea-Firu: Şt. Bârsănescu: Unitatea pedagogiei ca ştiinţă (nr. 7-9. pg. 92).
S. N.: Căminul Cultural (nr. 3, pg. 46).
G. Vlădescu-Răcoasa: G. L. Duprat: Esquisse d'un traité de Sociologie (nr. 7-9, pg. 86)
Const. Vulcan: Consiliul Legislativ (nr. 5, pg. 41)
Mircea Vulcănescu: V. N. Madgearu: Agrarianism, capitalism, imperialism (nr. 6, pg. 39)

INSEMNĂRI:

Nr. 1. pg. 62—63:
Cercetarea monografică a satului Măguri de către gruparea Gând Românesc.
Bursierii Fundaţiei Rockefeller în România
Filmul documentar al satului Şanţ.
Infiinţarea Cercului Studenţilor în Sociologie.
Anuarul Arhivei de Folklor, vol. III.
Analele de Psihologie, vol. II.
Observatorul Social-economic (Cluj)
Darea de seamă despre activitatea Institutului de Cercetări Agronomice al României în anul 1934.
Monografia Cooperaţiei de Credit din România.
Nr. 2, pg. 46-48:
Echipe studenţeşti în sate ungureşti din Transilvania.
Scrisori dela cititori.
Programul de lucru al Cercului Studenţilor în Sociologie.
Nr. 3, pg. 47-48:
Monografia satului Orodelu.
Vizita d-lui Henri Bonnet.
Participarea normaliştilor la înălţarea satului românesc.
Presa străină despre Fundaţia Principele Carol
Muzeul satului românesc.
Nr. 4, pg. 45-48:
Em. Bucuţa: Bucurie şi putere.
Gând Românesc.
Revista de Filosofie.
Concursul dela Cluj.
D-l Dem. I. Dobrescu şi Sociologia ţării româneşti.
Annales Sociologiques.
Cercul Studenţilor în Sociologie.
Nr. 5, pg. 47-48:
Oswald Spengler.
The Sociological School of Dimitrie Gusti
Georges Vacher de Lapouge.
Sociologia românească în străinătate.
Ferdinand Tönnies.
Leopold von Wiese despre monografia sociologică
Archives de Sociologie
Nr. 6, pg. 47-48:
Gh. Vâlsan
Articolul d-lui Ph. Mosely despre sociologia românească
„Germania şi Sud Estul European"
„Era Nouă" şi monografia sociologică
Nr. 7-9, pg. 97-104:
Redacţionale
Ferdinand Tönnies (1855-1936)
Roberto Michels (1876-1936)
Charles Benoist (1861—1936)
Al XIII-lea Congres internaţional de Sociologie
Propuneri pentru modificarea Legii şi Regulamentului pentru organizarea Invăţământului Universitar
Asociaţia pentru progresul Asistenţei Sociale
Taberele de muncă cercetăşeşti la sate
Manuale de Sociologie şi de Etică
Monografia liceului „Gh. Lazăr" din Bucureşti
Echipele regale studenţeşti
Institutele provinciale
Congrese şi cursuri internaţionale
Nr. 10, pg. 46-48:
Activitatea monografică a Institutului Social Român din Basarabia
Părerea unui savant străin despre Muzeul Satului

Copertele şi vignetele de *Lena Constante* şi *Victor Ion Popa.*

